Een **drug**-beleid op **school**

Platform 1997:
'Van experimenteren
naar participeren'

Het platform 1997:
'Van experimenteren naar participeren'
is een initiatief van de werkgroep drugbeleid op school bestaande uit:

- Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen
- Leefsleutels v.z.w.
- Vereniging voor Promotie van Gezondheid op school (Proges v.z.w.)
- preventiewerkers Centra Geestelijke Gezondheidszorg
- PMS-centra (Vrije, Gemeenschaps- en Stedelijke)
- VWVJ (Medisch Schooltoezicht)

Onze bijzondere dank gaat uit naar de medewerkers die mee vorm gaven aan het platform:

Carla Cox (VAD)
Marijs Geirnaert (VAD)
Mia De Bock (VAD)
Goedele Slots (Primavera Brussel)
Ingrid Delameillieure (Primavera Brussel)
Marc Tack (CAT preventiehuis Gent)
Hilde Vanhuele (CGG Oostende)
Luc Wouters (CGG Roeselare)
Selm Nelissen (Altox Antwerpen)
Annick Vandendriessche (Leefsleutels)
Pascale Hoelebrandt (Proges)
Fred Jooken (Vrij PMS Aarschot)
Thérèse de Kegel (GemeenschapsPMS Antwerpen)
Peter Aertsen (CGG Mechelen)
Jan Blondeel (Koning Boudewijnstichting)
Chico Detrez (Stichting Lodewijk De Raet)

en naar alle scholen en PMS-en MST- centra die een eigen bijdrage leverden en die bereid waren om hun ervaringen met ons te delen !

Programma Platform
Een drugbeleid op school :
van experimenteren naar participeren

9u15 - 9u45	Onthaal
9u45 - 10u15	Inleiding in plenum Een drugbeleid op school: actuele stand van zaken
10u30 - 12u30	Uitwisseling in actieve gespreksrondes a.h.v. praktijkvoorbeelden • *actieve gespreksronde personeelsbetrokkenheid* • *actieve gespreksronde ouderbetrokkenheid* • *actieve gespreksronde PMS- en MST-betrokkenheid* • *actieve gespreksronde leerlingenbetrokkenheid*
12u30 - 13u30	Broodjeslunch
13u30 - 15u15	Vervolg in actieve gespreksrondes a.h.v. praktijkvoorbeelden • *actieve gespreksronde personeelsbetrokkenheid* • *actieve gespreksronde ouderbetrokkenheid* • *actieve gespreksronde PMS- en MST-betrokkenheid* • *actieve gespreksronde leerlingenbetrokkenheid*
15u15 - 15u45	Koffiepauze
15u45 - 16u15	Ludiek plenair verslag van de gespreksrondes

Inhoudstafel

Inleiding

Op zaterdag 22 maart 1997 organiseerde de Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen, de vereniging voor Promotie van Gezondheid op school, Leefsleutels en de koepels van de PMS-centra en de centra voor Medisch Schooltoezicht een tweede editie van het platform drugbeleid op school met als titel: van experimenteren naar participeren.

Op het eerste platform in 1995 brachten we reeds een aantal scholen samen die op dat moment aan het experimenteren waren met een drugbeleid op school.
We nodigden directie, leerkrachten, leerlingen, ouders, hulpopvoedend personeel, PMS-medewerkers en medewerkers van het medisch schooltoezicht uit om een eerste ervaringsuitwisseling te houden over een aantal positieve punten en knelpunten met betrekking tot het implementeren van een drugbeleid. We verzamelden de knelpunten, maar ook enkele randvoorwaarden om een beleid te implementeren.

Kritische succesfactoren voor de effectieve implementatie van een drugpreventieprogramma werden op het eerste platform geformuleerd: het belang van een ondersteunend schoolwerkplan, steun van directie, voldoende tijd en ruimte, bijscholingsmogelijkheden voor leerkrachten, geschikt materiaal. Deze succesfactoren werden in 1995 bevestigd in Europees onderzoek in vijf landen (zie p. 6).

In opvolging van het platform deelden we de knelpunten van het eerste platform in in structurele knelpunten, drugspecifieke knelpunten en schoolspecifieke knelpunten (zie p. 8).

Voor wat betreft de **structurele knelpunten** (zoals overbelasting van leerkrachten, te weinig ondersteuning voor een systematisch schoolwerkplan, moeilijke doorverwijzing van leerlingen,...) formuleerde de werkgroep drugbeleid op school na het eerste platform een aantal voorstellen die werden voorgesteld aan en goedgekeurd door de Stuurgroep Gezondheidsvoorlichting en Opvoeding op school (zie p. 9).

De **drugspecifieke knelpunten** bleken voornamelijk verband te houden met vragen over het interventieluik zoals ' wat doen bij een vermoeden van gebruik of bij een bewijs van gebruik ?', 'hoe leerlingen aanspreken', 'welke zijn mijn eigen grenzen bij het voeren van een gesprek ?'...
Als antwoord daarop werkte het preventiewerk samen met de Centra Geestelijke Gezondheidszorg een training motiverend gesprek uit voor zowel PMS als Medisch Schooltoezicht en een training motiverend gesprek en grenzen stellen voor leerkrachten.
De trainingen worden gegeven door de regionale preventiewerkers van de centra Geestelijke Gezondheidszorg en door een aantal getrainde PMS-en MST-medewerkers.

Veel van de knelpunten uit het eerste platform hielden echter meer verband met aspecten die betrekking hebben op het ruimere schoolbeleid. Deze **schoolspecifieke knelpunten** verwezen meestal naar moeilijke informatiedoorstroming en verkeerd gebruik van bestaande communicatiekanalen. Veel van de communicatieproblemen bleken te wijten aan de mate van betrokkenheid van de verschillende partners op school.

Vanhieruit ontstond de idee voor een tweede platform.
Waar konden we de antwoorden op deze knelpunten immers beter vinden dan bij de scholen en de PMS- en MST- centra zelf en op welke manier konden we dit beter doen dan hen zelf actief te betrekken ?
Betrokkenheid werd het centrale thema dat als een leidraad liep doorheen de ganse dag.

Voor wat betreft de samenwerking en de betrokkenheid van ouders, leerlingen en het ruimer personeel werden enkele scholen bereid gevonden om hun praktijkervaring te vertellen in actieve gespreksrondes om zo een aanzet te geven tot een ruimere ervaringsuitwisseling onder een grotere groep van collega's.

Voor wat betreft de rol van PMS- en MST-medewerkers in een drugbeleid op school werd een consensustekst met de respectievelijke koepels uitgewerkt die in een gespreksronde van PMS- en MST-betrokkenheid werd toegelicht aan de hand van enkele praktijkvoorbeelden.

'Betrokkenheid' wilden we ook weerspiegeld zien in het opzet van de dag. Zo waren er de actieve gespreksrondes, de muurkrant, de clown die de deelnemers op hun betrokkenheid aansprak, de interactieve tentoonstelling van CBJ Roeselare om het ruimere leerkrachtencorps meer te betrekken bij het drugbeleid van de school en Drugtoestandjes, een tentoonstelling om de jongeren meer te betrekken op het drugthema.
De leerlingen van de school Elishout in Anderlecht toonden op hun beurt hun betrokkenheid door koekjes te maken voor de koffiepauze.

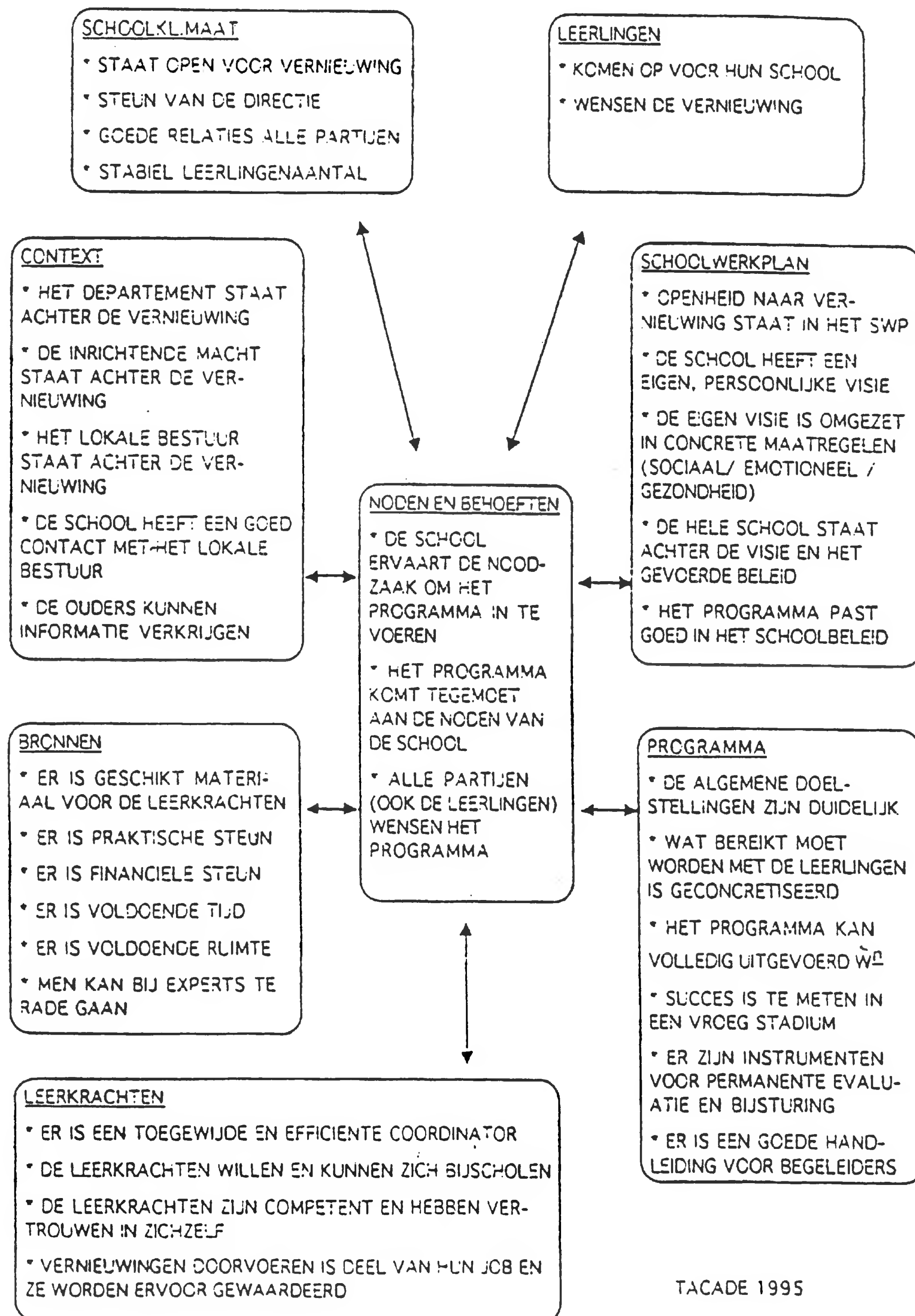
Dit verslagboek biedt een overzicht van alle praktijkvoorbeelden en laat u proeven van enkele ideeën die in de gespreksrondes naar voren kwamen.

We hopen dat deze ideeën u als school opnieuw een duwtje in de rug kunnen geven.

Veel leesgenot !

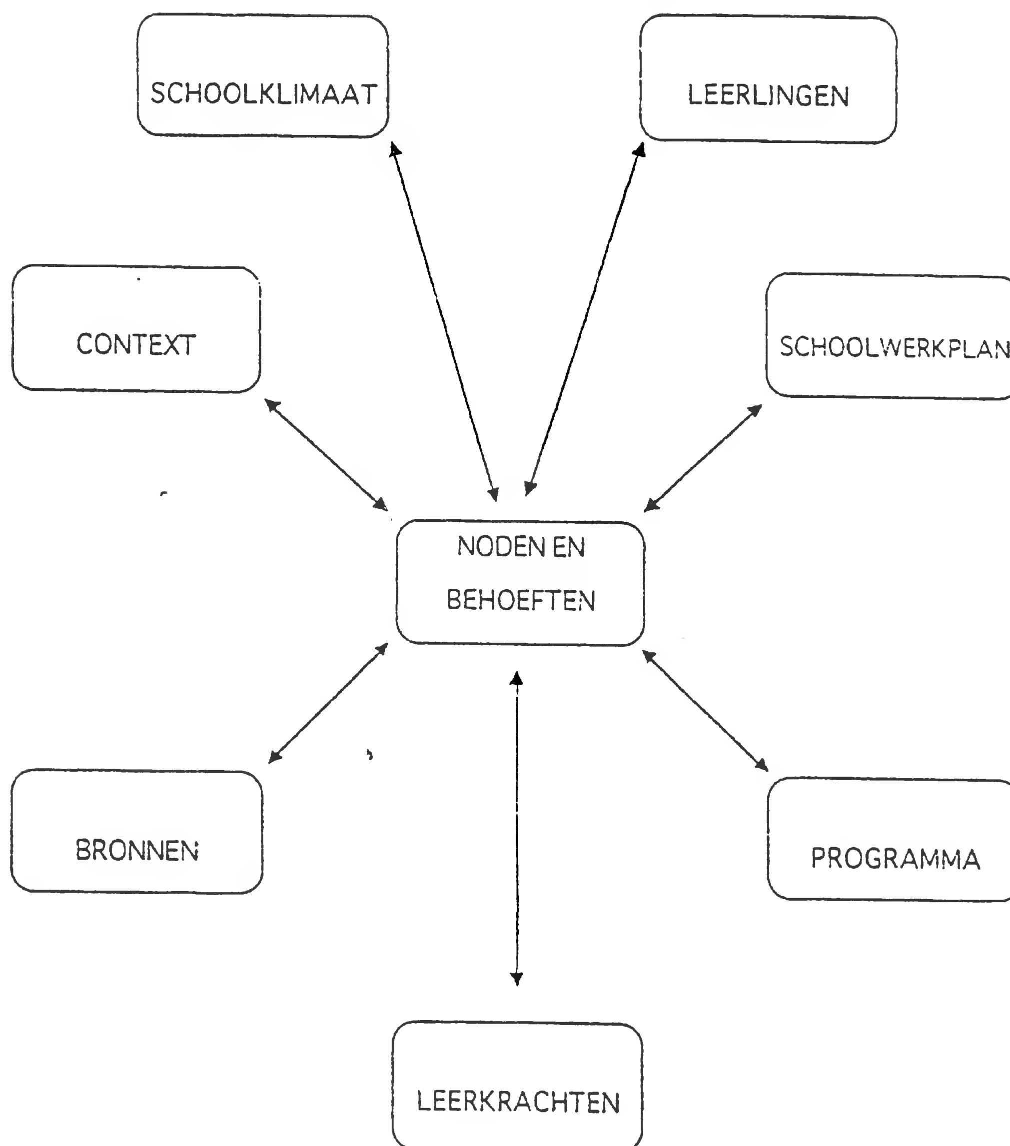
Hilde De Man
VAD-stafmedewerker

EEN MODEL VOOR IMPLEMENTATIE VAN EEN DRUGBELEID IN EUROPESE SCHOLEN

(1) Aanpassing en bewerking van het implementatiemodel van TACADE door Monique d'AES

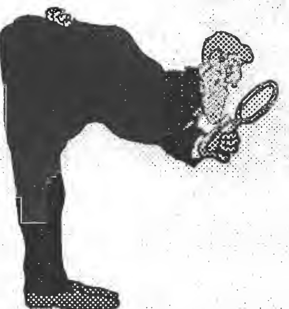
IMPLEMENTATIEMODEL[1]

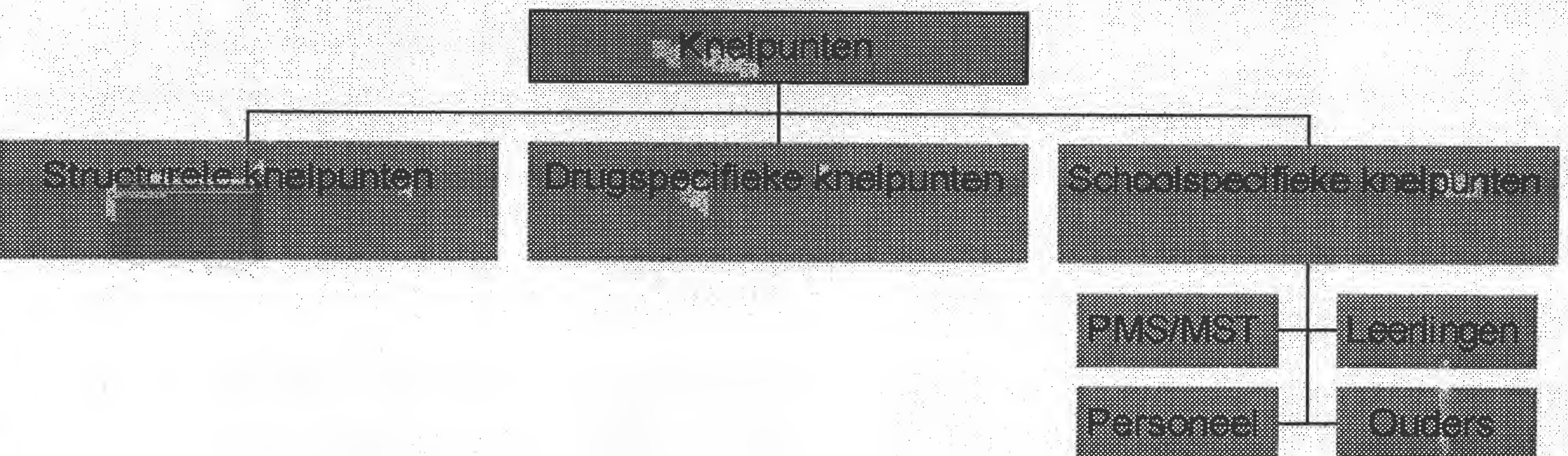

TACADE 1995

(1) Aanpassing en bewerking van het implementatiemodel van TACADE door Monique D'AES.

Knelpunten eerste platform

Enkele beleidsvoorstellen rond structurele knelpunten bij de implementatie van een drugbeleid op school

Werkgroep Drugbeleid op school

INLEIDING

Zaterdag 21 januari 1995 werd een platformbijeenkomst georganiseerd voor een 70-tal scholen over het thema *Experimenteren met een drugbeleid op school*. Directies, leerkrachten, ouders, leerlingen, hulpopvoedend personeel en PMS - en medewerkers van het medisch schooltoezicht werden uitgenodigd voor een actieve uitwisseling van ervaringen.
Op die dag werden een aantal positieve punten en een aantal knelpunten rond de uitwerking van een drugbeleid op school geïnventariseerd. Sommige van de geformuleerde knelpunten waren structurele knelpunten die de implementatie van een drugbeleid in de school bemoeilijken.
Hieronder vindt U enkele beleidsvoorstellen die we U willen voorleggen vanuit deze structurele knelpunten. Wij zien deze voorstellen als noodzakelijke randvoorwaarden om effectieve drugpreventie op scholen te kunnen garanderen, temeer daar drugpreventie momenteel een prioritair thema vormt voor de school.

- **Verplichte opname van gezondheidspromotie in de eindtermen van secundair onderwijs**

➢ Situering

Leren omgaan met genotsmiddelen is een thema dat zowel kadert binnen gezondheidspromotie als binnen sociale vaardigheden. Gewoontevorming met betrekking tot genotsmiddelen is een aspect dat behoort tot het gezondheidsthema. Bovendien dient men sociaal competent te zijn om een eigen verantwoorde keuze te nemen met betrekking tot het gebruik van genotsmiddelen.
Het onderwijs blijft voorlopig worstelen met de vraag of gezondheidspromotie en sociale vaardigheden kunnen worden ingepast in het lessenrooster en op welke manier. Het thema sociale vaardigheden en gezondheidspromotie wordt in de lessen voorlopig vrijwillig opgenomen door enkele geëngageerde leerkrachten en dit op een ongestructureerde wijze.

Een belangrijke reden waarom het thema gezondheid niet systematisch aan bod komt in het schoolcurriculum is het feit dat de opname ervan een vrijblijvende keuze blijft van de leerkrachten. Een schoolwerkplan kan een aanbod aan drugpreventie over verschillende leerjaren organiseren om overlapping en nodeloze herhaling te voorkomen en een aangepast programma voor verschillende leeftijdsgroepen uitbouwen. De pedagogische begeleiding kan ondersteunend werken voor scholen bij het uitwerken van gezondheidspromotie binnen een schoolwerkplan.

Via de verplichte eindtermen zal het thema 'omgaan met genotsmiddelen' een onderdeel worden van de vakoverschrijdende eindtermen gezondheidseducatie en sociale vaardigheden.
Naast de opname van gezondheidspromotie in de eindtermen moeten aan de school de nodige efficiënte instrumenten (vb. schoolwerkplan) worden aangeboden om die eindtermen te realiseren.

➢ Beleidsvoorstellen

We pleiten ervoor dat gezondheidsthema's door verschillende vakleerkrachten kunnen worden behandeld en dat de leerplancommissies drugpreventie opnemen in de vakoverschrijdende eindtermen en in enkele specifieke vakken.
Wij vragen dat aan de school instrumenten worden aangeboden om de verschillende gezondheids-thema's in te passen in een schoolwerkplan of dat scholen worden geholpen bij het ontwikkelen van eigen instrumenten.

• **Richtlijnen voor de verdeling van middelen**

➢ Situering

De inzet van leerkrachten voor allerlei bijkomende thema's die zich aanbieden zoals Aids, racisme, drugs,... rust op veel vrijwillig engagement.
Leerkrachten die meewerken aan een drugbeleid op school zijn meestal vrij actief op verschillende domeinen en raken meer en meer overbelast. Leerkrachten vinden dat men teveel verwacht van hen om preventief aan sociale vaardigheden te werken.
Preventief werken in de klas wordt bovendien nogal sterk overgelaten aan individueel initiatief van enkele leerkrachten.
Scholen kunnen leerkrachten voor enkele uren vrijstellen om aan bepaalde thema's extra tijd te besteden. Het aantal scholen dat leerkrachten vrijstelt, blijft echter nog beperkt. Bovendien gebeurt deze vrijstelling van uren meestal te koste van andere collega's die aan grotere klassen moeten lesgeven. Door de beperkte middelen doorkruist het personeelsmanagement de inhoudelijke keuzes op basis van structurele noden.
Vele scholen vinden het daarom moeilijk hun middelen efficiënt te verdelen en prioriteiten te stellen.

➢ Beleidsvoorstel

Ondanks het feit dat scholen meer autonoom zullen gaan werken, hebben scholen nood aan duidelijke richtlijnen om hun middelen efficiënt te kunnen verdelen. Wij pleiten ervoor dat scholen Bijzondere Pedagogische Taken (BPT) - uren moeten kunnen vrijstellen voor leerlingenbegeleiding en gezond-heidseducatie in het kader van de zorgbreedte.

• **Opname communicatievaardigheden in de basisopleiding en de navorming van leerkrachten**

➢ Situering

Momenteel signaleert men bij leerkrachten een grote behoefte aan trainingen rond 'communicatie' en 'omgaan met probleemgedrag'. De meest voorkomende vragen rond genotsmiddelen vanuit het onderwijs zijn te herleiden tot vragen over de manier waarop men gesprekken kan aangaan met leerlingen die gebruiken of waarvan men vermoedt dat ze gebruiken.
Naast gespreksvoering hebben leerkrachten ook nood aan het aanleren van een aantal goede discussievormen (doe-activiteiten, rollenspelen,...) om in de klas rond moeilijke thema's te werken.

De hoge drempel om rond moeilijkere thema's te werken zou via de opname van het drugpreven-tiethema in de basisopleiding en navorming van leerkrachten sterk verlagen. De opname van het thema in de basisopleiding zorgt ervoor dat leerkrachten voortijdig weten hoe te reageren op zulk probleemgedrag en voorkomt veel brandjesbluswerk van vormingswerkers. Een leerkracht die zijn les

geeft en daarbij goed communiceert met de leerlingen vormt een sterke basis om goed preventief te werken. Dergelijke maatregel kan ertoe bijdragen dat het lesgeven minder kennisgericht is met meer ruimte voor een andere manier van gespreksvoering.

➢ Beleidsvoorstel

We willen dat het thema drugpreventie binnen het kader van gezondheidspromotie expliciet opgenomen wordt in de basisopleiding en de navorming van leerkrachten met aandacht voor het omgaan met probleemgedrag en communicatie met jongeren.

- **Continue professionalisering voor multidisciplinaire PMS- en MST - teams**

➢ Situering

De eerste lijnsdiensten zoals PMS en MST dienen zich expliciet te profileren als diensten die deze problematiek kunnen begeleiden. Door PMS en MST beter te oriënteren naar socio - emotionele begeleiding kan hun inbreng in deze thema's verhogen. Op die manier hoeft doorverwijzing geen afschuiving te worden van de problematiek.

Doorverwijzing verloopt immers meestal moeizaam. In sommige regio's is er een tekort aan gerichte opvang in de schoolomgeving. Dit betreft dan meestal een doorverwijzing op tweedelijnsniveau. Door een gebrek aan mankracht verloopt de procedure vrij traag, zijn er lange wachtlijsten en is het aanbod ook niet erg groot. Naast opvang voor jongeren lijken ook de ouders van jongeren moeilijk hun weg te vinden.
Dit knelpunt heeft volgens de werkgroep 'drugbeleid op school' te maken met onderling tegengestelde verwachtingen tussen school en eerste lijn en tussen eerste en tweede lijn. Bovendien nemen de scholen deze problematiek nog te weinig zelf op. Een duidelijke positionering van PMS en MST - teams enerzijds en van externe hulpverlening anderzijds is nodig.

➢ Beleidsvoorstel

We vinden continue ondersteuning en specifieke vorming rond socio - emotionele begeleiding voor PMS en MST prioritair om efficiënte begeleiding te bieden en waar aangewezen een goede doorverwijzing en opvolging te garanderen.

- **Specifieke vorming voor pedagogische begeleiders**

Voor een schoolgerichte aanpak zijn de pedagogische begeleiders vanuit gezondheidsperspectief en met hun specifieke deskundigheid rond een schoolbeleid de ideale partner. Vanuit de pedagogische begeleiding kunnen voorstellen gedaan worden om via een eenduidige aanpak een schoolwerkplan op te maken. Deze eenduidige aanpak kan groeien vanuit een gezamenlijke vorming rond het gezondheids- en drugpreventiethema.

➢ Beleidsvoorstel

De werkgroep pleit voor specifieke vorming voor pedagogische begeleiders. Vanuit hun schoolgerichte aanpak kunnen zij via gezamenlijke vorming vanuit een eenduidige visie hulp bieden en advies verstrekken voor een gerichte invulling van het schoolwerkplan en meer bepaald voor het deel dat betrekking heeft op gezondheidseducatie.

PMS- EN MST-BETROKKENHEID

Gespreksronde PMS-en MST-betrokkenheid

Moderator : Marc Tack, CAT Gent
Verslaggeving : Fred Jooken, vrij PMS Aarschot

Inleiding - Mogelijke taakomschrijving van PMS en Medisch schooltoezicht binnen een drugbeleid op school

Thérèse De Kegel, GemeenschapsPMS Antwerpen

1. PMS en MST als partner voor het uitwerken van een drugbeleid op school
Oswald Wildemeersch, GemeenschapsPMS Brugge

2. PMS en MST als consultatiefunctie voor leerkrachten in luik interventie
Jos Grootjans, Vrij PMS Beveren

3. PMS en MST als consultatiefunctie voor ouders in luik interventie
Piet Casier, Vrij PMS Blankenberge

4. PMS en MST als begeleider van leerlingen met gebruik
Dr. Creus, Vrij MST Hamme

5. PMS en MST als efficiënte doorverwijzer
Nicole Van Buggenhout, Stedelijk PMS Gent

6. PMS en MST als participant in regionale netwerken
Joost Vermeersch, Vrij PMS Deinze

Inleiding

Mevr. Thérèse De Kegel
GemeenschapsPMS Antwerpen

MOGELIJKE TAAKOMSCHRIJVING VAN PMS EN MEDISCH SCHOOLTOEZICHT BINNEN EEN DRUGBELEID OP SCHOOL

1. PMS en MST als onderdeel van het schoolleven

PMS en MST dienen méér een onderdeel te vormen van het schoolleven. Enkel via een quasi-dagelijkse en dichte communicatie met leerkrachten en leerlingen kan voldoende wederzijds vertrouwen groeien. Contacten met leerkrachten via aanwezigheid in de leraarskamer, het samen volgen van vormingen, een actieve inbreng op klasseraden en leerlingenoverleg, een vast spreekuur op school zijn noodzakelijke elementen voor een voldoende laagdrempeligheid voor zowel leerlingen als leerkrachten.
Een goede communicatie maakt van PMS en MST een vaste partner op school waarop ook door leerkrachten sneller beroep wordt gedaan.

2. PMS en MST als partner voor het uitwerken van een drugbeleid op school

PMS-medewerkers zijn goed geplaatst om een drugbeleid voor de school op schoolniveau te adviseren of begeleiden. Vanuit hun positie hebben PMS en MST interessante ideeën rond strategieën en bovendien een inhoudelijke kijk op de problematiek vanuit hun opleiding en multidisciplinaire achtergrond.
Belangrijk hierbij voor PMS en MST is de eigen deskundigheid op vaste momenten bekend te maken en duidelijk te definiëren naar het schoolpersoneel wat zij wel of niet kunnen opnemen.
In samenspraak met de school dient men tot een duidelijke taakafbakening te komen. Wederzijdse verwachtingen tussen leerkrachten en PMS en MST èn tussen directie en PMS en MST dienen te worden uitgewisseld. Zij vormen als het ware de raaklijn tussen het preventiewerk en hulpverlening.

3. PMS en MST als consultatiefunctie voor leerkrachten, ouders en leerlingen

Leerkrachten dienen zelf in staat te zijn gesprekken te voeren met leerlingen.
De rol van PMS en MST voor leerlingenbegeleiding is de ondersteuning van leerkrachten in hun eigen deskundigheid bij de begeleiding van leerlingen.
PMS en MST kunnen ingeschakeld worden voor advies en kunnen de leerkracht mee coachen bij gesprekken.

Na verwijzing van een leerling naar een PMS en MST is het nodig enige vorm van feedback terug te geven aan de leerkracht. Vooral belangrijk hierbij is de leerkracht erkenning te geven in de eigen rol. De leerkracht inschakelen voor opvolging is verschillend van het geven van inhoudelijke feedback, verkregen uit de eigen begeleiding. De samenwerking tussen leerkrachten en PMS dient men te ervaren als een 'wederzijds leren'.

PMS en MST kunnen ook ondersteunend werken voor de leerkrachten bij de gezondheids-voorlichting en - opvoeding op school. Zij kunnen een initiator betekenen voor de leerkracht voor het uitwerken en het geven van de lessen. Ondersteuning kan geboden worden bij een nabespre-king in de klas en door het geven van feedback aan de leerkracht.

Ook voor ouders kunnen PMS en MST een ondersteunende functie hebben in het preventief werken rond algemene opvoedingsthema's als huisregels, grenzen stellen en socio - emotionele thema's.

Daarnaast hebben PMS - en MST- centra een ondersteunende rol voor leerlingen die een rol opnemen binnen een drugbeleid op school.

4. PMS en MST als begeleider van leerlingen met gebruik

PMS en MST dienen bekwaam te zijn om een grondige diagnose te stellen van het probleem. De diagnose kan verschillende gesprekken in beslag nemen.
Via de intake wordt uitgemaakt of men de begeleiding zelf kan opnemen.
In hun begeleiding dient onder meer bekeken te worden in welke mate de ouders een partner kunnen zijn in het werken aan gedragsverandering. De relatie tussen de leerling en de ouders dient alvast een aandachtspunt te zijn in de begeleiding. In een begeleidingsgesprek met de leerling en de ouders kan gewerkt worden aan een probleem dat men gezamenlijk erkent.

5. PMS en MST als efficiënte doorverwijzer

PMS en MST moeten een brugfunctie vervullen tussen de school en het gezondheids- en welzijnswerk.

PMS en MST dienen persoonlijk contact te hebben met de externe diensten waarnaar zij kunnen doorverwijzen. Voorafgaandelijk aan een doorverwijzing dient men de doelstelling van de verschillende behandelingen en therapieën te kennen.
Voldoende zorg is nodig om in samenspraak met de jongere te bekijken welke voorziening wordt gekozen. Opvolging van de leerling na de doorverwijzing is noodzakelijk voor een goed verloop van de verdere begeleiding. Een goede opvolging is enkel mogelijk wanneer vooraf duidelijke afspraken met de externe voorziening werden gemaakt over de procedures, de aard en het verloop van de begeleiding.
Voor een goed verloop is een terugkoppeling van de externe begeleiding naar de schoolsituatie noodzakelijk via een opvolgingsgesprek met PMS- of MST-medewerker.

6. PMS en MST als participant in regionale netwerken

Via participatie binnen een hulpverlenend netwerk of aan een preventief overlegplatform waar de rol van de verschillende diensten uitgeklaard wordt, kan samenwerking tot stand komen met de welzijnssector en de vrijetijdssector. Op die manier kan een breder draagvlak groeien voor het omgaan met de drugproblematiek bij jongeren. Deze PMS- en MST-centra kunnen de welzijnssector kenbaar maken aan de scholen en spilfiguur zijn voor een efficiënte doorverwijzing.

1. PMS en MST als partner voor het uitwerken van een drugbeleid op school

Dhr. Oswald Wildemeersch
GemeenschapsPMS Brugge

Je kan een preventieproject niet opdringen, én de school én de PMS/MST-medewerkers moeten er de noodzaak en de voordelen van inzien. Een schoolnabije werking is een must.

Start met een gemotiveerde **werkgroep** die werkzaam blijft doch voldoende groot is (10 à 15 personen), zo wordt de taakbelasting niet te groot. De werkgroep is best paritair samengesteld uit leraars, opvoeders, directie, inrichtende macht (lokale raad), vriendenkring, PMS/MST-medewerkers. De heterogeniteit garandeert een bredere visie en houdt een grotere diversificatie van competenties in.

Besteed gedurende een afgebakende periode tijd aan de voorbereiding: het aflijnen van verwachtingen, doelstellingen (haalbaar, concreet en operationeel), scenario's bij interventie, taakverdeling. Blijf evenwel niet te lang in de praatfase, dit werkt irriterend en men vervalt vlug in theoretische beschouwingen.

De voorzitter van de werkgroep kan zeer goed een PMS/MST-medewerker zijn. We hebben onze specifieke vaardigheden die inspirerend kunnen werken op de leden van de werkgroep : vergadertechniek, vertrouwdheid met het onderwerp en ervaring in de leerlingenbegeleiding.

Een duidelijke agenda voor de vergadering en zorg voor een minimale verslaggeving voorkomt dat je alle structuur verliest en je inspanningen zonder gevolg blijven.

Het is belangrijk dat de **directeur** van de school steeds bij de werkgroep betrokken wordt. Zo kan hij beter de visie en de evoluties van de werkgroep delen. Beslissingen worden zo gemakkelijker genomen en consequenter toegepast en men vermijdt discussies rond actoren, gedragscodes en eventuele mandaten.

Maak een lijst van alle **actoren en hun gedragscodes** met een duidelijk onderscheid tussen de hulpverlenende en de sanctionerende rol :

- *Hulpverlenende rol* : vertrouwenspersonen, garandeert het ambtsgeheim.
- *Sanctionerende rol* : directeur en inrichtende macht - consequent toepassen van het schoolreglement, in casu het drugreglement.
- In ons systeem volgt de drugbegeleider (nooit PMS/MST medewerker) het toepassen van het drugcontract op en vervult zo én de hulpverlenende én de sanctionerende rol.

Bespreek duidelijk hoe je met de verkregen informatie omgaat - vb. wat is bespreekbaar in de werkgroep, wat vertel je op de klasseraden en in de leraarszaal. Dit vraagt reflectie over de deontologie die zich vertaalt in rollen met daaraan gekoppelde gedragscodes.

Specifieke taken waarin vooral het **PMS/MST** een rol kan spelen :

• *Hulpverlening*, alle sanctionerende elementen moeten geweerd worden.
• *Klankbord en opvangnet voor leerkrachten* - hier is ook plaats voor consultatieve leerlingbegeleiding.
• *Ontwikkelen van het sociale netwerk* die een eventueel vervolg is op onze werking :
  ➢ Hulpverlening : ambulante en residentiële hulp : afspraken rond doorverwijzing, geboden hulp, opvolging.
  ➢ Sanctionering : politie en justitie (procureur) - doorverwijzing, wederzijdse verwachtingen.

Organiseren van een *opleiding* die de competenties vergroot van de ganse groep. Belangrijk hierbij zijn de ontwikkelingen van een gezamenlijke visie en het vergroten van de gespreksvaardigheden (vb.training motiverende gesprekstechnieken). Een gemeenschappelijke opleiding (directie, leraars, opvoeders, PMS/MST-medewerkers en PMS/MST-arts) vergroot de communicatie en bevordert de groepsgeest - iedereen respecteert de specifieke capaciteiten van elkaar, soms zijn die complementair.

De *implementatie van het project in de totale school*, waarbij alle participanten en geledingen van de school betrokken worden - bv. door het organiseren van info-avonden of info-momenten. Vergroot de bespreekbaarheid, breng een brede discussie op gang. Voorzie contactpunten waar men informatie kan krijgen en waar men problemen kan bespreken. Info kan kenbaar gemaakt worden via de leerlingenkrant, ad valvas in de leraarszaal.
Doelgroep : *ouders, leerlingen, leerkrachten en opvoeders, onderhoudspersoneel* (zij zien veel op plaatsen die voor leerkrachten minder toegankelijk zijn).

Inpassen van het schoolproject in een groter geheel - vb. *drugoverlegplatform*. Het PMS/MST-centrum kan, eventueel samen met een leerkracht, de werkgroep representeren en ideeën uitwisselen.

Zorg voor een interventieteam (vb. directeur, voorzitter van de werkgroep,...) dat vlug kan samenkomen bij crisissituaties en onverwachte gebeurtenissen.

Keep it simple and stupid. Teveel nadruk op regelgeving, te ingewikkelde structuren en te weinig flexibiliteit zal het enthousiasme van de werkgroep snel afremmen. Er moet ruimte zijn voor humor, gezelligheid en opvangen van elkaar. Samenkomsten moeten regelmatig gebeuren, doch mogen niet te belastend worden. Gebruik maken van idealisme en bereidheid om na de uren te werken kan, doch moet binnen de perken blijven, anders blijft het niet duren.

Voordelen van het procesmatig begeleiden van een werkgroep :

• Duidelijk ervaren en respecteren van elkaars complementariteit.

• Duidelijker identiteit en meer realistische verwachtingen naar PMS/MST toe vanwege leerkrachten en leerlingen - daaraan gekoppeld meer waardering. Leerkrachten, leerlingen en ouders vinden beter de weg naar het PMS/MST-centrum.

• Meer begrip vanwege de school voor de moeilijkheid en het geduld dat je moet opbrengen bij begeleidingswerk - men verwacht nu minder pasklare antwoorden, men ziet beter in dat begeleiden een proces is.

• Gevoel van solidariteit in het aanpakken van problemen en in het verwezenlijken van het schoolwerkplan. De verworven vaardigheden zijn ook toepasbaar op andere domeinen.

2. PMS en MST als consultatiefunctie voor leerkrachten in het luik interventie

Dhr. Jos Grootjans
Vrij PMS Beveren

Consulteren en coachen is in de eerste plaats samen-spreken en samen-werken waarbij wederzijds begrip en ondersteuning essentieel zijn.
De partners in dit gebeuren, de leraren en de verschillende disciplines uit het PMS, hebben een evenwaardige rol te vervullen. Elk van hen brengt vanuit zijn achtergrond een specifieke en meestal complementaire competentie in.

Als leerlingenproblemen moeten opgelost worden door gedragsverandering vanwege de leerling, dan moet er gekeken worden naar zijn **gedrag**. Deze gedragsbeschrijvingen zijn aangrijpingspunten voor een open gesprek met de jongere waarin de (eventueel problematische) betekenis van zijn gedrag aan bod kan komen en waarin samen met de jongere gekeken wordt wat en op welke manier hij of zij iets aan dat gedrag kan veranderen. De jongere is zelf de bewerksteller van zijn verandering.

> Sofie, vaak niet bij de les en veelvuldig afwezig heeft heel wat problemen met het in orde zijn voor bepaalde vakken. Ze dubbelt het jaar en het Kerstrapport ziet er niet goed uit. Uitgaan en alcoholmisbruik is volgens heel wat leerkrachten aanwezig (je ruikt het zelfs nog de maandagmorgen). En drugs... zeker niet uitgesloten. Zij wordt dwingend aangemaand contact op te nemen met de PMS-medewerker. Vertrouwen winnen kost tijd. Na enige tijd wordt het probleem voor de leerling en de PMS-medewerker duidelijk : ernstige spanningen in het gezin en een onverwerkte traumatische ervaring verhogen sterk de emotionaliteit en maken efficiënt schools functioneren wel heel moeilijk.
> Overleg met leraren verhoogt het begrip voor haar situatie, opent ruimte voor specifieke hulp vanuit de school en maakt het mogelijk dat er met Sofie verder gezocht wordt naar oplossingen voor haar persoonlijke problemen. Met Sofie kan tevens bekeken worden hoe zij het gedrag dat leerkrachten stoort, kan proberen bij te sturen. Ook zij heeft zich te houden aan de leefregels van een school.
> De niet-beoordelende tussendoor-gesprekken met een leraar doen haar veel deugd en moedigen haar aan om verder te zetten. Niet zo eenvoudig voor een leraar die vaak ook in een rol van beoordelaar moet zitten.

Waar **zienswijzen samen vallen** (eventueel na consultatie) en ervaringen en vaardigheden complementair zijn, stellen zich weinig problemen. Dan worden acties een kwestie van afspraken maken, uitvoeren, opvolgen en evalueren. Opvolgen is daarbij gericht op betrokkenheid blijven betonen.

Wordt dit anders wanneer zienswijzen niet op een lijn staan ?

> Wanneer Wouter door zijn klasoptreden samen met enkele kompanen een normaal lesverloop onmogelijk maakt, maken allusies op zijn drugverleden de zaak alleen maar erger. Enkele leraren en leerlingen komen in een vicieus cirkeltje terecht. Uiteraard dienen leerlingen de les niet te storen. Anderzijds zijn er heel wat persoonlijke en sociale problemen die voor dit gedrag een betekenis geven. Veel negatieve opmerkingen, alhoewel bedoeld om het gedrag bij te sturen, geven een averechts effect. Dit betekent niet dat men dat gedrag moet goedkeuren of goedpraten. Leerlingen dienen hun gedrag bij te sturen zodat een normaal lesverloop mogelijk wordt. Een andere opstelling vanwege leraren bleek echter noodzakelijk om gedragsverandering bij de jongere op gang te krijgen. Eén leraar neemt verder een open, niet-bedreigend of

sanctionerend gesprek op en luistert. Dit geeft voldoende stimulans voor de leerling om houdingen bij te sturen.
De inspanningen van leerkrachten en leerlingen kunnen alleen maar bewonderd worden en de positieve gevolgen van hun inspanningen niet genoeg belicht blijven.

Concrete situatie- en gedragsbeschrijvingen, het toelichten van zienswijzen op het probleem, wederzijds begrip voor elkaars standpunten en het definiëren van diverse doelstellingen waaruit keuzes kunnen worden gemaakt, blijken belangrijke elementen van samenspraak.
Het bestaan van **gestructureerde overlegplatforms** tussen leerkrachten en school enerzijds en PMS anderzijds zijn hiervoor zeer nuttig. Een cel leerlingbegeleiding, een draaischijf, (kern)klasseraden en bijzondere overleggroepen (drug-kernteams) zijn gekende voorbeelden. De veelvuldige beschikbaarheid voor leraren, de korte maar vaak zeer nuttige contactmomenten tijdens pauzes en "de losse babbel" mogen zeker niet over het hoofd gezien en in belang niet onderschat worden.

Een leerling en zijn omgeving moet in deze kunnen vertrouwen op een strikte naleving van de regels aangaande de **privacy**. Welke gegevens, hoe en aan welke derden worden overgemaakt, moet dan ook zeer rigoureus met de cliënt worden afgesproken. Derden zijn enerzijds leraren maar kunnen anderzijds ook PMS-medewerkers zijn. Ook PMS-medewerkers hebben geen exclusief recht op private informatie.

Ervaringen en vaardigheden kunnen onderwerp zijn van uitwisseling. Uitleg omtrent wat je als PMS doet en waarom je dit zo doet is daarbij belangrijk. Dit wordt echter ondersteund door een open oor en geest voor ervaringen en optredens van leraren. Dit betekent niet noodzakelijk dat je akkoord gaat met bepaalde optredens, maar het houdt wel begrip in voor deze optredens. Pas dan wordt het formuleren van alternatieven mogelijk zodat er openheid komt naar een eventuele andere aanpak. Deze aanpak zoals bijvoorbeeld een open gesprek onder vier ogen kan eventueel "gesouffleerd" en/of voorgedaan worden, evenwel zonder afbreuk te doen aan de keuzevrijheid van de leerkracht in uitvoering.

Boeiend en verrijkend wordt het wanneer in een training vaardigheden kunnen uitgewisseld worden. Een training opzetten, uitwerken en doorvoeren in bv. het voeren van een open gesprek, kan echter maar efficiënt zijn als het een produkt is van samenspraak en samenwerking. Een dergelijk opzet is maar echt verrijkend als het een uitwisseling van zienswijzen, ervaringen en vaardigheden wordt.

3. PMS en MST als consultatiefunctie voor ouders in het luik interventie

Dhr. Piet Casier
Vrij PMS Blankenberge

HET SCHOOLBELEID

1. Formele participatie

• **Ouderparticipatie bij het drugsbeleid als onderdeel van ouderparticipatie bij het schoolbeleid**

Het participeren van ouders aan het beleid van de school wordt voorzien via de vertegenwoordiging van de ouders in de officiële overlegstructuur van de school. Het drugbeleid van de school regelmatig als agendapunt op de dagorde voorzien, biedt kansen om op dit terrein ouderparticipatie waar te maken.

In mijn concrete schoolpraktijk wordt de vertegenwoordiging van de ouders in dit formeel overleg gerealiseerd via het oudercomité. Oudercomités kunnen niet altijd echt een afspiegeling genoemd worden van de totale groep ouders gezien bijvoorbeeld het gegeven dat slechts een minderheid van de ouders in de werking van het oudercomité zijn geïnteresseerd. De officiële afvaardiging van de ouders vertegenwoordigt in de praktijk bijgevolg slechts een deel van de ouders.

Tot een consensus komen rondom regelgeving inzake het drugbeleid van een school is geen sinécure. Het regelmatig uitwisselen van ideeën tussen de verschillende op school participerende groepen biedt de school materiaal dat naar een werkbaar instrument kan leiden.

De PMS-medewerker kan in deze vormen van overleg participeren. Dit kan bijvoorbeeld formeel door aan het overleg effectief deel te nemen. Evenzeer kan dit, indien het PMS-centrum niet in het overleg zetelt, via bijvoorbeeld voorbereidende gesprekken met participanten.
Het is in eerste instantie niet nodig aan de inhoudelijke discussie deel te nemen. Het aankaarten van een aan de school aangepaste overlegstrategie, vergadertechnische ondersteuning bieden, aanreiken van informatie, ... zijn evenzeer taken die door de PMS-medewerker kunnen waargenomen worden.
De inhoudelijke discussie is en blijft in hoofdzaak de verantwoordelijkheid van de school.
Voor het PMS-centrum en de PMS-medewerker is het noodzakelijk de eigen positie te bepalen en deze te verduidelijken naar de school toe, de leerlingen en de ouders: wat kan en mag de school, de ouders, de jongeren... verwachten van de samenwerking met het PMS-centrum indien zich een drugprobleem voordoet?

2. Informele participatie

• **Ouders participeren via informele contacten, oudergespreksavonden over drugs, individuele gesprekken n.a.v. concrete situaties...**

Begeleidingsgesprekken met ouders van jongeren die zich in een risicovolle situatie bevinden, leren veel over hun beleving rond de drugproblematiek, over hun verwachtingen die zij stellen naar de school toe bij het detecteren van drugssituaties in verband met aanpak, doorverwijzing,

contactnemen met ouders .... Wat ik uit deze begeleidingstussenkomsten leerde, waren telkens evenvele redenen om een aantal elementen van het 'drugbeleid op school' aan te kaarten.
De tekst die het 'drugbeleid op school' beschrijft, werd en wordt onder andere op basis van deze ervaringen van ouders waar nodig bijgestuurd.

CONTACT NEMEN MET DE OUDERS

• De school en begeleidende instanties moeten een duidelijke positie innemen.

Binnen begeleidingssituaties bleek veelvuldig dat onmiddellijke, gedwongen contactname met ouders de vertrouwensrelatie tussen de begeleider en de leerling zo sterk in de weg stond dat naderhand heel veel tijd ging in het opnieuw versterken van het vertrouwen met de jongere, zonder dat er eigenlijk wezenlijk aan de problematiek kon worden gewerkt. In de meeste gevallen verzandden de contacten en bleven vooral de ouders in de kou: hoe moeten wij met de gegeven situatie omgaan. Het geschokte vertrouwen met de jongere bleef en samen werken aan de situatie bleek vaak een voor alle betrokkenen onbevredigende opgave.

Met deze ervaring achter de hand stapte ik in mijn werksituatie, in samenspraak met de school, vrij snel over naar de ook in andere situaties gehanteerde werkwijze: het contactnemen met de ouders inschakelen als onderdeel van de begeleiding en deze contactname voorbereiden met de jongere.
Ik meen dat met deze wijze van werken het vertrouwen tussen de jongere en de begeleider meer kansen krijgt. De jongere voelt zich participant in het geheel. Hij voelt zich veiliger daar hij mee kan werken aan het opbouwen van het gesprek met zijn ouders. Het vertrouwen groeit in de meeste gevallen. Er is meer kans dat de begeleider een uitvalsbasis blijft indien het in de thuissituatie niet wil vlotten.

WERKEN MET OUDERS

• Het inschatten van de situatie

Waar ik als PMS-medewerker aanvankelijk vooral met de jongere werkte, bleek snel dat ook de ouders met een pak vragen bleven zitten.
Tijdens deze individuele gesprekken werd vooral gezocht naar een mogelijkheid voor de jongere om zich tegenover de gegeven omstandigheden te verhouden. In de meeste gevallen bleek dat zij niet of nauwelijks te bewegen waren om hun gebruik echt in vraag te stellen: "de omgeving maakt het probleem, ik niet;" is een uitspraak die meningeen in de mond nam.

Sedert twee jaar worden de ouders en de jongere samen op gesprek uitgenodigd. Zij bepalen samen de agenda van de gesprekken. Op die wijze kan het gezin werken aan een beginnend herstel van het geschokt vertrouwen. Dit maakt het op termijn mogelijk in een rustigere sfeer knelpunten aan te kaarten.

In een twee tot drie gezinsgesprekken wordt nagegaan waar vooral de knelpunten liggen. Het is samen met de jongere en zijn ouders zoeken naar de betekenis die aan het middelengebruik kan gekoppeld worden. Tevens wordt het PMS-aanbod besproken. Er wordt dan samen gezocht naar de mogelijkheden om de situatie verder aan te pakken. Afhankelijk van de aard van de knelpunten, van de betekenis van het druggebruik, wordt de begeleiding en de opvolging verder door de PMS-medewerker waargenomen of wordt een doorverwijzing naar een meer gespecialiseerd centrum gerealiseerd.

• **Individuele/gezinsaanpak**

Johan komt op zondagmorgen stoned thuis. Zaterdagnacht bleef hij bij een vriend overnachten. Op maandag wordt door de ouders, via de school een dringend gesprek gevraagd tussen Johan en de PMS-medewerker. In de loop van de week worden twee korte gesprekken gevoerd met Johan en één kort gesprek met de ouders. De week erop startten de gezinsgesprekken.

In de loop van het gesprek worden vooral door de vader een aantal feiten aangehaald waarin het optreden van Johan aan de kaak wordt gesteld. De moeder is enorm ontgoocheld en verwoordt enkel haar enorm geschokt vertrouwen. Johan slaagt er niet in een degelijk wederwoord te formuleren. Wel is duidelijk dat Johan zich, net als zijn ouders, niet gelukkig voelt. Het geruzie is niet veraf.

Het tweede gesprek is een zoektocht naar de gelijke noemer. Vooreerst wordt moeder uitgenodigd om haar verhaal te doen. Dit resulteert in hoofdzaak in een gesprek tussen vader en moeder waardoor Johan duidelijk minder onder druk komt te staan. Dit heeft voor gevolg dat hij zich wat vrijer in het gesprek begint te mengen. Zo kwamen een aantal afspraken tot stand.

In het derde gesprek komen de gezinsrelatie nog sterker aan bod. Het blijkt dat zowel stiefmoeder als stiefzoon heel veel moeite hadden met het realiseren van datgene wat men dacht dat de ander verwachtte. Op een gegeven ogenblik zei Johan: het valt mij heel moeilijk om mijn stiefmoeder graag te zien zoals ik mijn natuurlijke moeder graag zie. Stiefmoeder nam onmiddellijk over: ik heb het heel moeilijk om Johan graag te zien zoals ik mijn eigen kinderen graag zie. Deze betekenissen naar elkaar toe lieten voor beiden de conclusie toe dat ze dit eigenlijk van elkaar ook niet verlangden.

In die situatie bleek duidelijk dat het druggebruik van Johan in belangrijke mate te maken had met ongeluksgevoelens omtrent zogenoemde verwachtingen die hij niet kon inlossen en hem daardoor heel ongelukkig stemden.

Het gezin stelt het na drie maanden nog steeds heel goed. Moeder en Johan zijn andere mensen geworden.

• **Vorming voor ouders van jongeren in risicosituaties (vormen van beginnend gebruik).**

Deze vorming omvat 3 avondsessies van 2 uur voor een groep van max. 14 volwassenen.

Bekendmaking: affiches via de school, dokters, apotheken, aankondigingen in de pers, anoniem inschrijven (toch telefoonnr. doorgeven), betalend,...

Materiaal: brochures met productinformatie, didactisch materiaal VAD, kopies van de slides die tijdens de sessies werden gebruikt.

Inhoud:

- opbouwen aan de hand van de verwachtingen
- eigen waarden en normen
- omgaan met grenzen
- meegaan met weerstand
- voorwaarden tot veranderen

→ vertrekkend vanuit door de ouders aangebrachte situaties

Wie kwam erop af:

- 6 mensen die elkaar drie leerrijke avonden hebben bezorgd. Het waren met uitzondering van één iemand niet-dorpsgenoten
→ probleem van herkenning
- heterogeen publiek: moeder en stiefmoeder van een + dertigjarige (stief)dochter, zelf pubers, moeder alcoholiste van een vermoedelijk experimenterende jongere, ...
- 14 telefoons (wat wijst op interesse)
- PMS-centrum is niet gekend als zich bewegend in de drug hulpverlening

Evaluatie:

De ouders verwoordden vooral de persoonlijke versterking die ze beleefden door gedurende drie avonden met lotgenoten van ge dachten te kunnen wisselen rond een gemeenschappelijke pro bleemsituatie met als achtergrond de schijnbare tegenstelling tussen het (emotionele/sanctionerend) denken van de ouders en (rationele/schijnbaar permissieve) aanpak van de hulpverlening. Inzicht in mechanismen verlichtte het bezwaard gemoed van de ouders.

Dat sterkt mij in het gegeven: ouders samenzetten biedt voldoende kansen maar hoe enkele praktische problemen omzeilen?

4. PMS en MST als begeleider van leerlingen met gebruik

Dr. Herwig Creus
Vrij MST Hamme

ENKELE AANDACHTSPUNTEN

• Een drugbeleid op school kan maar tot stand komen als de school er rijp voor is. Het is een groeiproces dat de school doormaakt, van weerstand tegenover alles wat met drugs te maken heeft tot het erkennen dat geen enkele school drugvrij is en dat er nood is aan een drugbeleid.

• Zolang de directie de noodzaak van een drugbeleid niet erkent, kan een werkgroep niet leven.

• Aandacht voor het betrekken van de ouders (hetzij individueel, hetzij via het oudercomité) is belangrijk. Men ervaart dat ouders, die geconfronteerd worden met druggebruik van hun kind, zelf niet goed weten hoe om te gaan met dit probleem. Ze verwachten veel van de school en heel veel van PMS/MST-begeleiders.

• Als een drugprobleem zich voordoet op school moet men beseffen dat er zelden 'een kant-en-klare oplossing' bestaat. Samenwerking tussen directie, leerkracht, PMS- en MST-leden is van kapitaal belang.

• Veel leerkrachten voelen zich zeer onzeker als men hen vraagt om mee te werken aan GVO-opdrachten in hun klas. Hier is een belangrijke taak weggelegd voor MST- en PMS-leden om de leerkracht te begeleiden.

• De schoolsfeer heeft veel invloed op de jongere. Dit houdt ook in: het zich houden aan grenzen, zowel voor leerkracht als voor leerling, vb. in de afspraken waar en wanneer mag gerookt worden. De leerling verwacht eerlijke behandeling en zinvolle straffen als hij/zij zich niet houdt aan de grenzen. Het contact met de leerkrachten, het schenken en krijgen van vertrouwen zijn waardevol.

• Bij het begin van het schooljaar dient het schoolreglement door elke klastitularis doorgenomen te worden met de leerlingen + een gespreksronde daarbij aansluitend.
Er dient vooral aandacht besteed te worden aan de paragraaf : tabak - alcohol - drugs. Wat kan en wat niet kan, moet duidelijk zijn voor alle betrokkenen (leerlingen, leerkrachten, directie, PMS en MST, ouders).

• Evaluatie van het beleid : elk schooljaar.

• Eventueel coördinatie van de verschillende activiteiten (school - gemeente - provincie).

• Gedwongen vrijwilligheid is een sleutelbegrip in de beteugeling van het druggebruik binnen en buiten de school (vanuit de school of anderen - niet vanuit het MST).

5. PMS en MST als efficiënte doorverwijzer

Mevr. Nicole van Buggenhout
Stedelijk PMS Gent

ENKELE VOORWAARDEN OM ZO EFFICIËNT MOGELIJK TE HANDELEN EN EVENTUEEL DOOR TE VERWIJZEN :

- Aanwezigheidspolitiek in de school.
- Integratie in het schoolteam.
- Zelf voorstellen doen, initiatieven nemen die aansluiten op de noden van de school.
- Een visie hebben op de aanpak van probleemleerlingen en over strategieën communiceren met de school (belang van relatie met de leerling, relatie primeert aanvankelijk op inhoud, belang van positieve benadering, leerlingen moeten inzicht hebben in hun probleem en verantwoordelijkheid kunnen nemen, consequentie bij afspraken.
- Duidelijke rol opnemen bij het oprichten van een werkgroep rond drugbeleid op school.

We pleiten voor de oprichting van een ***werkgroep*** met vertegenwoordiging van kader, opvoedend personeel, leerkrachten, afdelingen of vestigingsplaatsen, PMS om een beleid uit te werken.

1. Doelstellingen werkgroep :

- Eigen visie ontwikkelen, beleidslijnen uitzetten, uitgangspunt bepalen.
- Concrete acties hieraan koppelen: aanpassing schoolreglement, acties naar leerlingen (leerlingen aanspreken op gedragsverandering, bepaalde signalen en niet direct op drugs - uitgezonderd bij manifeste drugproblemen).
- Groep probeert tot gezamenlijke visie te komen - 2 à 3 personen krijgen mandaat van de school en de werkgroep om contact te zoeken met leerlingen en bereidheid af te tasten.
- Hulpverlening doorlichten.
- Continue bijscholing (met taakverdeling) en informatie-uitwisseling binnen de groep.
- Sensibilisering; inzicht bijbrengen in belang van een goed schoolklimaat en openheid bewerkstelligen rond drugs.
- Coördineren, preventie en bijscholing.
- Meldpunt voor gebruikers en dealers op school.
- Concrete acties naar gebruikers en dealers vertrekken vanuit en na overleg in de werkgroep en zijn individueel gericht.

2. Opvang binnen de school (A) of doorverwijzen (B) :

A : Begeleiden van leerling, leerling ruimte geven met duidelijke afspraken, eventueel ouder bij betrekken en andere leerkrachten, steeds directie informeren. Sancties wenselijk? bijkomende begeleiding wenselijk?

B : Mogelijkheden:
- preventieteam
- opvang- en begeleidingscentra
- opname
- crisisopvangcentrum
- jeugdpolitie
- politie sectie drugs

Wie, hoe en naar waar doorverwijzen is het resultaat van overleg binnen de werkgroep en moet goed onderbouwd zijn.

Een grondige kennis van de hulpverlening is nodig; de werkgroep neemt persoonlijk contact (uitnodigen voor werkgroep, dienst bezoeken, telefonisch contact) - Idem voor politiediensten. Aldus worden diensten uit de anonimiteit gehaald.

PMS speelt een centrale rol bij een doorverwijzing; zij licht betrokkenen in, slaat brug naar hulpverlening.

Leerling krijgt prioriteit, staat centraal. Ouders worden niet begeleid.

Belangrijk: afspraken m.b.t. follow up (loopt niet altijd goed o.a. door tijdsgebrek).

Belang van huisarts bij detectie, bespreking problematiek, follow-up.

In Gent werd een ***netoverschrijdend initiatief*** genomen om scholen van een bepaalde regio te groeperen. Initiatief kwam spontaan op laatste dag van 5-daagse bijscholing.

3. Doel :

- Bespreking strategieën om te werken aan positief schoolklimaat
- Tips, aandachtspunten met betrekking tot een drugbeleid uitwisselen.
- Per school contactpersonen die informatie rond leerlingen kunnen uitwisselen (scholen die leerlingen buitenzetten omwille van drugs of leerlingen die zelf kiezen voor het zwerven).

6. PMS en MST als participant in regionale netwerken.

Dhr. Joost Vermeersch
Vrij PMS Deinze

WAARVOOR IS EEN REGIONAAL NETWERK GOED ?

• Omtrent druggebruik hanteert zowat iedereen een eigen waarheid. Een regionaal netwerk komt tegemoet aan de behoefte van de mede-actoren om zich af te stemmen op elkaars visie. Op die basis kan aan **een langetermijnstrategie** gewerkt worden.

• Het is beter te zorgen voor brandveiligheid dan altijd maar brandjes te moeten blussen. Scholen kunnen samen een **preventiestrategie** uitwerken. Samenwerken aan een drugreglement en luisteren naar elkaars drugbeleid, zijn dikwijls de eerste interessepunten van de betrokkenen.

• Preventieve gezondheidszorg en eerstelijnshulpverlening schiet haar doel voorbij binnen een defensieve of verbiedende benadering. Je kan jongeren niet groot brengen door ze klein te houden. Emanciperende programma's die hiervoor nodig zijn, zoals bv. Leefsleutels, kunnen maar gedijen binnen een algemeen **positief klimaat**. Zo'n klimaat kan gecreëerd worden door een regionaal netwerk.

• **Scholen die samen zoeken naar een drugbeleid, stimuleren elkaar in de groei naar meer leerlinggericht onderwijs.**
De meeste leerkrachten kunnen het zich, bij hun aanpak naar leerlingen toe, niet meer veroorloven zich te beperken tot wat zich onder het schedeldak van de leerling bevindt. Een andere aanpak, dan wat we 20 à 30 jaar geleden gewoon waren, dringt zich op. Problemen zoals druggebruik, schoolmoeheid, spijbelen, vandalisme, gedragsproblemen op school en thuis staan niet los van elkaar, ze zitten in elkaar verweven. Meer en meer ziet men in dat men een eventueel drugprobleem niet uit de rest mag isoleren.

• De school kan evenwel niet als opdracht krijgen dat zij moet instaan voor alle problemen die in ons maatschappelijk systeem hun oorsprong vinden. **Iedereen is verantwoordelijk en kan iets doen** (ouders, leerkrachten, jeugdbeleid van de stad, horeca, rijkswacht en politie, verenigingen, jongeren zelf). Het is goed dat al deze betrokkenen samenwerken.

• Overleg confronteert de deelnemers met het gegeven dat probleemgedrag (waaronder druggebruik) sterk door de groep en de omgeving bepaald worden (vb. cafébezoek door leerlingen die klaar zijn met hun examen en de school mogen verlaten). Informatie en afschrikking zijn uitsluitend gericht op het individu en zijn daarom onvoldoende efficiënt. Een groepsaanpak (positieve klassfeer) en werken **in een kader dat het individu overstijgt** is bij preventie duidelijk nodig.

KAN DE PMS-MEDEWERKER HIERIN EEN ROL SPELEN ?

• Vanuit zijn **visie, vorming en ervaring** als begeleider van leerlingen met sociaal-emotionele problemen heeft de PMS-medewerker aan de verschillende actoren binnen het overleg iets te bieden.

• Hij is een **spilfiguur of contactpersoon** in het netwerk van scholen en hulpverlenende diensten.
• Dikwijls is hij een **vertrouwensfiguur voor de verschillende scholen** die soms onderling in een rivaliserende positie staan. Zijn eerste taak is dan de dialoog in stand te houden zodat er wederzijds vertrouwen ontstaat.

• Indien hij/zij in staat is om een groep te leiden en initiatieven te nemen kan hij een essentiële rol spelen en zelfs de motor zijn binnen een regionaal netwerk.

WELKE ZIJN DE KNELPUNTEN OF PROBLEMEN ?

• Een eerste vergadering rond drugpreventie lokt meestal veel volk. Met de kleinere groep die overblijft, dient men dan naarstig maar consequent door te werken. Het is wel belangrijk dat het werk van de kleine groep door een grotere groep belangrijke actoren **gedragen** wordt, of minstens met sympathie bekeken wordt. Spilfiguren uit andere vormen van overleg kunnen hierbij helpen. Het actief leiden van zo'n overleg vergt wel **uithouding en een vrij grote tijdsinvestering** (voorbereiden, uitnodigen, tussentijdse contacten...)

• Het vraagt vindingrijkheid en geduld om de neuzen een beetje in dezelfde richting te krijgen. Het kunnen **omgaan met weerstanden** is heel belangrijk. Een goed contact of plezante vergadersfeer is daarom een niet te onderschatten element. De deelnemers houden hun inzet voor een deel vol omwille van het belonend of aangenaam karakter van de vergaderingen.

• Een regionaal netwerk levert pas na enkele jaren min of meer zichtbare resultaten op. Soms duiken onverwachte positieve zaken op maar men moet meestal geduld hebben om iets te laten groeien en te laten evolueren. Het is uiteindelijk best dat zo'n overleg, na een tijd, met iets concreets naar buiten komt. Dit engageert en bindt de deelnemers.

ENKELE REALISATIES

• Het Stedelijk Overleg Deinze kwam in februari '95 actief naar buiten met een manifest **"Druggebruik spiegelen aan jezelf".** Verenigingen en allerlei instanties ondertekenden dit manifest dat later officieel aan het stadsbestuur werd overhandigd.
Jongeren participeerden hier actief in mee via de opvoering van een "scholierengemeenteraad". De pers en de regionale televisie waren van de partij.

• In verschillende scholen is hierdoor op directe wijze een min of meer actief drugbeleid ontstaan inzake preventie. Daarvoor doen deze dikwijls rechtstreeks of onrechtstreeks beroep op de deelnemers van het overleg.

• In praktisch alle scholen van Deinze is het programma "Leefsleutels" opgenomen in het lessenrooster. Leefsleutelleerkrachten komen, schooloverstijgend, twee à driemaal per jaar samen onder leiding van PMS-medewerkers uit het overleg.

• Na een kritische uitlating in de pers over het drugbeleid op de Deinse scholen werd door het Stedelijk Overleg een netoverstijgende persconferentie georganiseerd. Verschillende initiatieven rond drugpreventie in de Deinse scholen werden door hen aan de pers voorgesteld.

• De jeugdconsulent van de Stedelijke Jeugddienst (en lid van het overleg) werkt, samen met geïnteresseerde jongeren uit leerlingenraden, een model uit van leerlingenparticipatie op school.

• Een totaalhappening "Breek uit" gaat door op 28 maart 1997. Jongeren worden actief ingeschakeld in een totaalgebeuren dat in het teken staat van drugpreventie. Alle Deinse vrije scholen werken er aan mee.

• Het project Jogi of Jongerengids staat voor 'jongeren die andere jongeren helpen met problemen'. Medewerkers van het Stedelijk Overleg zorgen voor vorming en regelmatige samenkomsten met deze jongeren.

Verslag van de gespreksronde PMS-MST- betrokkenheid

Dhr. Fred Jooken
Vrij PMS Aarschot

INLEIDING (Thérèse De Kegel)

• Vooral aandacht blijven houden voor de bereikbaarheid van de Centra.
• PMS en MST worden teveel als expert gezien, daardoor ontstaan te hoge verwachtingen.
• Er dient over gewaakt dat het personeel voldoende aanwezig is in de school.
• Er is een grote nood aan een afbakening van deskundigheid, daarom moet er eveneens meer aandacht geschonken worden aan een efficiënte doorverwijzing.

UITWERKEN VAN EEN DRUGBELEID OP SCHOOL (Oswald Wildemeersch)

Occasionele tussenkomsten van een PMS-MST volstaan niet meer.
Een afgerond drugbeleid dringt zich op. Toch lukt het bijna nooit om een school hiervan te overtuigen indien zijzelf daar de noodzaak niet van inzien. Best wordt hierop zelfs gewacht.
De doelstelling mag niet zijn de school drugvrij willen maken.
PMS-MST kiezen in het drugbeleid best de rol van vertrouwenspersoon, hun beroepsgeheim sluit daar bij goed aan.
Verder is bewezen dat een goed drugbeleid op school niet voldoende is, er dient voor gezorgd dat dit drugbeleid kadert in een netwerk (gemeente, politie, justitie).
Het opstellen van een drugbeleid is misschien nog de gemakkelijkste stap, de implementatie van dat beleid naar alle betrokkenen vraagt meer inspanning. Alle betrokkenen wil zeggen : directie, leerkrachten, onthaal, onderhoudspersoneel, ouders, leerlingen...

PMS-MST ALS CONSULTATIEFUNCTIE VOOR LEERKRACHTEN (Jos Grootjans)

Men kan leerkrachten individueel of in groepjes trainen.
Dit kan gebeuren op formele of informele basis.
Belangrijk is dat men leerkrachten leert signalen opvangen, eerder nog dan hen te leren de druggebruikers te begeleiden. Tracht leerkrachten ervan te overtuigen dat er steeds een openheid tot gesprek blijft. Indien leerlingen menen dat (bv. door de houding van de leerkracht) een gesprek niet mogelijk is, dan betekent dit een gemiste kans.
Verder is het belangrijk dat leerkrachten getraind worden in het beoordelen van gedragingen, dit zorgt ervoor dat ze niet zo snel overstappen naar het veroordelen van personen.
Leerlingen willen wel horen welk gedrag niet aanvaard wordt maar nemen het niet indien hun persoon wordt afgekeurd. Dus opletten met containerbegrippen. (lui, ambetant...)

PMS-MST ALS CONSULTATIEFUNCTIE VOOR OUDERS (Piet Casier)

• Ouders mee betrekken in het opstellen van een school(drug)beleid is de meest formele manier van werken. In deze manier van werken dient PMS-MST vooral de vergadertechnieken te bewaken. Daar loopt het dikwijls mis wat er dan voor zorgt dat de ouders volgende keer niet meer komen opdagen.

• In de meeste gevallen heeft PMS-MST echter op een informele manier contact met de ouders. Indien in zulke contacten steeds dezelfde dingen (bv. klachten, meningen..) naar voor komen, dient dit gemeld te worden aan de school zodat er rekening mee gehouden kan worden (voor het eventueel opstellen van een drugbeleid).

• PMS-MST neemt ook eigen initiatief om ouders te contacteren.
Om zich te positioneren is het dan belangrijk dat PMS-MST een duidelijk standpunt inneemt rond de drugproblematiek (dit kan verschillen met dat van de school).
Men kan dan opteren om gezinsgesprekken te hebben, dus de jongere en zijn ouders samen rond de tafel te brengen om rond het drugprobleem te praten. Op deze manier wordt het dikwijls duidelijk dat het dan gaat over relationele problemen, het druggebruik is dikwijls slechts een uitloper hiervan.

• PMS-MST kan ook ouderavonden inrichten met als doel vorming te geven over drugs.
De moeilijkste stap hierin is de ouders te bereiken. Ze zijn immers bang om herkend te worden als zijnde een ouder van een jongere met een probleem.

PMS-MST ALS PARTICIPANT IN REGIONALE NETWERKEN (Joost Vermeersch)

In deze manier van werken stapt men af van de individuele leerlingenproblemen (drugs, pesten..)
Zo is niet alleen de school en PMS-MST medeparticipant in het probleem maar ook de jeugdbewegingen, horeca, gemeente...
Op die manier kan een regio initiatieven starten voor jongeren waar deze bv. de kans krijgen om sociale vaardigheden te ontwikkelen. Deze initiatieven zijn dan ook (liefst) netoverschrijdend. Zo kan bv. een drugbeleid worden opgesteld dat achteraf in elke school van de regio wordt toegepast.

PMS-MST ALS BEGELEIDER VAN LEERLINGEN MET GEBRUIK (Dr. Creus)

Vanuit MST wordt nog steeds aandacht geschonken aan de algemene medische screening van leerlingen. Een onderdeel daarvan is het vaststellen van eventueel druggebruik.
Er dient echter opgemerkt dat tijdsdruk enerzijds en de grote hoeveelheid te onderzoeken leerlingen anderzijds een belemmering vormen om druggebruik consequent op te sporen.
Belangrijk is dat MST zich niet alleen beperkt tot screening. De laatste jaren wordt ook aandacht geschonken aan begeleiding van gebruikers. De schoolarts kan tijd uittrekken voor meerdere gesprekken met de leerlingen.
Het beroepsgeheim van de arts kan helpen om een vertrouwensrelatie met de gebruiker op te bouwen. Toch zijn gesprekken met de betrokken ouders wenselijk.
Een eventuele verwijzing en samenwerking met gespecialiseerde instellingen kan perfect vanuit een MST.
Het is duidelijk dat het MST haar functie ruimer wil invullen dan louter controlerende instantie.

PMS EN MST ALS EFFICIËNTE DOORVERWIJZER. (Nicole Van Buggenhout)

Door tijdsgebrek kreeg dit onderwerp slechts enkele minuten toebedeeld.
We onthouden dat :

- een doorverwijzing het meest kans maakt op slagen als er een vertrouwensrelatie is met de cliënt.
- het belangrijk is dat we goed weten naar wie we doorverwijzen (uitbouwen van een goede sociale kaart).
- het spijtig is dat we na de verwijzing weinig horen van hoe het evolueert met cliënt.

OUDERBETROKKENHEID

GESPREKSRONDE OUDERBETROKKENHEID

Moderator: Peter Aertsen, CGG Mechelen
Verslaggeving: Ingrid Delameillieure, Primavera Brussel

Inleiding - Bijdrage uit brochure : 'Luisteren doet denken'
Stichting Welzijnszorg Provincie Antwerpen

1. Een voorbeeld van ouders die zelf initiatief genomen hebben naar de school
Daniël Rotti, GTI Duffel

2. Een BUSO - school die ouders op een actieve manier betrokken heeft
Leo Suykerbuyk, BUSO Kristus Koning Brecht

3. Een school die ouders van migranten op een actieve manier betrokken heeft
Mia Janssen, Technisch Instituut Regina Mundi

4. Ouderbetrokkenheid bij interventie
Piet Casier, Vrij PMS Blankenberge

Inleiding

Bijdrage uit brochure : 'Luisteren doet denken'
Stichting Welzijnszorg Provincie Antwerpen

STICHTING WELZIJNSZORG PROVINCIE ANTWERPEN

LUISTEREN DOET DENKEN

SCHOOL EN OUDERS : EEN GELUKTE COMBINATIE ?

Deze publikatie is het werk van Peter Aertsen, Eric Nijsmans, Petra van Tricht.
Ze werkten daarvoor nauw samen met Anselm Nelissen, preventiewerker bij Altox in Antwerpen.
Winand de Smet deed de eindredactie en het taalnazicht.

Eerder verscheen het basisdocument 'School voor de Spiegel', een leidraad voor een drugspreventiebeleid op school.

Dit is een uitgave van de Stichting Welzijnszorg Provincie Antwerpen v.z.w. - april 1996

De *Stichting Welzijnszorg Provincie Antwerpen* is een studie- en actiecel die in opdracht van het provinciebestuur van Antwerpen ten dienste staat van de ontwikkeling van de welzijnszorg in de provincie. Ze is op diverse terreinen actief, onder meer inzake informatieverzameling en -verspreiding ten behoeve van alle betrokkenen en door het voorbereiden en stimuleren van overleg en samenwerking (onder andere in het kader van de provinciale welzijnscommissie). Ze voert ook projecten uit en doet onderzoek naar nieuwe thema's en werkvormen; ten slotte adviseert ze de provinciale overheid over haar welzijnsbeleid.

De Stichting is te bereiken op het volgende adres :
Lange Lozanastraat 223 bus 2 2018 Antwerpen
telefoon 03 / 240 69 59
fax 03 / 240 68 88

HOOFDSTUK 3 PARTICIPATIE EN CONTACTEN MET OUDERS OP VERSCHILLENDE NIVEAUS - VALKUILEN

Gedurende de adolescentieperiode wordt de band van de jongere met de ouders steeds losser. Deze gewijzigde verhouding tussen jongeren en hun ouders laat zich ook op school voelen. De relatie tussen het gezin en de basisschool is meestal vrij intens en sterk gebaseerd op vertrouwen. Ouders bij de school betrekken is in die situatie niet zo moeilijk. De meeste kinderen ervaren het als een feest als de ouders aan een schoolfeest deelnemen.

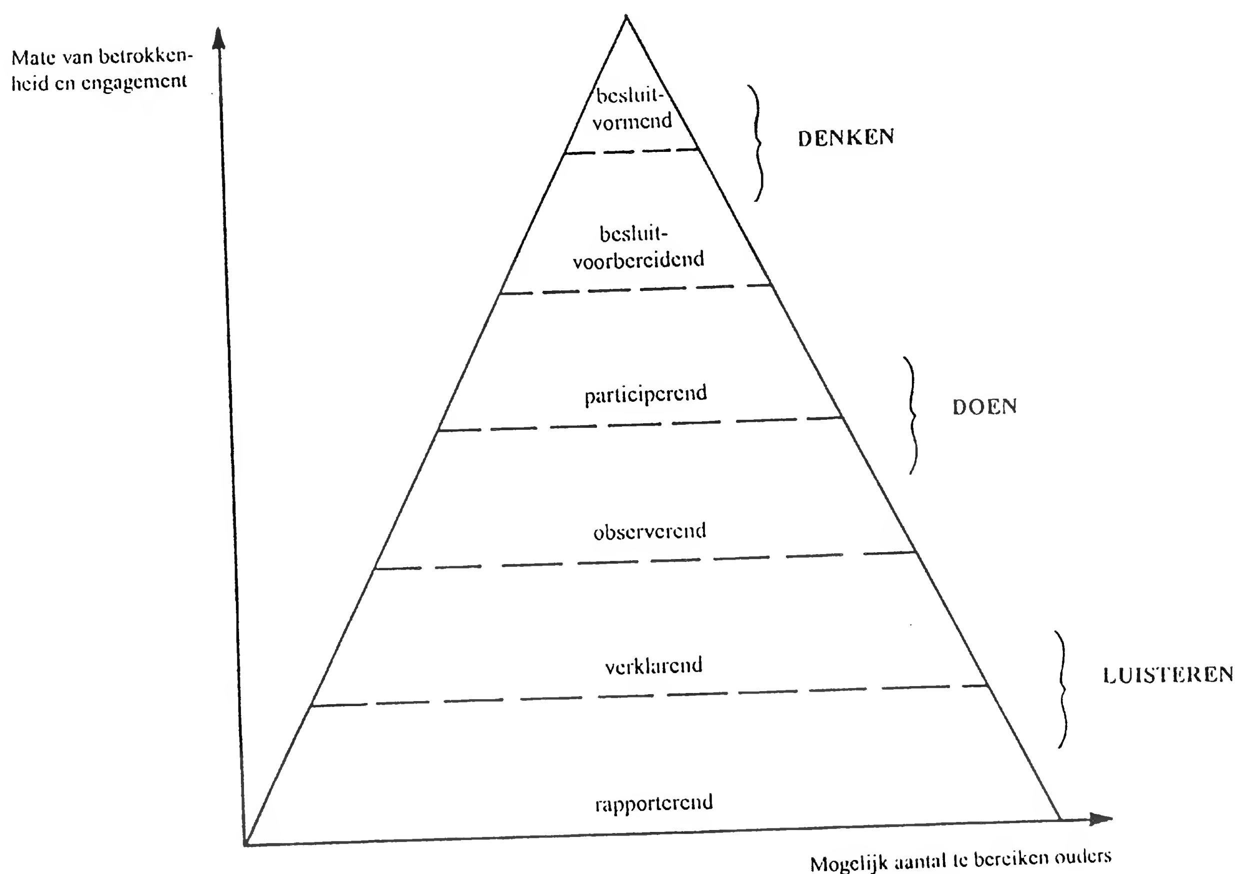

Gaandeweg ontstaat er echter een bredere kloof tussen de school en het gezin. Daar zijn verschillende redenen voor : niet alleen streven opgroeiende jongeren naar een grotere onafhankelijkheid van de ouders, maar ook de manier waarop een secundaire school (en het hoger onderwijs) georganiseerd is speelt een rol.

Enkele typische structuurelementen in dit verband : elke leerling heeft meerdere leerkrachten, waardoor de ene vertrouwens- en contactpersoon voor de ouders wegvalt; een middelbare school heeft veel meer leerlingen; het secundair onderwijs met z'n talloze studierichtingen is zeer complex en ondoorzichtig. Voor veel adolescenten en hun ouders staat de school hoe langer hoe meer los van het gezin.

Tegelijk blijft voor scholen de vraag : waarvoor en hoe kunnen we welke ouders bereiken ?

Hierna volgt een model dat aangeeft in welk kader je contacten met ouders en eventuele ouderparticipatie kan zien. In het tweede deel van deze publikatie vullen we dat model aan met voorbeelden van concrete mogelijkheden die een school kan hanteren om ouders bij de school te betrekken. Die worden ook volgens dit piramide-model geordend.

In dit model staat de horizontale as voor het aantal ouders dat bereikt kan worden. Bijvoorbeeld : op een informatie-avond bij het begin van een schooljaar (rapporterend) kan je in principe een opkomst van 100% verwachten.
Een werkgroep voor de aanpassing van het schoolreglement met betrekking tot het druginterventieplan (besluitvormend) daarentegen wordt totaal onhandelbaar als je er alle ouders op een actieve, participatieve manier tracht bij te betrekken; bovendien zullen daarin alvast minder ouders geïnteresseerd zijn.

De verticale as staat voor de mate van betrokkenheid of engagement die gevraagd wordt.
Bijvoorbeeld : deelnemen aan een informatie-avond over het waarom van de nieuwe wiskunde-methode (verklarend) vraagt heel wat minder engagement dan meehelpen een taartenverkoop te organiseren, om met de opbrengst ervan het didactisch materiaal te kunnen aankopen dat voor die nieuwe wiskundemethode nodig is (participerend).

De zes niveaus in de piramide kan je weergeven met de volgende drie sleutelbegrippen :

LUISTEREN
DOEN
DENKEN

De verschillen tussen die drie verduidelijken we aan de hand van een voorbeeld over het drugbeleid van een bepaalde school :

LUISTEREN

rapporterend	bij de aanvang van het schooljaar worden de ouders van de nieuwe leerlingen in groep ingelicht over het druginterventieplan zoals dat is opgenomen in het schoolreglement
verklarend	de school organiseert een informatie-avond over druggebruik; er worden deskundigen uitgenodigd, de verschillende middelen worden voorgesteld door de Rijkswacht, iemand van de drugwerkgroep licht de visie van de school t.a.v. druggebruik toe én de keuze om vandaaruit te gaan werken met het programma 'Leefsleutels'; tenslotte kunnen de ouders via vragen bijkomende informatie of verduidelijkingen krijgen

DOEN

observerend	i.s.m. het Educatief Theater organiseert de school een toneelavond over de drugproblematiek; ook de ouders kunnen komen kijken
participerend	ouders organiseren een debatavond op school waarbij er ook ouders in het panel zitten; die vertellen hoe ze met al dan niet met de drugproblematiek geconfronteerd worden en hoe ze ermee omgaan

DENKEN

besluitvoorbereidend	een aantal ouders neemt deel aan de schoolwerkgroep drugbeleid
besluitvormend	de Lorgo of de participatieraad (en de ouders die erin vertegenwoordigd zijn) dringen actief aan op het invoeren van 'Leefsleutels voor jongeren'

Dit model biedt inzicht in enkele belangrijke dingen :

1 het nut, de waarde en de doelstellingen van een actieve ouderwerking worden in een context geplaatst

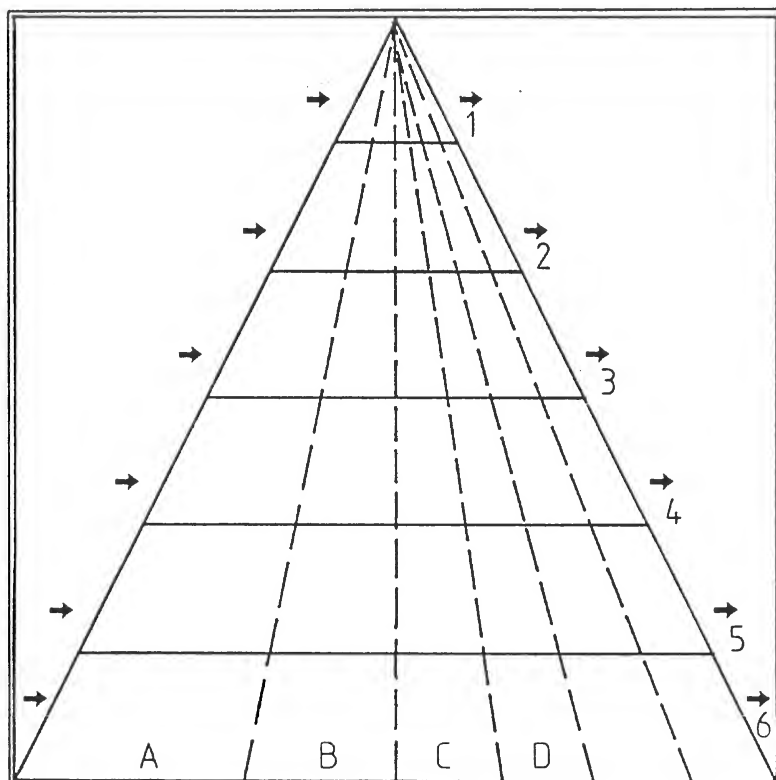
2 de mogelijke betrokkenheid van ouders bij de school wordt in een duidelijke gradatie geplaatst; we krijgen zo een zicht op mogelijke lacunes in de schoolwerking ten aanzien van ouders

3 de respons die je kan verwachten wordt in beeld gebracht; hoe hoger het niveau waarop je je beweegt in de piramide, hoe geringer het aantal geïnteresseerden zal zijn

ENKELE AANVULLINGEN

THEMATISCHE VERSCHILLEN

Naargelang het inhoudelijke onderwerp waarbij en de manier waarop men ouders bij de school wil betrekken, zijn er grote verschillen in bereikbaarheid van de ouders. Een eerder praktisch-concreet project biedt meer kans op betrokkenheid van de ouders dan wel een zuiver intellectueel-pedagogisch thema. Daarnaast verschilt de potentiële doelgroep naargelang het gekozen thema.

Dit is opnieuw een piramide-model, maar dan in een meer dynamische context.
De rechthoek staat voor àlle ouders van àlle leerlingen. Een deel daarvan is nog niet in de 'ouderparticipatiedriehoek' gestapt - en een aantal van hen zal dat ook nooit doen.
Binnen de driehoek kunnen ouders betrokken worden bij de verschillende thema's en op de verschillende niveaus.

Voorbeelden van thema's :	A	het jaarlijkse schoolfeest
	B	het drugbeleid van de school
	C	het project 'leren leren'
	D	de aanleg van een arboretum

Ouders kunnen tegelijkertijd betrokken worden bij verschillende thema's. Vervolgens verlaten ouders de driehoek.

VALKUILEN BIJ OUDERPARTICIPATIE

- Belangrijke en gevoelige berichten worden het best rechtstreeks aan de ouders bezorgd : via een brief, een telefoontje en in uitzonderlijke gevallen zelfs met een huisbezoek.

- Een vaste, 'groene' of vertrouwensleerkracht is vaak de meest aangewezen contactpersoon voor ouders. Bij ernstige problemen is het beter één vaste contactpersoon te kennen. Misschien zijn er daarmee al contacten geweest op andere momenten, zodat er een basisvertrouwen aanwezig is. Bovendien vermijdt de school op die manier om verschillende en mogelijk zelfs tegensprekende boodschappen te geven (bij monde van verschillende contactpersonen).

- Waarom niet eens nadenken over het aanduiden van een vertrouwensfiguur in de school, specifiek voor ouders; een andere dan diegene die als vertrouwensleerkracht optreedt voor hun kind ?

- Het is het beste om een duidelijk onderscheid te maken tussen de vertrouwensfiguur en diegene die bij geschillen of conflicten 'rechtspreekt'.

- Geslaagde oudercontacten houden er rekening mee dat elke ouder anders is. De houding van ouders tegenover de school hangt onder meer af van hun eigen vroegere schoolervaringen. Of die eerder positief of eerder negatief waren, bepaalt mee hun huidige houding.

- Voorzien in mogelijkheden voor participatie mag niet leiden tot het verwarren van de verantwoordelijkheden. De eindbeslissing ligt bij de school.

- Ouders blijken vooral geïnteresseerd te zijn in het schoolleven van hun eigen kind. Hun betrokkenheid op de school als geheel is vaak veel minder. Het bereiken van de gewenste schoolbetrokkenheid verloopt daarom altijd via hùn kind.

- Een vertrouwensleerkracht is niet altijd dé sleutel voor een goede ouderwerking. Elke school moet voor zichzelf uitmaken welke ouderaanpak het best past bij de eigen identiteit.

1. Een voorbeeld van ouders die zelf initiatief genomen hebben naar de school

Dhr. Daniël Rotti
G.T.I. Duffel-West

DE WERKGROEP 'VERSLAVINGSPREVENTIE OP SCHOOL'

Als groep kozen wij de naam 'Verslavingspreventie'.
Verslavingspreventie verwijst zowel naar legale en illegale drugs als naar de andere verslavingen zoals gokken, snoepen, TV kijken, enz...
Het was, van meet af aan, de bedoeling zowel de leerlingen als de ouders te sensibiliseren voor meer dan illegale drugs alleen.
Naast een continue ontradingscampagne voeren willen wij zowel leerlingen als ouders en later ook anderen voldoende wapenen tegen de gevaarlijke verleidingen des levens.

Wij vertrekken vanuit de visie dat in onze multiculturele samenleving een grijze zone is ontstaan waarbinnen bepaalde genotsmiddelen, meer dan vroeger, worden getolereerd. De tolerantie is cultureel bepaald.
Gezien genotsmiddelen zo oud zijn als de mensheid en evenlang zullen blijven bestaan, is het utopisch een preventie uit te bouwen in het kader van gebod en verbod. Dit wil niet zeggen dat wij opteren voor een "gedoogbeleid" zoals in Nederland. Wij opteren voor een opvoedkundig beleid waarbij wij onze kinderen leren omgaan met genotsmiddelen, zonder de wetgeving omtrent legale - en illegale genotsmiddelen uit het oog te verliezen.
Vanuit dit aanvaardingspatroon vertrekt onze preventie en focussen wij voornamelijk op sociale normen, wettelijke afspraken, normbesef en morele waarden van de samenleving enerzijds en sociale weerbaarheid, maatschappelijke vaardigheden en gezondheidsbewustzijn anderzijds.

Elke geleding van de werkgroep moet aan dezelfde koord trekken én in dezelfde richting wil men een sensiblisering op gang brengen.
Als afgevaardigde van de ouders binnen de werkgroep tracht ik via het lessenpakket "Drugs en Ouders van adolescenten" de taboesfeer rond genotsmiddelen naar ouders toe te doorbreken. Aan de hand van oefeningen worden ouders bepaalde relationele, communicatieve vaardigheden bijgebracht en wordt hen de kans gegeven om over genotsmiddelen te denken en te praten. Alzo wordt een eigen visie ontwikkeld en worden begrenzingen vastgelegd.
Het lessenpakket loopt over 2 avonden van telkens 2 ½ uur. Er wordt gewerkt in subgroepen van maximum 10 personen. Van de deelnemers wordt wel verwacht dat ze actief participeren. Het lessenpakket wordt gegeven door ouders aan ouders. Het is niet de bedoeling therapeutisch - of behandelend te werken, laat staan gevalsbesprekingen of consultaties te doen.
Dit lessenpakket vormt de rode draad in de sensibiliseringscampagne naar ouders toe. Dit pakket kan eindeloos herhaald worden.

Het gemeentebestuur, die een eigen preventiewerkgroep heeft, participeert eveneens in de werkgroep van school. Zij stelt als doel: "de snaren gelijk te stemmen en een permanente informatie uitwisseling tussen beide werkgroepen te bevorderen".

3-JARIGE CYCLUS MET ELK JAAR EEN ANDERE FOCUS

De totale sensibliseringscyclus loopt over 3 jaar en wordt nadien gewoon weer herhaald.

• Fysische - en psychische nefaste gevolgen van genotsmiddelenmisbruik versus sociale samenleving. (Ervaringsvoordracht van een ex- verslaafde).
• Genotsmiddelengebruik versus verkeersongevallen. (Een voordracht door Dr. Beaucourt).
• Sociale weerbaarheid versus risicogedrag. (Een voordracht door KOOGO).

De werkgroep 'Verslavingspreventie' komt ongeveer 5 keer per jaar samen om het project te evalueren en te actualiseren.
Als ouder moeten wij ons bewust zijn dat wij de eerste en voornaamste opvoeders en opvoedsters zijn van onze kinderen. Daarom vind ik het opportuun dat het oudercomité, die de schakel vormt tussen school en ouders, actief mee participeert samen met de andere geledingen binnen de school omtrent verslavingsproblemen teneinde de ouders voldoende te informeren, zodat zij adequaat kunnen reageren wanneer zij met een mogelijk risicogedrag worden geconfronteerd.

TIPS

Werken aan een drugbeleid op school is noodzakelijk maar niet zo evident. Gans de schoolgemeenschap moet actief participeren.
• Een werkgroep bestaat uit een vertegenwoordiging van:

➢ vaste partners:
* directie
* leerkrachten
* PMS
* oudercomité
* gemeentebestuur

➢ externe partners:
* preventiewerkers
* welzijnsraad
* bijzondere jeugdzorg

➢ facultatieve gesprekspartners:
* politie
* hulpverleningsinstanties :
C.G.G.Z.
Algemeen ziekenhuis
Psychiatrisch centrum

• Het is van belang alle betrokkenen bewust te maken van hun eigen waarden, normen en kijk (visie) t.o.v. de problematiek.

• Een drugbeleid op school bestaat uit 3 componenten nl. een plan, de opvoeding en een interventie.

• Elk lid van de werkgroep heeft zijn eigen doelgericht werkdomein.

• Via een trimestriële "Nieuwsbrief" van het oudercomité worden de ouders ruim geïnformeerd.

• De vergaderingen verlopen steeds onmiddellijk na de schooluren van 16.45 tot 18.00 (minder weerstand van de directie en minder belastend voor de leerkrachten).

• Op het einde van elke vergadering wordt de agenda en datum van de volgende vergadering vastgelegd.

• 4 werkdagen vóór de vergadering wordt elk lid persoonlijk, schriftelijk uitgenodigd.

• Van elke vergadering wordt een kort verslag gemaakt.

• Elke vergadering kent éénzelfde structuur nl.
  - een korte samenvatting van vorige vergadering
  - bespreking en evalueren van de lopende activiteiten
  - bespreking van eventuele nieuwe initiatieven
  - varia: elk lid kan eigen individuele voorstellen, problemen en bedenkingen formuleren
  - agenda en datum van de volgende vergadering wordt vastgelegd.

PROBLEMEN BIJ HET OPSTARTEN VAN DE WERKGROEP

• De informatie kwam met mondjesmaat binnen.
• Het bekend maken van de werkgroep dient naar de ouders toe, zeer subtiel en duidelijk verstaanbaar te geschieden. Ouders denken al te vaak dat een school met een drugbeleid, een probleemschool is en begrijpen niet steeds wat de term 'preventief' inhoudelijk betekent.
• Ouders beschouwen een werkgroep 'Verslavingspreventie' soms als een ombudsdienst of consultatiedienst voor drugsproblemen.
• De woorden drugs en drugspreventie zijn beladen woorden die de volledige lading van preventiewerk en sensibilisering niet dekt. Daarom spreken wij steeds over genotsmiddelen en verslavingspreventie.

BESLUIT

Verslavingspreventie gebeurt niet enkel binnen de school maar eveneens ver daarbuiten.

2. Een BUSO-school die ouders op een actieve manier betrokken heeft

Dhr. Leo Suykerbuyk
BUSO Kristus Koning Brecht

In het kader van het drugpreventiebeleid binnen onze school werken we op de volgende manieren, specifiek naar de ouders toe :

• Voorstelling van de werking van het drugspreventieteam (DPT) naar de ouders toe.

• Verklaring van het drugbeleid van de school op een ouderavond.

• De drugssectie van de BOB heeft reeds enkele malen een avond met productinformatie gegeven.

• De afdeling drugs van de politie van Brecht gaf een boeiende diareportage rond drugspreventie voor de ouders.

• Bij evenementen waarop de ouders uitgenodigd worden, zoals de opendeurdagen, wordt er steeds een stand met een vertegenwoordiger van het drugpreventieteam geplaatst. De mensen kunnen hier voor vragen en inlichtingen terecht.

• Op specifieke drugspreventieprojecten binnen de school, worden de ouders steeds uitgenodigd met een omzendbrief.

• Wij bieden de ouders van leerlingen, die een drugsprobleem hebben, de nodige hulp en begeleiding vanuit de school aan. Ouders van leerlingen die we doorverwijzen naar gespecialiseerde therapieën worden hierbij zoveel als mogelijk betrokken.

• Het oudercomité wordt op gezette tijdstippen op de hoogte gehouden van onze werking. Uit sympathie steunen zij onze projecten dan ook financieel.

• Ondertussen zijn de ouders van onze leerlingen vertrouwd met de werking van het drugpreventieteam. Regelmatig contacteren zij ons dan ook zelf, wanneer ze met vragen zitten rond eventueel druggebruik van hun kinderen. We beschouwen het als onze taak om de ouders hierin zo goed mogelijk te begeleiden en hen als volwaardige partners te beschouwen in het kader van preventie en behandeling van drugmisbruik.

3. Een school die ouders van migranten op een actieve manier betrokken heeft

Mevr. Mia Janssen
Technisch instituut Regina Mundi

SITUATIE REGINA MUNDI:

1. Schoolpopulatie: migranten/kansarmen

2. Doelgroepleerlingen

3. Studierichtingen

DRUGBELEID REGINA MUNDI:

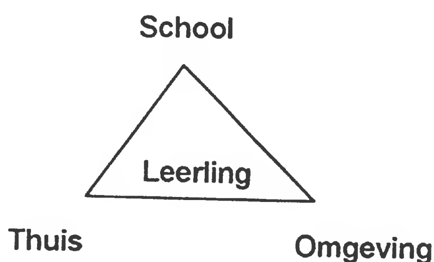
1. Lesgebonden:

- preventiewerking over de jaren verspreid
    - Leefsleutels
    - Leefsleutels
    - Roken
    - Alcohol e.a. drugs (uitdaging)
    - Aids
    - Vaste(re) relatie

2. Lesoverstijgend:

- Visie rond Drugbeleid uitgewerkt met de schoolraad i.s.m. preventiedienst Genk
- opgevolgd door oudercomité
- voorgesteld op infoavond
- aanpassing in het schoolreglement

OUDERBETROKKENHEID IN REGINA MUNDI.:

1. Waarom ?

• Meer arbeidsvreugde
• Samenwerking ⇒ samen verantwoordelijk
• Meer begrip ⇒ beter inschatten van probleem
• Meer resultaat
• Betere communicatie in goede en in kwade dagen
• Uit respect, ouders zijn volwaardige partners
• De communicatie tussen de 3 polen moet open zijn
• Ouders ernstig nemen, betrekken bij het schoolse gebeuren

2. Voorwaarden :

• duidelijke visie vanuit het beleid, ook op papier
• structuur, organisatie en werkinstrumenten op de visie
• goed geïnformeerd lerarenteam: informatie/implementatie/opvolging/evaluatie/bezieling
• communicatiekanalen: vlot, verzorgd en open

We veronderstellen te snel dat ouders de school kennen !!!
Dit is niet evident: hun waarden en normbesef kunnen sterk verschillen.

3. Werking:

• Drempelverlagende activiteiten en gelegenheden creëren om aan ouders de verwachtingen en de doelstellingen van de school duidelijk te maken.

➢ *verzorgde inschrijving :*
* intakegesprek (meer dan oppervlakkige kennis)
* paspoort voor de nieuwe leerling
* infomap voor de ouders

➢ informatiemomenten :
* infoavonden voor nieuwe leerlingen/ouders
* opendeurdag
* studiekeuzebegeleiding
* thema-avonden:pesten,verslaving,
* studiekeuzebegeleiding
* afhalen van de rapporten (met inschrijving en vast uur)

➢ briefwisseling :
* veel/verzorgd/duidelijk/positief/vlot en direct

➢ agenda als 'eerstelijnscommunicatiemiddel'

➢ rapportmomenten: met inschrijving/getimed

➢ contacten met migrantenorganisaties: beter leren kennen en beter begrijpen

➢ schoolopbouwwerk: goede contacten met Dienst voor Sociale Vernieuwing

➢ werken met tolken

➢ extra telefonisch contact met migrantengezinnen

➢ huisbezoeken: om schoolbetrokkenheid te verhogen

• Tijdig ouders betrekken/aanspreken

➢ als het goed gaat !

➢ als er iets fout loopt

Netwerk van leerlingenbegeleiding
Ouder als partner snel betrekken!
Zo leg je de (mede-)verantwoordelijkheid niet alleen bij de school.
Begeleiding helpt als alle partijen intens, consequent een handelingsplan toepassen, dus ook de ouders.

AANBEVELINGEN BIJ GESPREKKEN MET OUDERS :

• neem de ouders serieus
• maak het doel van het gesprek duidelijk
• praat in voor ouders begrijpelijke taal
• praat over waarneembare gedragingen
• respecteer de ervaringsdeskundigheid van ouders met betrekking tot hun kind
• toon betrokkenheid en ga naast de ouders staan
• wees voorzichtig, maar duidelijk
• wees eerlijk
• toon aandacht voor de wensen en opvattingen van de ouders
• maak duidelijk vanuit welk referentiekader het gesprek wordt aangegaan
• praat zoveel mogelijk vanuit uzelf
• stimuleer de ouders om te praten over hun kinderen
• toon begrip voor gevoelsreacties bij de ouders
• toon eigen onzekerheid
• wees ook non-verbaal duidelijk: kijk ouders aan, toon een open en geïnteresseerde houding en wees niet bang voor stiltes tijdens gesprekken

BEDENKINGEN

• Migrantenouders hebben vaak een andere visie op medeverantwoordelijke leerkrachten
• Schoolloopbaan: vaak gekwetste leerlingen/dus ook gekwetste ouders
• Ouderbetrokkenheid is een NOODZAAK :
➢ onderwijs bereidt voor op de arbeidsmarkt
➢ de eisen/verwachtingen die we stellen aan leerlingen staan vaak haaks op het opvoedingspatroon van het gezin
➢ behoefte aan het afstemmen van de snaren (vicieuze cirkel van de kansarmoede doorbreken)
• Ouders verwachten ontzettend veel van de school omdat ze vaak zelf met de handen in de lucht staan

• Pedagogische studiedag: culturentocht!
➢ migrantenorganisaties hebben zeer hoge verwachtingen
➢ er is nog een enorme kloof

• Ouderbetrokkenheid in je vaandel?
➢ vergt een verfijnde communicatiecultuur van het personeel

MATERIAAL VAN REGINA MUNDI

- Vademecum :
Een informatiebundel voor alle personeelsleden van onze school. Deze wordt jaarlijks aangevuld of bijgeschaafd.
- Visietekst over het Drugbeleid in Regina Mundi
- Praktische infobrochure over drugs voor alle leerlingen van het 4de leerjaar.
- Paspoort voor de leerlingen.
- Infomap voor de ouders.

4. Ouderbetrokkenheid bij interventie

Dhr. Piet Casier
Vrij PMS Blankenberge

HET SCHOOLBELEID

1. Formele participatie

• Ouderparticipatie bij het drugsbeleid als onderdeel van ouderparticipatie bij het schoolbeleid

Het participeren van ouders aan het beleid van de school wordt voorzien via de vertegenwoordiging van de ouders in de officiële overlegstructuur van de school. Het drugsbeleid van de school regelmatig als agendapunt op de dagorde voorzien, biedt kansen om op dit terrein ouderparticipatie waar te maken.

In mijn concrete schoolpraktijk wordt de vertegenwoordiging van de ouders in dit formeel overleg gerealiseerd via het oudercomité. Oudercomités kunnen niet altijd echt een afspiegeling genoemd worden van de totale groep ouders gezien bijvoorbeeld het gegeven dat slechts een minderheid van de ouders in de werking van het oudercomité zijn geïnteresseerd. De officiële afvaardiging van de ouders vertegenwoordigd in de praktijk bijgevolg slechts een deel van de ouders.

Tot een consensus komen rondom regelgeving inzake het drugsbeleid van een school is geen sinecure. Het regelmatig uitwisselen van ideeën tussen de verschillende op school participerende groepen biedt de school materiaal dat naar een werkbaar instrument kan leiden.

De PMS-medewerker kan in deze vormen van overleg participeren. Dit kan bijvoorbeeld formeel door aan het overleg effectief deel te nemen. Evenzeer kan dit, indien het PMS-centrum niet in het overleg zetelt, via bijvoorbeeld voorbereidende gesprekken met participanten.
Het is in eerste instantie niet nodig aan de inhoudelijke discussie deel te nemen. Het aankaarten van een aan de school aangepaste overlegstrategie, vergadertechnische ondersteuning bieden, aanreiken van informatie, ... zijn evenzeer taken die door de PMS-medewerker kunnen waargenomen worden.
De inhoudelijke discussie is en blijft in hoofdzaak de verantwoordelijkheid van de school.
Voor het PMS-centrum en de PMS-medewerker is het noodzakelijk de eigen positie te bepalen en deze te verduidelijken naar de school toe, de leerlingen en de ouders: wat kan en mag de school, de ouders, de jongeren... verwachten van de samenwerking met het PMS-centrum indien zich een drugprobleem voordoet?

2. Informele participatie

• Ouders participeren via informele contacten, oudergespreksavonden over drugs, individuele gesprekken n.a.v. concrete situaties...

Begeleidingsgesprekken met ouders van jongeren die zich in een risicovolle situatie bevinden, leren veel over hun beleving rond de drugsproblematiek, over hun verwachtingen die zij stellen naar de school toe bij het detecteren van drugssituaties i.v.m. aanpak, doorverwijzing,

contactnemen met ouders ... . Wat ik uit deze begeleidingstussenkomsten leerde, waren telkens evenvele redenen om een aantal elementen van het 'drugsbeleid op school' aan te kaarten. De tekst die het 'drugsbeleid op school' beschrijft, werd en wordt o.a. op basis van deze ervaringen van ouders waar nodig bijgestuurd.

CONTACT NEMEN MET DE OUDERS

• De school en begeleidende instanties moeten een duidelijke positie innemen.

Binnen begeleidingssituaties bleek veelvuldig dat onmiddellijke, gedwongen contactname met ouders de vertrouwensrelatie tussen de begeleider en de leerling zo sterk in de weg stond dat naderhand heel veel tijd ging in het opnieuw versterken van het vertrouwen met de jongere, zonder dat er eigenlijk wezenlijk aan de problematiek kon worden gewerkt. In de meeste gevallen verzandden de contacten en bleven vooral de ouders in de kou: hoe moeten wij met de gegeven situatie omgaan. Het geschokte vertrouwen met de jongere bleef en samen werken aan de situatie bleek vaak een voor alle betrokkenen onbevredigende opgave.

Met deze ervaring achter de hand stapte ik in mijn werksituatie, in samenspraak met de school, vrij snel over naar de ook in andere situaties gehanteerde werkwijze: het contactnemen met de ouders inschakelen als onderdeel van de begeleiding en deze contactname voorbereiden met de jongere.
Ik meen dat met deze wijze van werken, het vertrouwen tussen de jongere en de begeleider meer kansen krijgt. De jongere voelt zich participant in het geheel. Hij voelt zich veiliger daar hij mee kon werken aan het opbouwen van het gesprek met zijn ouders. Het vertrouwen groeit in de meeste gevallen. Er is meer kans dat de begeleider een uitvalsbasis blijft indien het in de thuissituatie niet wil vlotten.

WERKEN MET OUDERS

• Het inschatten van de situatie

Waar ik als PMS-medewerker aanvankelijk vooral met de jongere werkte, bleek snel dat ook de ouders met een pak vragen bleven zitten.
Tijdens deze individuele gesprekken werd vooral gezocht naar een mogelijkheid voor de jongere om zich tegenover de gegeven omstandigheden te verhouden. In de meeste gevallen bleek dat zij niet of nauwelijks te bewegen waren om hun gebruik echt in vraag te stellen: "de omgeving maakt het probleem, ik niet;" is een uitspraak die meningeen in de mond nam.

Sedert twee jaar worden de ouders en de jongere samen op gesprek uitgenodigd. Zij bepalen samen de agenda van de gesprekken. Op die wijze kan het gezin werken aan een beginnend herstel van het geschokt vertrouwen. Dit maakt het op termijn mogelijk in een rustiger sfeer knelpunten aan te kaarten.

In een twee tot drie gezinsgesprekken wordt nagegaan waar vooral de knelpunten liggen. Het is samen met de jongere en zijn ouders zoeken naar de betekenis die aan het middelgebruik kan gekoppeld worden. Tevens wordt het PMS-aanbod besproken. Er wordt dan samen gezocht naar de mogelijkheden om de situatie verder aan te pakken. Afhankelijk van de aard van de knelpunten, van de betekenis van het drugsgebruik, wordt de begeleiding en de opvolging verder door de PMS-medewerker waargenomen of wordt een doorverwijzing naar een meer gespecialiseerd centrum gerealiseerd.

• **Individuele/gezinsaanpak**

Johan komt op zondagmorgen stoned thuis. Zaterdagnacht bleef hij bij een vriend overnachten. Op maandag wordt door de ouders, via de school een dringend gesprek gevraagd tussen Johan en de PMS-medewerker. In de loop van de week worden twee korte gesprekken gevoerd met Johan en één kort gesprek met de ouders. De week erop startten de gezinsgesprekken.

In de loop van het gesprek worden vooral door de vader een resem feiten aangehaald waarin het optreden van Johan aan de kaak wordt gesteld. De moeder is enorm ontgoocheld en verwoord enkel haar enorm geschokt vertrouwen. Johan slaagt er niet in een degelijk wederwoord te formuleren. Wel is duidelijk dat Johan zich, net als zijn ouders, niet gelukkig voelt. Het geruzie is niet veraf.

Het tweede gesprek is een zoektocht naar de gelijke noemer. Vooreerst wordt moeder uitgenodigd om haar verhaal te doen. Dit resulteert in hoofdzaak in een gesprek tussen vader en moeder waardoor Johan duidelijk minder onder druk komt te staan. Dit heeft voor gevolg dat hij zich wat vrijer in het gesprek begint te mengen. Zo kwamen een aantal afspraken tot stand.

In het derde gesprek komen de gezinsrelatie nog sterker aan bod. Het blijkt dat zowel stiefmoeder als stiefzoon heel veel moeite hadden met het realiseren van datgene wat men dacht dat de ander verwachtte. Op een gegeven ogenblik zij Johan: het valt mij heel moeilijk om mijn stiefmoeder graag te zien zoals ik mijn natuurlijke moeder graag zie. Stiefmoeder nam onmiddellijk over: ik heb het heel moeilijk om Johan graag te zien zoals ik mijn eigen kinderen graag zie. Deze betekenissen naar elkaar toe lieten voor beide de conclusie toe dat ze dit eigenlijk van elkaar ook niet verlangden.

In die situatie bleek duidelijk dat het drugsgebruik van Johan in belangrijke mate te maken had met ongeluksgevoelens omtrent zogenoemde verwachtingen die hij niet kon inlossen en hem daardoor heel ongelukkig stemden.

Het gezin stelt het na drie maanden nog steeds heel goed. Moeder en Johan zijn andere mensen geworden.

• **Vorming voor ouders van jongeren in risicosituaties (vormen van beginnend gebruik).**

Deze vorming omvat 3 avondsessie van 2 uur voor een groep van max. 14 volwassenen.

Bekendmaking: affiches via de school, dokters, apotheken, ... aankondigingen in de pers, ... anoniem inschrijven (toch telefoonnr. doorgeven), betalend,...

Materiaal: brochures met productinformatie, didactisch materiaal VAD, kopir van de slides die tijdens de sessies werden gebruikt.

Inhoud:

- opbouwen aan de hand van de verwachtingen
- eigen waarden en normen
- omgaan met grenzen
- meegaan met weerstand
- voorwaarden tot veranderen

...

→ vertrekkend vanuit door de ouders aangebrachte situaties

Wie kwam erop af:	- 6 mensen die elkaar een leerrijke drie avonden hebben bezorgd. Het waren met uitzondering van één iemand niet dorpsgenoten → probleem van herkenning - heterogeen publiek: moeder en stiefmoeder van een + dertigjarige (stief)dochter, zelf pubers, moeder alcoholiste van een vermoedelijk experimenterende jongere, ... - 14 telefoons (wat wijst op interesse) - PMS-centrum is niet gekend als zich bewegend in de drugs hulpverlening ('zal dat goed zijn')
Evaluatie:	De ouders verwoordden vooral de persoonlijke versterking die ze beleefden door gedurende drie avonden met lotgenoten van ge dachten te kunnen wisselen rond een gemeenschappelijke pro bleemsituatie met als achtergrond de schijnbare tegenstelling tussen het (emotionele/sanctionerend) denken van de ouders en (rationele/schijnbaar permissieve) aanpak van de hulpverlening. Inzicht in mechanismen verlichtte het bezwaard gemoed van de ouders. Dat sterkt mij in het gegeven: ouders samenzetten biedt voldoende kansen maar hoe enkele praktische problemen omzeilen?

Verslag van de gespreksronde ouderbetrokkenheid

Mevr. Ingrid Delameillieure
Primavera Brussel

INLEIDING (Peter Aertsen)

Gebaseerd op het document 'Luisteren doet denken' (Stichting Welzijnszorg Provincie Antwerpen, 1996) gaf Peter Aertsen in de inleiding een schets van welke plaats ouderparticipatie binnen het schoolse gebeuren kan krijgen. Samen met de deelnemers van de werkgroep ging hij op zoek naar een antwoord op de vraag : "Waarvoor en hoe kan je welke ouders bereiken ?"
Als rode draad doorheen de dag werd een piramide-model gebruikt steunende op drie basisbegrippen : LUISTEREN, DOEN, DENKEN. De piramide bestaat uit verschillende niveaus die evenwaardig zijn, maar die een verschillende aanpak vereisen. Het model biedt een aantal interessante inzichten. Ten eerste wordt het nut, de waarde en de doelstellingen van een actieve ouderwerking in een context geplaatst. Ook wordt de mogelijke betrokkenheid van ouders bij de school in een duidelijke gradatie geplaatst zodat we zicht krijgen op mogelijke lacunes in de schoolwerking ten aanzien van ouders. Tenslotte wordt de respons die je kan verwachten in beeld gebracht : hoe hoger het niveau waarop je je beweegt in de piramide, hoe geringer het aantal geïnteresseerden zal zijn.

DANIËL ROTTI, GTI DUFFEL

Als eerste spreker kwam Daniël Rotti aan het woord. Als voorzitter van het oudercomité van het G.T.I. Duffel gaf hij een voorbeeld van ouders die zelf initiatief genomen hebben naar de school toe, o.a. door de taboesfeer rond genotmiddelen naar ouders toe te doorbreken aan de hand van het Ouders en drugspakket van VAD. Dit pakket werd gegeven door ouders aan ouders.

Vanuit het piramide-model konden volgende conclusies getrokken worden :

Het verhaal toont aan dat er ouders zijn die heel wat 'willen' DOEN en heel wat 'mogen' doen. Het niveau waarop gewerkt wordt, vraagt heel wat engagement van ouders, wat ook maakt dat je een beperkt aantal ouders kunt bereiken en betrekken.

Er is heel wat tijd geïnvesteerd in het niveau DENKEN. Ouders hebben een zeer brede informatieverzameling gedaan rond genotmiddelen en dit gedurende een jaar.
Het voordeel hiervan is dat men verder kan werken vanuit een theoretisch gefundeerde basis.

Het oudercomité neemt een tussenpositie in die zorgt voor een informatiedoorstroming naar de school enerzijds en naar de andere ouders anderzijds.

Met het trainingspakket Ouders en drugs' zit men op het niveau van het DENKEN en van het DOEN.
Denken : een kleine groep ouders neemt het besluit dit trainingspakket in te voeren. Het is logisch maar eveneens noodzakelijk dat op dit niveau slechts een kleine groep betrokken is.
Doen : ouders komen naar deze training toe en er wordt van hen verwacht dat ze actief participeren. Dit is ook een vrij hoge graad van betrokkenheid.

Uit het verhaal blijkt dat er verschillende niveaus van betrokkenheid zijn afhankelijk van de doelstelling (wat wil men bereiken). Wil men ouders betrekken door informatie te geven en zo veel mensen bereiken ? Of wil men ouders betrekken om samen aan tafel te zitten en te werken rond een drugbeleid op school en zo een klein aantal mensen betrekken ? De verschillende niveaus zijn evenwaardig; ze beogen een andere doelstelling en vereisen een andere aanpak naar de ouders toe.

Uit de discussie blijkt dat deze manier van werken niet evident is. Er wordt immers vertrokken vanaf de top van de piramide (ouders participeren, beslissen) en zo naar de basis gegaan (informatie geven aan ouders). Je moet heel wat krediet krijgen om op deze manier te mogen werken. In de discussie werd aangehaald dat er toch altijd een groep ouders blijft die je niet bereikt, bijv. op het laagste niveau (schoolreglement ondertekenen) zal je analfabetische ouders niet bereiken. De onmacht die hierbij gevoeld wordt, kan verklaard worden door de verwachtingen die men heeft naar betrokkenheid van de ouders toe. Tenslotte werd nog opgemerkt dat bereikbaarheid van ouders niet hetzelfde is als betrokkenheid van ouders.

LEO SUYKERBUYK, BUSO KRISTUS KONING BRECHT

Met als uitgangspunt 'ouders zijn volwaardige partners in het kader van preventie' heeft het drugpreventieteam van het BUSO een traditie opgebouwd om ouders te betrekken in allerlei activiteiten. Er worden een aantal tips gegeven hoe je dit kan implementeren in de school.

Ouders worden betrokken op de verschillende niveaus : luisteren, doen, denken.

De school heeft een traditie opgebouwd in het werken aan een drugbeleid op school. Er is binnen de school een deskundigheid gegroeid in het begeleiden van leerlingen en hun ouders. Ook zijn er goede contacten gelegd naar buiten toe, bijv. met de politie. Ouders worden permanent betrokken door informatieavonden, door de aanwezigheid van een standje van het drugpreventieteam op evenementen waarvoor ouders worden uitgenodigd en worden betrokken in projectweken.
Deze traditie maakt dat er voor de ouders een goede opstap gecreëerd is om te participeren. Om deze traditie op te bouwen heeft men minstens 5 jaar nodig gehad. Leerkrachten hebben zelf een leerproces doorgemaakt om deskundigheid op te bouwen.
In de discussie werd opgemerkt dat een BUSO-school gemakkelijker een goed contact heeft met ouders omdat het andere informatiekanalen heeft dan andere scholen. Het belang van ervaringsgericht werken werd onderstreept. Werken aan normen, waarden, sociale vaardigheden sluit dicht aan bij ouders. Het is nodig dit ervaringsgericht werken (Hoe leert een kind keuzes maken ?) ter bespreking te blijven stellen bij ouders. Om ervaringsgericht te werken is er al heel wat deskundigheid nodig. Dit vraagt een goede opleiding, bijscholing waar de school mogelijkheden voor zou moeten geven. Toch blijkt dit iets te zijn dat leerkrachten in het algemeen in hun vrije uren moeten doen.

MIA JANSSEN, TECHNISCH INSTITUUT REGINA MUNDI

Een school moet respect hebben voor ouders en hen beschouwen als volwaardige partners. Dit maakt dat ouderbetrokkenheid een noodzaak is, zeker ook wanneer het gaat om migrantenouders. Sleutelwoord hierbij is 'communicatie' met als basisvoorwaarden : het gaat om een gelijkwaardigheidspositie en communicatie moet vlot, open en direct zijn. Via een aantal laagdrempelige acties worden ouders betrokken, bv. het gebruik van de agenda als eerste-lijns-communicatie, culturentocht, schoolopbouwwerk, huisbezoek, gebruik maken van bepaalde diensten die aansluiten bij de doelgroep.

Volgende bedenkingen en discussiepunten werden aangehaald.

Aangezien de moeilijke doelgroep (migrantenouders) is het noodzakelijk een weg te zoeken tussen enerzijds creativiteit (veel ideeën nodig om ouders te bereiken) en anderzijds grenzen kennen (wat kan je niet verwachten).

De school is vertrokken vanuit een totaalvisie die veel tijd nodig gehad heeft om te ontwikkelen, maar waarop achteraf gebouwd kan worden.
De school zit vooral op het niveau van het 'luisteren', met als doelstelling 'Hoe zoveel mogelijk ouders bereiken ?'

Het vraagt een enorme tijds- en energie-investering om ouders te betrekken en een vertrouwensrelatie op te bouwen. Dit is echter een basisvoorwaarde om iets te bereiken.

PIET CASIER, VRIJ PMS BLANKENBERGE

In zijn pleidooi voor ouderbetrokkenheid vanuit het PMS maakt Piet Casier een onderscheid tussen formele en informele participatie.
Met formele participatie wordt de structurele noodzaak bedoeld om met ouders overlegmomenten te hebben en zo contact te houden. Deze formele overlegmomenten met ouders dienen niet om tot consensus te komen rond regels, maar hebben wel de bedoeling informatie te geven en te krijgen over een drugbeleid op school.
Informele participatie betreft het bijsturen van het 'drugbeleid op school' aan de hand van praktische ervaringen en contacten met ouders die betrokken worden in de begeleiding van hun leerlingen. Er moet een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen het contacteren van ouders binnen een begeleiding van een leerling en het contact met ouders inzake drugbeleid op school. Ouders worden betrokken in gezinsgesprekken waarbij men op zoek gaat naar de betekenis van het druggebruik van de leerling en waarbij stil gestaan wordt bij relationele problemen. Ook worden vormingsavonden georganiseerd voor ouders van jongeren die gebruiken.

Enkele bedenkingen en discussiepunten.

Vanuit het PMS wordt een extra invalshoek aangereikt. PMS werkt schooloverstijgend. Ouders zetten zelf de stap naar het PMS of er wordt samen met de leerling gezocht hoe ouders kunnen betrokken worden.

Er wordt gestreefd naar uitwisseling en openheid.

Er zijn duidelijke grenzen van verantwoordelijkheid : ouders-leerlingen-school. In de meeste gevallen worden drugs tijdens de vrije tijd gebruikt. Dit maakt het niet evident om er binnen de school mee te werken.

Er wordt aandacht besteed aan het achterliggende probleem van drugs. Ouders staren zich zo vaak blind op 'drugs'. Men dient ook creatief te zijn inzake 'waarover' men ouders wil betrekken.

De klemtoon ligt op leren omgaan met genotmiddelen.

Conclusie

In de werkgroep werden volgende conclusies en randvoorwaarden voor ouderbetrokkenheid geformuleerd.

• Communicatie is een sleutelwoord wanneer men het heeft over ouderbetrokkenheid. Het is belangrijk dingen bespreekbaar te stellen en te blijven stellen. Hier is een basisklimaat van wederzijds vertrouwen en openheid voor nodig. De fundamenten van communicatie zijn respect voor de ouders en gelijkwaardigheid. De school heeft als taak deze fundamenten te creëren. Zij kan dit doen door te luisteren naar ouders en door overlegmomenten mogelijk te maken.

• Een ander zeer belangrijk aspect inzake ouderbetrokkenheid is zorgen dat de drempel laag genoeg blijft voor ouders. Hoe kan men dit doen ? Op de eerste plaats door begrip te tonen voor ouders. Door een individuele aanpak. Door andere momenten in te bouwen voor ouders die niet liggen op het vlak van resultaten.

• Een goede schoolwerking vraagt veel tijd en energie. Vanuit de school worden er meestal geen middelen vrijgemaakt. Dit betekent dus vrijwilligerswerk. Uit de verhalen van de vier sprekers bleek telkens opnieuw hoeveel tijd en energie dit vraagt, maar het bleek ook de enige manier te zijn om iets te bereiken, om resultaat te boeken. Het zal dan ook altijd een zaak van engagement blijven.

• Het is noodzakelijk een juiste afweging te maken van doel en methode. Een school moet haar eigen grenzen kennen : Wat kan je als school verwachten van ouders en wat niet ? Vanuit de juiste verwachtingen zal men de juiste methode aan de juiste doelstelling kunnen koppelen.

• Elk idee zal altijd vertaald moeten worden naar de eigen school. Elke school heeft immers haar eigenheid.

PERSONEELSBETROKKENHEID

Gespreksronde Personeelsbetrokkenheid

Moderator: Hilde Vanhuele, CGG Oostende
Annick Vandendriessche, Leefsleutels Brussel
Verslaggeving: Pascale Hoelebrandt, Proges Brussel
Luc Wouters, CGG Roeselare

Inleiding - Het implementeren van veranderingen op school
Chico Detrez, Stichting Lodewijk de Raet Brussel

1. Betrokkenheid van ruimere corps via concrete minidoelen
Jan Everaert, OLV van de Haminstituut Mechelen
Ivo Thyssen, OLV van de Haminstituut Mechelen

2. Betrokkenheid via positieve puntenkaart
Monique D'Aes, Argo Nascholing

3. Betrokkenheid via systematisch opvoedingsplan
Paul Ongenaert, Heilig Maagdcollege Dendermonde

4. Teamwerk vanuit de basis
Margriet Van Giel, Middenschool Turnhout

Inleiding
het implementeren van veranderingen op school

Dhr. Chico Detrez
Stichting Lodewijk de Raet Brussel

EEN VERANDERINGSPROCES IS EEN ONTWIKKELINGSPROCES

Een school is een dynamisch en organisch geheel. Veranderingen doorvoeren is trachten sturend in te grijpen in dit proces. Het is echter onmogelijk dit ontwikkelingsproces in zijn complexiteit geheel te vatten. Het doorvoeren van een verandering zal dan ook met de nodige flexibiliteit en bijsturing moeten gebeuren.

De figuur in bijlage geeft een beeld van de complexiteit van de schoolontwikkeling.

EIGENSCHAPPEN EN VAARDIGHEDEN

In een schoolveranderingsproces wordt de school als eenheid tot uitgangspunt genomen. Dit betekent dat de school over de capaciteit moet beschikken om zelf veranderingen tot een goed einde te brengen. Dat vereist zowel bepaalde vaardigheden en eigenschappen bij de organisatie als geheel als bij de schoolleiding en bij individuele teamleden afzonderlijk.

- Eigenschappen :
  - wij-gevoel
  - gezamenlijke visie, doelen, waarden en normen
  - belang hechten aan duidelijke regels
  - onderling vertrouwen en acceptatie
  - open klimaat, en open communicatie
  - belang hechten aan informele contacten
  - hoge zelfwaardering en geringe gevoelens van bedreiging
    Vernieuwingen zijn sowieso bedreigend. Veiligheid moet gewaarborgd blijven bij vernieuwingen.
  - een gevoel van rijp zijn ten aanzien van veranderingen
  - actieve betrokkenheid van iedereen
    Het is belangrijk concreet te maken wat men onder betrokkenheid verstaat. Hoe concreter, hoe veiliger om in te stappen.
  - bereidheid tot voortdurend leren (bij- en nascholen)

- Vaardigheden :
  - gezamenlijk kunnen plannen
  - gezamenlijk kunnen besluiten
  - in staat zijn tot goede en duidelijke taakverdelingen en taakdifferentiatie
    Hieromtrent bestaat nogal verwarring in de scholen: de terreinafbakening wordt niet voldoende afgesproken. Taken en verantwoordelijkheden moeten concreet zijn en duidelijk afgebakend worden.
  - goed feedback kunnen geven
  - goede vergadertechnieken hebben
  - problemen kunnen analyseren en oplossen
  - conflicten kunnen hanteren
  - zelf-evaluatie kunnen uitvoeren
  - voldoende zelfcontrole hebben

Deze eigenschappen en vaardigheden hangen nauw samen met drie belangrijke dynamieken die gestalte geven aan de schoolontwikkeling: planning, leren en visie. Deze drie aspecten kunnen niet ontbreken wil men schoolveranderingen doorvoeren.

- Visie

Inspirerend en stimulerend bij het werken aan veranderingen is de ontwikkeling en het voortbestaan van een visie. Als alle actoren vanuit hun eigen invalshoek hun steentje bijdragen, zal iedereen het gevoel hebben dat het de eigen visie is die samen gedragen wordt. Dit kan op heel concrete basis gebeuren. Men kan tot een gemeenschappelijke visie komen vanuit concrete situaties en deze vertalen naar de verschillende opvattingen die in de school leven.

- Planning

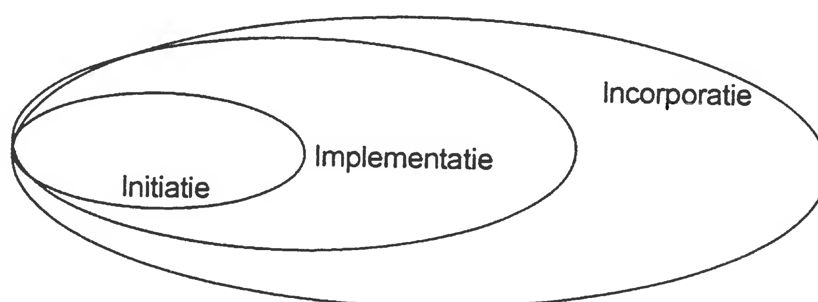
Planning, coördinatie zijn onmisbaar voor het sturen van het ontwikkelingsproces. Men kan de vernieuwingen als een project zien en een korte- en langetermijnplanning opstellen; Een grondige evaluatie is aangewezen.

- Leren

Het leren betekent dat de school in staat is de omgeving te analyseren en onderzoeken, doelen te stellen en het bewaken van de algemene gang van zaken in de school in relatie tot de doelen. Een lerende school is ook in staat zijn waarden, normen en doelen op fundamentele wijze ter discussie te stellen.

EEN VERANDERINGSPROCES

In een schoolveranderingsproces kunnen we drie niveaus onderscheiden: initiatieproces, implementatieproces, incorporatieproces. Dit zijn echter geen afgebakende fasen in een lineair proces, maar drie subprocessen die zich in een voortdurende samenhang ontwikkelen.

- het initiatieproces

Het initiatieproces omvat de aanvaarding van een bepaalde verandering. Het plannen van de implementatie en het zoeken naar ondersteuning bij de implementatie. De ideeën ingang doen vinden bij een ruimer publiek. Vernieuwing moet inspelen op **de noden en behoeften** van het personeel. Vernieuwingsinitiatieven moeten gelinkt zijn met de dagdagelijkse klaspraktijk van de leerkrachten.

➢ het implementatieproces

Het implementatieproces bestaat uit het in de praktijk doorvoeren van de verandering. Dit omvat de verandering of aanpassing doorheen het proces van drie elementen : de vernieuwing zelf, de gebruikers en de organisatie. Dit is een lange fase van blijvend informatie geven, blijvend bezig zijn met initiatie met ingecalculeerde mogelijkheid tot terugval.

➢ het incorporatieproces

De uitkomsten, resultaten en neveneffecten van de verandering die deel geworden zijn van de alledaagse praktijk beschouwen we als het incorporatieproces.
Het beleid wordt eigen aan de school. Dit wil niet zeggen dat er geen impulsen meer moeten gegeven worden. De alertheid moet blijven zolang het beleid niet verworven is.

BEÏNVLOEDENDE FACTOREN

De beïnvloedende factoren illustreren de samenhang van de subprocessen. Wat gunstig is voor het initiatieproces is dat vaak ook voor het implementatie- en incorporatieproces.

- Initiatieproces beïnvloedende factoren

  - ➢ de toegankelijkheid van vernieuwingen
  - ➢ stimulans vanuit de omgeving
  - ➢ faciliteiten en middelen
  - ➢ de relatie met bestaande behoeften
  - ➢ bepaalde eigenschappen van de vernieuwing

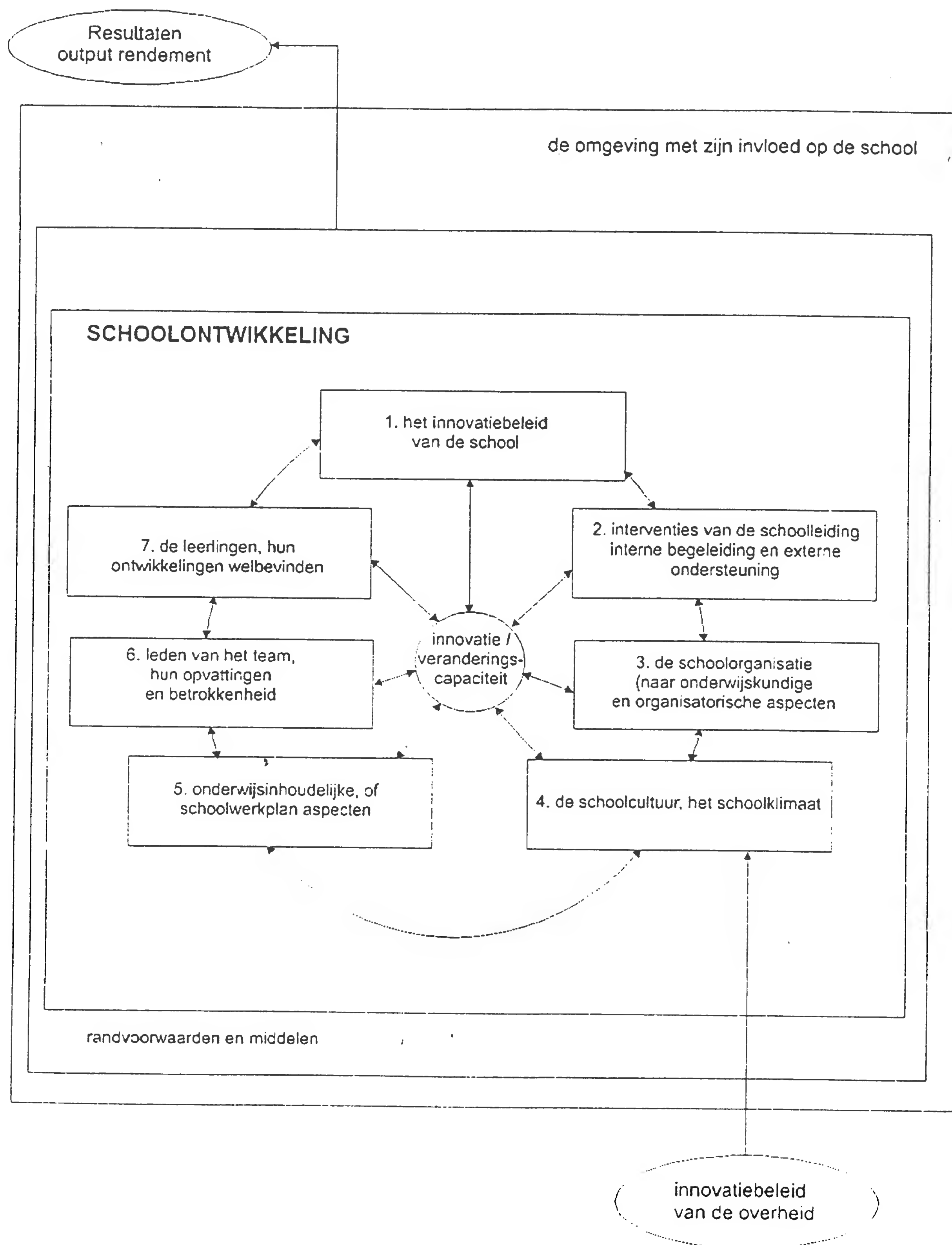
- Het implementatieproces beïnvloedende factoren

  - ➢ eigenschappen van de vernieuwing
  - ➢ kenmerken op het niveau van de schoolsoort en de afzonderlijke school
  - ➢ maatschappelijke omgeving

- Het incorporatieproces beïnvloedende factoren

  - ➢ betrokkenheid van het beleid van de overheid
    Aandacht vanuit het beleid is een extra stimulans. het opnemen in een bredere context zorgt voor ondersteuning.
  - ➢ het onstaan van een visie
  - ➢ extra ondersteuning
  - ➢ interne ondersteuning
  - ➢ betrokkenheid van de schoolleider
    De schoolleider speelt de doorslaggevende rol. Wanneer het schoolhoofd mee de vernieuwing draagt, is alles OK. Zijn steun is essentieel. Naar de toekomst toe zou gezocht moeten worden naar alternatieven zodat het draagvlak verbreed kan worden (naar de school en naar de leerlingen) en niet alleen de directeur een cruciale rol kan spelen.
  - ➢ invoering tot op het niveau van de klas

BIJLAGE

Resultaten
output rendement
de omgeving met zijn invloed op de school
SCHOOLONTWIKKELING
1. het innovatiebeleid
van de school
7. de leerlingen, hun
ontwikkelingen welbevinden
2. interventies van de schoolleiding
interne begeleiding en externe
ondersteuning
innovatie /
veranderings-
capaciteit
6. leden van het team,
hun opvattingen
en betrokkenheid
3. de schoolorganisatie
(naar onderwijskundige
en organisatorische aspecten
5. onderwijsinhoudelijke, of
schoolwerkplan aspecten
4. de schoolcultuur, het schoolklimaat
randvoorwaarden en middelen
innovatiebeleid
van de overheid

1. Betrokkenheid van ruimere corps via concrete minidoelen

Dhr. Ivo Thyssen
Dhr. Jan Everaert
OLV van de Haminstituut Mechelen

KORTE GESCHIEDENIS

Sinds het schooljaar '91-'92 zijn we bezig met het ontwikkelen van een drugbeleid op onze school.

• '91-'92-'93 : 3 info-avonden door P. Aertsen voor een kerngroep van 10 leerkrachten (aangesproken door een coördinator, verdeeld over verschillende graden en afdelingen).
de groep werd opgesplitst :

- ➢ uitwerken drugbeleid (gebaseerd op info V.A.D.).
- ➢ verzamelen van didactisch materiaal.

• '93-'94 : 3 sessies naar ouders toe door de kerngroep + uitwerken van het werkplan. (preventieprojecten uitwerken, het interventieplan uitleggen aan collega's)

• '94-'95-'96-'97: Verdere uitwerking van het werkplan met in '96 een pedagogische studiedag over een drugbeleid op school.

Van de oorspronkelijke kerngroep blijven 3 leerkrachten over.
Nu werken we met 7 mensen (uit 2de en 3de graad), de voorzitter is 2 uur vrijgesteld.
Voor de 1ste graad doen we een beroep op losse medewerkers.

Inleiding : Drugbeleid op school → positieve startpositie :

- ➢ ouders, directie en collega's erkennen het probleem en willen maar al te graag dat iemand er iets aan doet,
- ➢ leerlingen zijn vanuit hun eigen invalshoek (-en) geïnteresseerd,
- ➢ er is een ruim aanbod van allerlei instanties.

Een drugbeleid op school doorloopt verschillende fasen.
Als alles goed gaat neemt de betrokkenheid van de collega's bij elke fase toe.

1. Fase 1: Achter de schermen: (voorbereiding)

Formule:

drugbeleid = werkgroep(1) x (mega-visie(2) ≅ mini-doelen (3))

Stap 0 : (1) Werkgroep :

- enkele <u>bewust gekozen</u> collega's,
- groepsvorming (bijv. etentje).

(2) Mega-visie: inspiratie: ruim denk- en werkkader!

↑ creatieve spanning ↓ (tussen inspiratie en realisme)

↑ concreet gemaakt in ↓ (tussen werkkader en meerjarenplan)

(3) Mini-doelen: realisme: stappenplan: meerjarenplan.

Betrokkenheid :
- directie: overleg + instemming.
- collegagroep: enkele enthousiastelingen vormen de werkgroep.

2. Fase 2 : In de schijnwerper (bekendmaking + expliciete preventie)

Stap 1 : Bekendmaken:

- bestaan werkgroep
- interventieplan

Stap 2 : Expliciete preventie:

1 actie per jaar per klas, bijv. alcoholdag derdejaars, drugdag vierdejaars.

↑
jaarlijks aanpassen
↓

Stap 3 : Voortdurende evaluatie:

komen we via onze mini-doelen dichter bij onze mega-visie?

Betrokkenheid :
- bekendmaking aan alle collega's
- klassenleraars of leerkrachten die in de doelgroep lesgeven. (korte duur, hapklare lessen)

3. Fase 3 : In de les- en leefwereld (impliciete preventie)

Stap 4 : Impliciete preventie:

bijv. Leefsleutels, onthaaltweedaagse.

Stap 5 : Vangen, opvangen en zo nodig doorverwijzen.

Betrokkenheid :
- Vooral stap 5 is zeer moeilijk om collega's te activeren!

Knelpunten :
- Directie speelt ook rol van opvanger...
- Moeilijk blijft het motiveren van collega's...

Nuttig, maar niet noodzakelijk :
- voorzitter werkgroep 1 à 2 uur vrijgesteld
- ingerasterd vergadermoment

Onmisbare lectuur :
- School voor de spiegel.
- Luisteren doet denken.

Allebei uitgaven van de Stichting Welzijnszorg Provincie Antwerpen v.z.w. (03/240.69.59)

2. Betrokkenheid via positieve puntenkaart

Mevr. Monique D'Aes
Argo Nascholing

HET 'PROGRAMMA VOOR DE BEGELEIDING VAN LEERLINGEN DOOR HET SCHOOLTEAM' IN RELATIE TOT TEAMVORMING BIJ LEERKRACHTEN

Dit programma biedt een praktisch instrument aan schoolteams om ongewenste gedragingen van leerlingen op school bij te sturen. Dat instrument is een dagelijks evaluatieformulier (de 'leerlingenvolgkaart') dat 'moeilijke' leerlingen de hele dag door met zich meedragen en na elke les door hun leerkrachten laten invullen. Op het formulier staat een lijst van gedragingen die gezamenlijk de definitie van een 'goede' leerling uitmaken. De leerkrachten paraferen in de kolom van hun lesuur naast elke gedraging die volgens hen in voldoende mate door de leerling werd vertoond. Naast gedragingen waarvoor dat niet het geval was, wordt niet geparafeerd: die vakjes blijven blanco.

Het effect van de werkwijze op de leerling is dat hij **onmiddellijk** (na elk lesuur) **concrete** en **positief geformuleerde** feedback krijgt over zijn gedrag zoals dat door elk van zijn leerkrachten gezien wordt. Via de lijst krijgt de leerling een duidelijk overzicht van de regels van zijn school: de regels zijn niet willekeurig want ze zijn goedgekeurd door het hele schoolteam. Er is immers maar één lijst. Het zijn de regels waaraan elke leerling zich moet houden als hij deel wil uitmaken van de *gemeenschap* die de school is.

Anderzijds hebben niet alle regels voor alle leerkrachten dezelfde inhoud. De concrete eisen en normen van leerkrachten hangen gedeeltelijk samen met hun persoonlijkheid: wat de ene leraar een grappige opmerking van een leerling vindt, kan voor een andere leraar een reden zijn om het vakje 'beleefd' voor dat lesuur blanco te laten. Sommige elementen hangen samen met de eigenheid van het vak: zacht geroezemoes tijdens een praktijkles hoeft niet per definitie een reden te zijn om het vakje 'rustig' niet te paraferen. Tenslotte kunnen ook de omstandigheden waarin de les plaatsvindt een rol spelen: tijdens het laatste lesuur van een dag die een vakantie voorafgaat, kan de tolerantie van een leerkracht groter zijn dan op andere momenten. Die verschillen moet de leerling leren kennen, begrijpen en aanvaarden.

Samengevat: de leerling leert het onderscheid kennen tussen de regels die in zijn thuismilieu gelden en de schoolregels. Hij leert dat hij zich moet kunnen aanpassen aan verschillende milieus. Binnen elke gemeenschap moet hij zich ook kunnen aanpassen aan verschillende individuen. De regels hebben enkel betrekking op zijn gedrag, niet op zijn persoonlijkheid; ze houden ook geen waardeoordeel in over andere regels in andere omstandigheden. Dankzij de positieve formulering in termen van concrete gedragingen ervaart de leerling dat zijn school duidelijke en haalbare eisen stelt en bereid is om hem te helpen om het gewenste gedrag aan te leren. Daardoor groeit zijn verbondenheid met de school als gemeenschap.

Op de leerkrachten heeft deze werkwijze een aantal belangrijke effecten die kunnen bijdragen tot een betere teamvorming. Vooreerst is het aan de *voltallige klassenraad* om te beslissen welke leerlingen in aanmerking komen voor het "Programma voor de begeleiding van leerlingen door het schoolteam". Het betreft dan leerlingen die bij meer dan één leerkracht herhaaldelijk en in emstige mate onaanvaardbaar gedrag stellen in de klas. Het erkennen van deze problematiek is een eerste vorm van solidariteit. Het spreekt immers vanzelf dat enkelingen die zelf geen

problemen hebben met de leerling in kwestie - bijvoorbeeld omdat ze een vak geven dat de leerling graag doet - zich achter hun minder fortuinlijke collega's moeten scharen.

Vervolgens rijst de vraag welke gewenste gedragingen opgenomen zullen worden in de lijst op het dagelijks evaluatieformulier. Onveranderlijk gaat dit gepaard met een evaluatie van de bestaande schoolregels: zijn ze inderdaad stuk voor stuk **noodzakelijk**, **redelijk** en **haalbaar**? Hoe kunnen ze zo geformuleerd worden dat ze de nadruk leggen op gedrag dat gewenst wordt, eerder dan op de strafmaat bij ongewenste gedragingen?

Als de lijst eenmaal door het schoolteam goedgekeurd is, volgt de opdracht om het gedrag van de leerlingen **gedetailleerd** en **positief** te evalueren: welke deelgedragingen van de leerling zijn ondanks de algemene negatieve indruk toch nog goed? Dat is voor sommige leerkrachten een moeilijke klus, vooral als de relatie met de leerling zodanig verslechterd is dat men in een vicieuze cirkel terechtgekomen is waarbij beide partijen ervan overtuigd zijn dat de ander zich negatief zal opstellen. In dergelijke gevallen kunnen sommige leerkrachten zichzelf er enkel toe brengen om de leerling positief te sturen **omdat** het hele team zich ertoe verbonden heeft om op die manier een gedragsverandering op gang te brengen.

De leerlingenvolgkaart doorbreekt het taboe rond gedragsproblemen van leerlingen in de klas. Omdat het formulier in de loop van de dag in handen komt van alle betrokken leerkrachten worden de gedragingen van de *leerling zoals ze op die dag door zijn leerkrachten geëvalueerd werden*, openbaar gemaakt. De formulieren worden bewaard in het leerlingensecretariaat, waar ze ter inzage zijn van alle leerkrachten. Indien een 'lastige' leerling op een bepaald moment 'hoog scoort', is dit een uitnodiging aan de leerkrachten om een aantal mogelijkheden in overweging te nemen. Heeft de leerling tijdens dit lesuur een uitzonderlijke inspanning geleverd? Betrof het een les die wegens bepaalde omstandigheden voor hem bijzonder aangenaam was? Is de leerkracht in kwestie erin geslaagd om zijn relatie met de leerling gunstig te beïnvloeden? Wil de leerkracht elke kleine inspanning van de leerling belonen door te paraferen? Wil de leerkracht niet toegeven dat hij problemen heeft met die leerling? Gelijkaardige vragen kunnen gesteld worden als de leerling op een bepaald moment bijzonder laag scoort. De leerlingenvolgkaart nodigt in de eerste plaats uit tot zelfreflectie (Liggen mijn normen te hoog? Vind ik het moeilijk om te paraferen? Waarom gedraagt de leerling zich anders bij mij dan bij sommige collega's?), maar evenzeer tot een open communicatie over eigen waarden en over de aanpak van gedragsproblemen.

Als het werken met de leerlingenvolgkaart op de leerling het gewenste effect heeft, kan de voldoening daarover erg groot zijn. Het enige alternatief was immers soms de definitieve verwijdering uit de school. Hoewel de tweede pijler van het "Programma voor de begeleiding van leerlingen door het schoolteam" een daadwerkelijke ondersteuning van de leerling inhoudt gedurende 3 uren per week met de hulp van een begeleider, is een succes steeds voornamelijk te danken aan het consequent toepassen van de afspraken met betrekking tot het positief sturen via de leerlingenvolgkaart. Alles staat of valt met de medewerking van het volledige team. Het uiteindelijke doel is immers het voortdurend evolueren naar een steeds hechtere gemeenschap waarin leerkrachten en leerlingen zich met elkaar verbonden voelen dankzij wederzijdse toenadering.

3. Betrokkenheid via systematisch opvoedingsplan

Dhr. Paul Ongenaert
Heilig Maagdcollege Dendermonde

HET OPSTELLEN VAN EEN SYSTEMATISCH OPVOEDINGSPLAN GVO EN RSV : EEN WERKWIJZE

Naarmate er op onze school meerdere initiatieven werden genomen in de gezondheidsopvoeding (GVO) en de relationele en seksuele vorming (RSV), bleek dat beiden veel met elkaar gemeen hadden. Beiden werken immers aan sociale vaardigheden en het 'leren omgaan met'. Het zijn juist deze werkpunten die we in onze preventie willen centraal stellen. Daarnaast is het ongetwijfeld ook zo dat elk van deze twee hun eigen specificiteiten hebben. Het zou echter niet verstandig zijn als we in een planning geen rekening zouden houden met deze gelijkheden. Het **opvoedingsplan** dat in onze school sedert een tweetal jaren actief is, is het resultaat van de besprekingen op de werkgroep drugbeleid.
We hanteerden daarbij de volgende werkwijze:

AFNEMEN VAN EEN ENQUÊTE GVO BIJ ALLE LEERKRACHTEN

DOELSTELLING :

- Alle initiatieven rond GVO en RSV die door individuele leerkrachten in hun lessen worden genomen inventariseren;

- Door te vragen naar wat leerkrachten momenteel reeds in hun lessen behandelen, overlappingen en lacunes vermijden;

- Door te vragen naar wat leerkrachten momenteel reeds in hun lessen behandelen, meteen aangeven dat je dit werk belangrijk vindt en vermijden dat dergelijke thema-lessen als totaal nieuw en dus als bijkomend werk worden gezien;

- Het op te stellen opvoedingsplan zo dicht mogelijk laten aansluiten bij de huidige situatie.

PLANNINGSFASE :

- Elke leerkracht kreeg, per vak en per jaar, een enquêteformulier ;

- Er werd gewerkt met een 'aankruis-enquête' om zoveel mogelijk eenvormigheid te krijgen en het schrijfwerk voor de leerkracht te beperken;

- Er werd gevraagd naar :
  - welke onderwerpen in de lessen (als lesonderdeel of lesonderwerp) aan bod komen
  - welke methodieken of didactische middelen men daarbij gebruikt;
  - welke onderwerpen men in zijn lessen zou willen behandelen;
  - voor welke methodieken men interesse heeft.

- De verwerking van de enquête gebeurde op vergaderingen van de werkgroep drugbeleid.

• Het opvoedingsplan werd uiteindelijk door de werkgroep opgesteld en ingedeeld in 2 delen:

➢ spreiding van de vormingsdagen over de 6 jaar secundair onderwijs
➢ spreiding van de verschillende onderwerpen voor de lessen over de 6 jaar secundair onderwijs

• Het opvoedingsplan werd op een personeelsvergadering voorgesteld en goedgekeurd.

Knelpunt : themadagen zijn gepland vanuit eenzelfde visie op preventief werken. De aanpak van leerkrachten in hun lessen kan echter sterk verschillend zijn. Dit is een nadelig effect. Het is niet meteen duidelijk hoe dit te vermijden, zonder direct sturend op te treden. Mensen van de werkgroep hebben lespaketten rond een bepaald onderwerp uitgewerkt.

UITVOERINGSFASE :

• Vormingsdagen : de vormingsdagen voor de eerste en de derde graad waren nieuw en moesten dus nog uitgewerkt worden. Reeds vlug stelde zich de vraag hoe we deze zouden (laten) begeleiden.

➢ Belangrijke keuze: we begeleiden zoveel mogelijk met 'eigen mensen'. Dit zijn : leerkrachten, hulpopvoedend personeel, PMS-MST-personeel. Dit heeft een aantal belangrijke **voordelen** :
* sterke betrokkenheid van de begeleiders-leerkrachten
* sterke controle over de te volgen lijn bij het uitwerken van de vormingsdagen
* kansen om samenwerking tussen leerkrachten, hulp-opvoedend personeel en PMS-MST- mensen te vergroten;
* de gevolgde navorming kan direct worden toegepast en is dus veel concreter

➢ Er zijn echter ook een aantal belangrijke **voorwaarden** aan verbonden :
* voldoende en gericht navorming moet worden voorzien; een navormingsbudget is dus nodig
* leerkrachten moeten overtuigd worden van hun eigen competentie op dat vlak; dikwijls staan ze eerder afwachtend
* er is nood aan een centrale coördinatie om één en ander voor te bereiden en op te volgen; anders is de bijkomende belasting voor de leerkrachten-begeleiders te groot
* men moet op de hoogte blijven van allerlei nieuwe methodieken.
* men moet voortdurend proberen nieuwe mensen in te schakelen; anders blijft de groep begeleiders te beperkt. Zo krijgt men eveneens een grotere personeelsbetrokkenheid
* er is nood aan communicatie met de volledige personeelsgroep om te vermijden dat men informele kanalen gaat gebruiken om eventuele kritiek op de aanpak te ventileren.

➢ Er worden wel gerichte vragen tot medewerking gesteld aan externe diensten. Hun inbreng wordt echter steeds ingepast in het bestaande model. Meestal stellen deze externen dit ook op prijs. Hun inbreng is voor ons een welgekomen verruiming.

• Lesonderwerpen : worden door de individuele leerkracht gepland.

➢ Het is minder duidelijk in hoeverre het opgestelde kader wordt nageleefd.
➢ Af en toe vragen leerkrachten naar achtergrondinformatie of werkmateriaal voor dergelijke lessen.

➢ **Knelpunten :**

* Ondanks de optie om regelmatig nieuwe mensen in te passen, is het niet altijd even gemakkelijk mensen te vinden die dit -als extra engagement- er willen bijnemen. Een aantal vindt dat dit niet tot hun opdracht en/of competentie behoort.
* Weinig leerkrachten bieden zich spontaan aan als begeleider bij vormingsdagen. Ze worden meestal gericht gevraagd vanuit de centrale visie. Het gevaar bestaat dat de specifieke visie en aanpak die bij vormingsdagen gehanteerd wordt, niet deze is van een ander deel van de leerkrachtengroep.
* Naarmate men meer leerkrachten bij de begeleiding betrekt, wordt het duidelijk dat men dat niet kan vragen van elke leerkracht. De competentie van leerkrachten verschilt daarin erg sterk. De vraag is of bij een aanwerving dergelijke factoren medebepalend kunnen zijn.
* Er zou meer feedback moeten komen i.v.m. de aangebrachte lesonderwerpen.

4. Teamwerk vanuit de basis

Mevr. Margriet Van Giel
Middenschool Turnhout

Enkele jaren geleden vroegen een paar leerkrachten zich af wat zij konden doen voor leerlingen die met hen over hun problemen kwamen praten. Na contact met de directeur begonnen zij zich te documenteren en zo groeide de idee om een beleid uit te werken met als doel de sociale weerbaarheid van de leerlingen te vergroten en een gestructureerde, maar toch flexibele leerlingenbegeleiding in de meest ruime zin van het woord uit te bouwen.

Op een eerste vergadering legden zij aan hun collega's, leerkrachten en opvoeders, uit wat zij met dit plan beoogden, zij vroegen de visie van anderen en nodigden geïnteresseerden uit om samen met hen een werkgroep op te richten. Zij hebben niet enkel het personeel van het atheneum bij de werkgroep betrokken, maar ook de directie en collega's van de Middenschool, het internaat en het PMS-centrum. Uit elke groep meldden zich enkelen om mee te werken.

Telkens een paar items waren voorbereid, werden die aan het ganse korps voorgelegd en toegelicht. Daaruit volgde een gesprek waarbij ieder zijn visie kon verdedigen. Tenslotte werden dan telkens de voorstellen van de werkgroep aangepast.

Op vraag van de leraars werden een voorlichtingsavond, samen met het oudercomité, en een pedagogische studiedag rond drugs georganiseerd.

Dit gevoel dat er een uitgestippeld beleid nodig was om leerlingen op te vangen, niet een reglement om leerlingen met problemen te verwijderen, is ontstaan bij leerkrachten en wordt nog steeds door hen geruggesteund. De directie heeft zich eveneens meteen achter dat standpunt geplaatst en zij heeft altijd samengezeten met de werkgroep om voorstellen te bespreken. Niemand heeft dus ooit het gevoel gehad dat dit een opgelegde taak was, integendeel, iedereen die meewerkt wil dit zo en de druk om door te gaan komt van de groep zelf. Ook nu nog wordt de begeleiding van leerlingen steeds met de directeur in overleg met de werkgroep en op basis van de afgesproken procedure uitgewerkt.

Toen de werkgroep 'Leefsleutels' aan de leerkrachten voorstelde en uitlegde hoe dit in het programma zou passen in het plan van de begeleiding, verklaarden zes collega's zich bereid de opleiding te volgen. In de middenschool worden nu ook Leefsleutellessen gegeven.
Het programma 'Pesten' werd opgestart door leerkrachten uit de middenschool en wordt nu eveneens in het atheneum gebruikt.

Leerkrachten die bijscholingsprogramma's wensen te volgen i.v.m. drugbeleid, leerlingenbegeleiding e.d. kunnen dit en briefen nadien de werkgroep, zodat deze nieuwe ideeën kan implementeren.

Voor al deze aspecten die te maken hebben met leerlingenbegeleiding wordt steeds het PMS-centrum ingeschakeld.

Projecten waarbij leerlingen zelf actief moeten meewerken, de toneelgroep, de mini-onderneming, sportwedstrijden of waarbij ze zich kunnen ontspannen o.a. SNAKEN (toneelpromotie buiten de lesuren), de Londen-, Italië- of Griekenlandreis worden door enkele leerkrachten gedragen en door iedereen gesteund.

Op deze manier worden de meeste leerkrachten actief en volgens hun eigen interesses betrokken bij de leerlingenbegeleiding.

Door de overtuiging dat alle personeelsleden ook achter het drugbeleid moeten staan, worden ze regelmatig informeel aangesproken en gevraagd naar hun mening. Omgekeerd stellen de niet-werkgroepleden vragen naar de activiteiten van het begeleidingsteam.

De vastberadenheid van de werkgroep, die beslist wanneer het nuttig of noodzakelijk is dat iedereen weer ingelicht wordt over genomen stappen, de openheid rond de werking, de toegankelijkheid tot de groep, maken dat vragen sneller gesteld worden en dat de interesse blijft bestaan.

Na vraag van de leerlingen om ook bij het drugbeleid betrokken te worden, zijn enkele werkgroepleden begonnen aan het voorbereidend werk hieromtrent. Zij vragen nu reeds bij collega's naar hun ideeën. Zo gauw als een degelijk gefundeerd voorstel over de leerlingenparticipatie klaar is, wordt dit aan de ganse werkgroep en daarna aan alle personeelsleden voorgesteld (atheneum, middenschool, internaat en PMS-centrum).

Verslag gespreksronde 1: betrokkenheid van collega's

Dhr. Luc Wouters
CGG Roeselare

VEILIGHEID

Elke verandering binnen een organisatie, en dus ook de introductie van een drugbeleid op school, is een complex proces dat hoe dan ook weerstand en onzekerheid meebrengt. Vaak wordt zo'n proces op gang getrokken vanuit een beperkte werkgroep en de centrale vraag is dan hoe de achterban, de collega's daarin mee te nemen.
Concrete ervaringen en tips die in dat verband genoemd werden :

• Een verkenning van het thema via een enquête die nauw aansluit bij wat nu toch al gebeurt. Dat geeft het gevoel dat het eerder over een herkadering van bestaande stappen gaat dan over weer iets heel nieuws en vreemds en veraf. Het gaat dan over elementen die zijzelf-aanbrengen en die later als herkenbaar referentiepunt kunnen gebruikt worden.

• Voortdurend de gezette stappen op een interactieve wijze in kleine discussiegroepen ter sprake brengen. Dit laat ruimte om eigen vragen en onzekerheden op, tafel te leggen en het ontkracht het gevoel van een vaste stellingname die te nemen of te laten is. Hierbij kunnen de bestaande structuren en instrumenten zoals vb. personeelsraad gehanteerd worden.

• Veel van de verwachtingen en suggesties van collega's (die vaak zelfs tussendoor en heel informeel naar voor komen) opnemen en op korte termijn duidelijk maken dat daar effectief iets mee gebeurt.

• Uitdrukkelijk waardering uitspreken voor de kleine of grote stappen die collega's toch zetten.

• Respect opbrengen voor bestaande circuits. Het is niet omdat een werkgroep of begeleidingscel opstart dat daarmee automatisch de rol van klasseleerkracht of - raad moet afgebouwd worden. Integendeel, veeleer kan gezocht worden hoe het samenspel en de afstemming tussen beide kan uitgewerkt worden.

• Een directe link naar de dagelijkse klaspraktijk leggen. Drugbeleid is geen apart losstaand iets, maar een antwoord op feitelijke vragen en moeilijkheden waar men als leerkracht mee te maken heeft

• Tijd en ruimte maken waar niet de perfectie en zelfzekerheid, maar ook de aarzeling en wat niet lukt kunnen uitgesproken worden. Sommige scholen voorzien daar een uitdrukkelijk uitloopuurtje op vrijdag voor.

BETROKKENHEID, WAT BEDOELEN WE DAAR JUIST MEE ?

Betrokkenheid wordt vaak gezien in termen van alles of niets en dat blijkt zowel een grote illusie als een gevaarlijke valkuil te zijn.
Wellicht wordt ook hier beter gedifferentieerd en de piramide die rond ouderbetrokkenheid voorgesteld werd, lijkt een werkbare uitweg te bieden. Vooral naar taken die collega's kunnen opnemen en naar de verwachtingen die we daarover koesteren geeft dit een realistische nuancering.

Voorbeelden van wat dit dan betekent :

- Beperkte en haalbare vragen stellen en daarenboven nog goed weten wat je aan wie vraagt.

- Onze soms vaste beelden over wat collega's al dan niet zullen doen of hoe ze zullen reageren durven loslaten

- Ideeën of stappen die voorzien worden durven toetsen bij collega's waarvan je zelfs weet dat zij er heel anders tegenaan kijken. Je vermijdt tweedelingen en je staat soms verrast over de zinvolle bedenkingen die je terugkrijgt

- Collega's een duwtje geven om zich eens onder te laten dompelen in nieuwe en andere ervaringen (toch eens Leefsleutels of de Uitdaging volgen !).

Een reëel knelpunt blijft natuurlijk de kloof die er kan bestaan tussen een persoonlijke visie en een visie die men als school wenst op te bouwen. Absolute eenstemmigheid is een naïef en onbereikbaar ideaal, maar er mag een minimale loyauteit verwacht worden ten aanzien van de grondlijnen die een school wenst te trekken.

DE CENTRALE ROL VAN DE DIRECTIE

Dit blijft een essentieel gegeven binnen elke beleidsontwikkelingen op scholen.
In de eerste plaats is hij of zij diegene die het mandaat verleent om werk te maken van zo'n thema, los van de vraag hoe actief of participerend die rol dan is binnen een werkgroep.
Tegelijk is duidelijk dat een sterke werkgroep in staat is om bij een directiewissel de reeds genomen opties te laten overnemen.
Eén directeur bepleitte ook sterk dat zo'n mandaat geen loutere passieve 'toestemming' of 'opdracht' kan zijn. Het komt er op aan de uitdaging te stellen naar de gemotiveerde kerngroep om waar zij in geloven hard te maken, (kleine) resultaten te boeken, duidelijke winstpunten te scoren: enkel op die manier is het ook naar collega's te verantwoorden dat zo'n groep tijd, ruimte en zeggingskracht krijgt binnen de school !

Daarnaast wordt van de directie een bewakende rol verwacht ten aanzien van de visie die groeit en de initiatieven die in dat kader genomen worden (cfr. de minimale loyauteit hiervoor)
De directie staat op die manier garant dat de ontwikkelde beleidsvisie echt een sturende dynamiek wordt. De vraag werd gesteld in hoeverre een aspect of criterium bij nieuwe aanwervingen zou kunnen zijn : de inschakeling in deze dynamiek en een duidelijke verwachting betreffende de rol die leerkrachten daarin spelen.

EEN AANTREKKELIJKE OMKADERING

De inzet en betrokkenheid van leerkrachten bij de drugbeleidsontwikkeling kunnen maar verkregen worden als zij voelen dat daar niet alleen morele sympathie tegenover staat, maar dat de consequenties van zo'n keuze opgenomen worden.

Dat wordt voelbaar op verschillende manieren :
- inrastering van een aantal vrije momenten voorzien waardoor collega's hoe dan ook tijd voor afspraken en voorbereiding hebben
- gedeeltelijke vrijstelling voor de trekkers (toch opletten dat je daardoor net geen al te gemakkelijke afwenteling in de hand werkt !)
- middelen voorzien om de nodige deskundigheid en vorming in huis te halen (op termijn rendeert dit toch)

HET THEMA CONTINU IN DE KIJKER BLIJVEN PLAATSEN

Drugbeleidsontwikkeling mag geen bevlieging zijn die na een jaar weer aan de kant geschoven wordt. Eénmalige spectaculaire initiatieven scoren meestal meer naar buiten dan naar diepgang. Daarenboven is er nood aan continue evaluatie, verfijning, bijsturing. Je weekt betrokkenheid los door regelmatig appèl te doen op de signalen die leerkrachten dagdagelijks opvangen en door zo een dynamiek van nieuwe mensen en nieuwe ideeën te installeren.. Betrokkenheid groeit wanneer een veranderingscultuur aangevoeld wordt als behorend tot de eigenheid van de school, iets waar ieder mee aan werkt.

En tot slot...

Zelfs indien de voornoemde aandachtspunten richtinggevend en ondersteunend kunnen zijn om de betrokkenheid en participatie van collega's te verhogen dan nog bieden zij geen enkele garantie !
Verwijzend naar het schema van de dagopening (Tacade - kritische succesfactoren bij de implementatie van een drugbeleid) werd duidelijk dat de voorwaarden en tips die hier aan bod kwamen slechts een fragmentje zijn binnen een breder geheel dat evengoed bepalend is voor succes en enthousiasme dan wel frustratie en machteloosheid.

Verslag gespreksronde 2: betrokkenheid van collega's

Mevr. Pascale Hoelebrandt
Proges Brussel

De praktijkvoorbeelden

Een knelpunt dat tijdens het vorig platform naar voor kwam was de moeilijkheid een ruimer korps te betrekken bij het uitwerken en hanteren van een drugbeleid. In 4 praktijkvoorbeelden werden eigen accenten en invalshoeken belicht om hieraan tegemoet te komen. Gedurende de discussie achter de voordrachten werd ruimte gemaakt voor ideeënuitwisseling en feedback.

1. Betrokkenheid via systematisch opvoedingsplan
(Paul Ongenaert, H. Maagdcollege Dendermonde)

Vanuit de vaststelling dat er op deze school al heel veel gebeurde, maar los van elkaar, werd een enquête opgesteld. Deze werd heel laagdrempelig gehouden, invullen kon d.m.v. kruisjes. Deze enquête ging na wat er reeds op school gebeurde, of dit occasioneel of gestructureerd verliep en welke methodieken hierbij gebruikt werden.
Er werd een **raamplan** opgesteld en om de vernieuwing te plaatsen werd aangeduid wat er reeds gebeurde op de school. Bij velen leidde dit tot herkenning.

Om de personeelsbetrokkenheid te vergroten wordt besloten vormingsdagen niet door externe diensten te laten begeleiden. Het eigen korps moet dit klaren. Dit brengt met zich mee dat deze mensen gevormd moeten worden. De school moet nascholing als prioriteit stellen.

Visie-ontwikkeling : binnen een beperkte groep kan een visie ontwikkeld worden, dit kan niet de visie zijn van de hele school. Op een gegeven moment moet je binnen een bepaalde visie durven blijven werken, doch met de nodige **openheid**. Mensen met een andere visie laten deelnemen.
Naarmate mensen langer betrokken zijn, zullen ze meestappen of stap terug doen. De visie zal ook groeien.

Knelpunten
- Wat in de lessen gebeurt, welke visie in de lessen wordt verspreid is niet zichtbaar. Er is meer feedback nodig over hetgeen wat in de lessen gebeurt.
- Competentie in het spreken met leerlingen kan verworven worden door vorming, niet elke leerkracht is hiervoor in de wieg gelegd. In de lerarenopleiding zou ook aandacht besteed moeten worden aan communicatie, spreken met leerlingen,...

Conclusies
- Inventariseren van wat op school gebeurt geeft appreciatie, herkenning en motivatie om rond hiaten te gaan werken. Inventariseren en bestaande activiteiten plaatsen in het kader van de vernieuwing.
- Zorg voor actieve betrokkenheid. Laat je collega's zoveel mogelijk zelf activiteiten doen vanuit een deelnemersrol. Zodoende kunnen ze ervaren wat met preventie bedoeld wordt.
- Geef je collega's de tijd. Enthousiaste collega's kunnen afhaken als je te snel wil gaan.
- Probeer bestaande kanalen op school *(pedagogische studiedagen, personeels-vergaderingen, ...)* nuttiger te gebruiken.
- Bewaak de laagdrempeligheid.

2. *Betrokkenheid via positieve puntenkaart* (Monique D'Aes, Argo nascholing)

Het gaat hier over een interventieprogramma met preventie - dimensie op lange termijn. Een aantal verantwoordelijkheden worden over het hele team verspreid. De volledige klasseraad beslist.
Een leerling krijgt een dagelijkse volgkaart ; op voorhand wordt duidelijk afgesproken wat de consequenties zijn van het niet meewerken. Elke leerkracht noteert na elk lesuur het gedrag van de leerling. Hierdoor zegt men aan de leerling dat het gestelde gedrag het gewenste gedrag is. De leerling wordt constant aangemoedigd nieuwe stappen te zetten uit de vicieuze cirkel.

Een ingevulde kaart zal ook uitwijzen dat een leerling bepaalde vakken graag doet/kan en andere niet. Na 6 weken blijkt duidelijk waar de problemen zitten. De evaluatie van de volgkaart gebeurt samen met de leerling. Na 6 weken evalueert de voltallige klasseraad de leerling.

Dit systeem lukt enkel als alle leerkrachten bereid zijn op dezelfde manier te werken.
Moeilijkheid bij dit systeem : leerlingen die soms al door een leerkracht 'veroordeeld' zijn moeten nu 'complimenten' krijgen.

Leerkrachten kunnen gemotiveerd worden dit systeem te gebruiken door voldoende uitleg te krijgen over de voordelen ervan.

Conclusies
• Belangrijk bij preventie is de acceptatie van de leerlingen en het positief benaderen van de leerlingen. Niet tijd is hier belangrijk, maar **mentaliteit**.
• Ook leerkrachten met problemen kunnen ondersteuning gebruiken. Hier bestaan weinig of geen kanalen voor.

3. Betrokkenheid van ruimer korps via concrete minidoelen.
(Jan Everaert en Ivo Thyssen, OLV van de Ham instituut te Mechelen)

Hier draait het drugbeleid rond een kerngroep van 7 vaste en enkele losse medewerkers waaronder de taken worden verdeeld.
Er wordt in verschillende fasen gewerkt. Fasen die paralel lopen en elkaar bevruchten.

- Werkgroep : er werd gekozen voor enthousiaste mensen die bewust bezig zijn en nog willen bijleren. Binnen deze werkgroep werd een **'megavisie'** ontwikkeld. D.i. een heel ruime, richtinggevende visie die aangeeft wat er gedaan wordt en als doel heeft de collega's te motiveren. Drugs is niet het centrale thema, de leerling staat centraal. Inspiratie hiervoor werd opgedaan bij rondetafelgesprekkenmet andere scholen.
  De visie werd vertaald in **minidoelen** : laagdrempelig met stappenplan (meerjarenplan).
- Bekendmaking, expliciete preventie, voortdurende evaluatie. Betrekken van collega's : soms vrijwillig, soms verplicht.
- Impliciete preventie : onthaal-tweedaagse, Leefsleutels, de Uitdaging, ... georganiseerd door aparte parallelle werkgroepen die samenwerken. Hieruit volgt dat de aandacht voor drugs vermindert, men werkt eerder aan sociale vaardigheden. Men laat de leerlingen keuzes maken (leerlingenraad).

Knelpunten
Collega's zijn moeilijk te betrekken bij signalering : sommigen willen pas doorverwijzen als ze zeker zijn. Anderen vinden het allemaal niet zo erg en dan zijn er nog diegenen die zich machteloos voelen omdat ze niet weten wat met een doorgestuurde leerling gebeurd is. Weinig leerkrachten hebben zicht op de vervolgprocedure na doorverwijzing.

Hoever kan/mag 'discretie' gaan?
Enkele voorbeelden hoe daarmee in verschillende scholen omgegaan wordt :
- Alles wat met de informatie van de leerling gebeurt wordt vooraf besproken met deze leerling. Het gesprek wordt begonnen met het vragen naar de verwachtingen die de leerling heeft en met de melding wat je met de door hem/haar gegeven info gaat doen.
- Een leerkracht die met bepaalde problemen niet omkan, kan middelen of instanties zoeken waar de leerling verder geholpen kan worden. Het eerste bezoek kan eventueel samen gebeuren.
- Leerlingen kunnen verschillende verantwoordelijkheden gegeven worden, met duidelijke afbakening en afspraken. bv. De leerling de kans geven als eerste zijn/haar ouders in te lichten.
- Contracten met de leerling in kwestie. Als werkgroep een 'zwijgplicht' respecteren.
- Doorgeven van informatie aan andere scholen via bv. interscolair overleg (= belangrijke functie voor de stedelijke overlegplatforms). Dit gekoppeld aan de afspraak zo weinig mogelijk leerlingen buiten te zetten. Indien dit wel voorvalt : zoveel mogelijk info over desbetreffende leerling doorgeven ; dit om de leerling van zo nabij mogelijk te kunnen volgen.
- Een leerkracht die signalen aanbrengt zal verder op de hoogte gehouden worden door de klasseraad.
- een contract kan naast een sanctionerende functie ook een begeleidende functie hebben.

Conclusies
- Discretie versus openheid, discretie gekoppeld aan vertrouwen.
- Interscolaire openheid en ondersteuning.

4. Teamwerk vanuit de basis (Margriet Van Giel, Middenschool te Turnhout)

In de Middenschool te Turnhout werd het schoolreglement herbekeken en een drugbeleid uitgewerkt. Aanvankelijk namen 2 mensen het initiatief. Voor alles officieel werd gemaakt , werd gepraat met verschillende partners : hulpopvoedend personeel, leerkrachten (internaat + middenschool), PMS.

Er werden prioriteiten gesteld, voorgesteld aan het korps en gevraagd naar medewerking. Collega's kunnen vrij naar achter treden.
Er is voortdurend overleg. De directie wordt constant geïnformeerd en om mening gevraagd.
Op een pedagogische studiedag werd de werkgroep voorgesteld en opengesteld voor feedback en bijsturing.
Vanuit de werkgroep worden regelmatig leerkrachten (informeel) aangesproken; ook diegenen die afstand houden.

Conclusies
- continu betrekken van collega's
- teamwerk i.p.v. solo werk ⇨ zowel voor opvang als voor opsporing
  ⇨ zowel op collega- als op directieniveau
- achter elk vastgesteld gebruik mag geen probleem gezien of gezocht worden
- beste drugbeleid is geen drugbeleid ; eerder een schoolbeleid waarbinnen drugs behandeld worden als andere thema's zoals pesten, ...

Algemene conclusie van de gespreksronde :

Aan de hand van 4 getuigenissen is men in deze gespreksronde gaan nadenken over hoe een ruimer korps te betrekken bij het drugbeleid op school. Tijdens de inleiding hoorde men dat betrokkenheid een begrip is dat heel concreet omschreven moet worden.

Wat is betrokkenheid ? Er bestaan verschillende vormen van betrokkenheid ; deze moeten dan ook duidelijk gedefinieerd worden. Er dient gezorgd te worden voor een grote diversiteit aan betrokkenheid en die moeten dan op hun beurt concreet gemaakt worden voor de collega's.

Belangrijk hierbij is de openheid naar het ganse korps (bespreken van voorstellen, doorgeven van informatie, ...) Openheid, met bewaking van de nodige discretie.
Door deze openheid zal het vertrouwen van collega's gewonnen worden.

Bestaande communicatiekanalen (formele en informele) op school dienen efficiënter gemaakt te worden.
Drugbeleid is onderdeel van leerlingenbegeleiding. Het beste drugbeleid is geen drugbeleid ; eerder een algemeen schoolbeleid waarin drugs gelijkstaan aan andere thema's zoals spijbelen en pesten.

LEERLINGENBETROKKENHEID

GESPREKSRONDE LEERLINGENBETROKKENHEID

Moderator : Selm Nelissen, Altox Antwerpen
Marijs Geirnaert, VAD Brussel
Verslaggeving : Goedele Slots, Primavera Brussel
Mia De Bock, VAD Brussel

Inleiding

Jan Blondeel, Koning Boudewijnstichting

1. Frank Steffens, St- Ursulinen OL Vrouw Waver

2. Martine Dejaeger, St-Vincentiusinstituut Deinze

3. Piet De Mulder, Heilig Drievuldigheidscollege Leuven

4. Rie Compeers, Pius X - instituut Antwerpen

Inleiding

Dhr. Jan Blondeel
Koning Boudewijnstichting Brussel

INLEIDING: PARTICIPATIE OP SCHOOL

1. Motieven voor leerlingbetrokkenheid op school

Jongeren willen ernstig genomen worden, ook op school. Jongeren hebben al te vaak de indruk dat de school hierin tekort schiet. Ze willen als ware gesprekspartners beschouwd worden en ook andere onderwerpen aan bod laten komen in gesprekken met leerkrachten zoals gevoelens, zinvragen, het maken van keuzes, ... Jongerencultuur staat haaks op de schoolcultuur. Directie, leerkrachten en ander opvoedend personeel hebben nog te vaak een controlerende, beheersende en verbiedende houding tegenover de jongere. Jongeren wensen dat men op een andere manier met hen zou omgaan: meer begeleiden, aanbieden en 'loslaten' in de plaats van beheersen, controleren en verbieden.

De school moet opteren vóor een totale persoonlijkheidsontwikkeling van de leerlingen. Hiervoor moet ze ten eerste een aantal basiscompetenties bieden in functie van het maatschappelijk leven. Naast de cognitieve ontwikkeling (kennen-kunnen; leren-doen)moet ze ook aandacht hebben voor de ethische (gevoelig maken voor het goede,juiste..., waardepatronen, verschillende culturen) en esthetische ontwikkeling (wat is mooi? , creativiteit: groepen benaderen vanuit hun competentie, potentialiteit) en voor het aanleren van sociale vaardigheden (in team werken, je plan leren trekken, bijvoorbeeld in examenperiodes, omgaan met conflicten en verschillende belangen). Ten tweede moet de school ook een toekomstperspectief bieden aan de jongeren. De jongeren moeten voldoende veerkracht en draagkracht ontwikkelen. Het individu moet gezien worden als component van een maakbare samenleving.

2. Uitgangspunten voor een leerlingbetrokken school

De uitgangspunten worden kernachtig samengevat in de volgende 4 begrippen: open dialoog, respectvolle omgang, ernstig genomen worden en een veilige en vertrouwde omgeving, zowel naar de leerlingen als naar leerkrachten en directie toe.

> **Leerlingen formuleren het zo:** 'Er moet meer persoonlijk contact zijn met leerkrachten en opvoeders. Er moeten mogelijkheden zijn om te leren. Wij willen gesprekspartner zijn en niet gedicteerd worden. Er moet respect zijn voor elkaar en geen hiërarchische relaties maar zo naar de ander kijken dat die zijn woord kan doen...'

Er moet zowel een formele als informele communicatiecultuur zijn op school waarin jongeren met oprechtheid en eerlijkheid benaderd worden. Jongeren moeten gerespecteerd worden in hun waarden- en nomenbeleving. Jongeren moeten verantwoordelijkheid krijgen wat niet uitsluit dat de school haar eigen grenzen kan stellen. De leerlingen moeten terecht kunnen met voorstellen en het resultaat , de reactie daarop (zowel positief als negatief) moet hen meegedeeld worden (mondeling of schriftelijk) . Dit laatste ontbreekt vaak.

De leerlingenraad mag geen doel zijn, maar wel een middel. Jongeren moeten wel de mogelijkheid krijgen om gespreksvaardigheden in formele groepen aan te leren : hoe vergader je ? hoe bouw je een mening op ?

Deze uitgangspunten voor een leerlingbetrokken school moeten terug te vinden zijn in het pedagogisch project van de school. Het mag echter niet blijven bij een intentieverklaring maar het moet 'beleefd' worden in gewoontes en omgangsvormen en in de dagelijkse klaspraktijk. (leerlingenparticipatie staat dikwijls nog haaks op de klassepraktijk : leerkracht functioneert als 'kleine zelfstandige').

3. Aandachtspunten leerlingenraad

Het zijn vooral parascolaire thema's die door de leerlingenraad behandeld worden. Het is belangrijk dat de leerlingenraad ook inspraak en advies kan geven in andere domeinen namelijk: relaties tussen leerlingen, relaties tussen leerlingen, leerkrachten en directie, les-, vak-, en projectinhouden, schoolreglement, schoolbeleid, preventieprojecten.
Op vlak van bevoegdheden krijgen de leerlingenraden vooral een informerende en adviserende bevoegdheid. Zelden krijgt de leerlingenraad domeinen toegewezen waarin ze mee mag beslissen (opletten voor 'nepbeslissingen'). Andere belangrijke bevoegdheden zijn: overlegplatform, relatie met andere raden/werkgroepen (vaak kent men het bestaan niet van de verschillende werkgroepen vb een directieraad , of weet men zeker niet wat hun taak is), klachtenbank, vakbond, knooppunt van werkgroepen.
Een leerlingenraad moet ook voldoende begeleid worden door leerkrachten en directie. Ze moeten zich vooral als coach profileren in plaats van het wij/zij gevoel te versterken. Leerlingen moeten het gevoel hebben ondersteund te worden. Er moet een voldoende aantal 'trekkers' (believers) zijn.
Daarnaast moet de samenstelling van de leerlingenraad representatief zijn en moet men ook de achterban kunnen bereiken. Er moet voldoende aandacht zijn voor continuïteit (bijvoorbeeld opvolging voorzien voor de vijfde- en zesdejaars) en er moet voldoende tijd, ruimte en budget beschikbaar zijn. Tenslotte moeten leerlingen ook een proces doorlopen in het leren participeren in het schoolbeleid.

4. Robotfoto participatieve school

Doorheen contacten met verschillende scholen kwamen een aantal gemeenschappelijke kenmerken naar voor van een betrokken school.
De school begeleidt de leerlingen tot zelfstandigheid. De leerlingen worden als gelijkwaardige partners beschouwd en verantwoordelijk gesteld voor het gedrag. De school is vooral leerlinggericht i.p.v. prestatiegericht. Afspraken en regels zijn rechtlijnig en voor iedereen duidelijk. Tuchtproblemen worden geïnterpreteerd als relatieproblemen. Er heerst een open sfeer op school waarin de leerkrachten de leerlingen respecteren en er is sprake van moreel gezag, geen 'wij versus zij'. Er heerst een gemoedelijke sfeer met een vriendschappelijke en huiselijke omgang.
Er zijn heel veel informele contacten. Toch is er nood aan een regelmatig gestructureerd overleg:'leerlingenraad', waar men de ruimte krijgt om te leren participeren. Voor deze leerlingenraad wordt tijd, ruimte, budget en begeleiding voorzien.

Bijdrage 1 Leerlingenbetrokkenheid

Dhr. Frank Steffens
Sint-Ursulinen OL Vrouw Waver

Onze school even voorstellen: secundaire school (ASO, BSO, TSO) met meer dan 1600 jongeren waarvan 1/3 jongens. School werkt als één pedagogisch geheel maar kent ook een uitgesproken graadwerking.

LEERLINGENRAAD EN -PARTICIPATIE

Sinds begin van de jaren '90 is er een bedrijvige leerlingenraad die vooral actief was en is op het vlak van de organisatie van allerlei activiteiten voor de leerlingen. De laatste jaren wordt er ook gestreefd naar participatie van leerlingen. binnen de 3e graad en de school. Daarbij werd en wordt er gebruik gemaakt van alle vormingsmogelijkheden van de Koning Boudewijnstichting (deelname aan weekends en vormingsdagen in en buiten de school voor leerkrachten. en leerlingen.). De Leerlingenraad wordt voorbereid om vanaf 1997 ook aanwezig te zijn op de vergaderingen van de Participatieraad van de school.

WERKGROEP PREVENTIE

Deze groep is opgestart in 1993 en bestond toen uitsluitend uit personeelsleden en PMS. In een streven naar openheid van beleid vroegen we vanaf 1994 aan enkele **ouders** van het oudercomité om onze vergaderingen bij te wonen (beleid toelichten, ouders kunnen commentaar geven op acties en beleid en kunnen voorstellen doen). De laatste jaren is er dus een permanente afvaardiging van ouders aanwezig op de algemene vergaderingen van de werkgroep.

Ondertussen meenden we ook dat de werkgroep ook voeling moe(s)t houden met wat leeft bij de leerlingen : wat vinden zij van wat op vlak van preventie wordt ondernomen?
Kan dit beter? Hoe?
Vandaar dat we een gesprekspartner zochten: enkele vertegenwoordigers van de leerlingenraad woonden vanaf 1995 enkele vergaderingen van de werkgroep bij. Een eerste begin.
Dit schooljaar werkt er een volwaardige delegatie van **4 jongeren** mee in de werkgroep. Deze groep bereidt zelf zijn standpunten voor en neemt deel aan de algemene vergaderingen van de werkgroep.

Zowel vorig als dit schooljaar moe(s)ten we wel veel moeite doen om jongeren te overtuigen mee te werken met de werkgroep. De inhoud/doel van de preventie was vermoedelijk niet zo duidelijk of aantrekkelijk. Of liggen hun prioriteiten mogelijk op een ander (ontspannings)vlak?
Wij hopen echter dat de samenwerking jaar na jaar vlotter zal verlopen.

Ook binnen de **Sportraad** werken verschillende jongeren effectief mee aan de organisatie van sportieve acties voor alle leerlingen (middagactiviteiten voor alle klassen of interscholencompetities). De Sportraad bouwt op deze manier ook mee aan een sportief en gezond schoolklimaat.

Dit schooljaar betrokken we ook de meeste afgevaardigden van de Leerlingenraad bij de campagne 'Opkikker'. We hebben hen ingelicht over de bedoeling van preventie en van **Opkikker**. Een 30-tal leerlingenraders hebben dan ook de slotmanifestatie van Opkikker meegemaakt. De Leerlingenraad werkt sindsdien ook zelf aan één concreet punt nl. het drugsarm/vrij houden van de eigen manifestaties.

MOGELIJKHEDEN EN GRENZEN VAN SAMENWERKING/LEERLINGENPARTICIPATIE BINNEN DE WERKGROEP PREVENTIE

• Meedenken over **positieve maatregelen** die preventief werken (helpen van leerlingen met problemen, expliciete vorming voor bepaalde groepen, vorming op vlak van sociale vaardigheden en weerbaarheid, werken aan een goed schoolklimaat met inspraak voor de partners).

> ➢ bv. **evaluatie** van de ondernomen acties (bv. expliciete vormingssessies) door de leerlingen zelf en door de leden van de werkgroep. Doel : bijsturing.
> ➢ effectief bijdragen aan een open en goed **schoolklimaat**. Dit gebeurt dan vooral door de vele andere werkgroepen van de Leerlingenraad.

• Evaluatie van de **principes van interventieplan** vooral van de gevoelige afspraken zowel qua inhoud als qua duidelijkheid. Dit gaat over de richtlijnen inzake wat kan en niet kan (sigaretten, alcohol...), maar ook op het vlak van wat ze van de school te verwachten hebben inzake leerlingenbegeleiding (waar en bij wie kunnen ze met vragen terecht), hulpverlening en sanctionering.

> ➢ maar : afspraken is dat leerlingen **geen tipgevers** zijn (dus geen andere leerlingen verklikken). De groep preventie werkt bij ons overigens **niet als opsporingsteam** en draagt geen verantwoordelijkheid op het vlak van sanctionering van individuele leerlingen en onderzoek van concrete geruchten en crisissituaties (taal van directie).

• Zelf denken over en zoeken naar het drugsarm/vrij houden van eigen ontspanningsactiviteiten.

KNELPUNTEN - AANDACHTSPUNTEN :

• **Starten/inwerken van bereidwillige en gemotiveerde jongeren**

> ➢ jaarlijks moeten we jongeren vinden die volwaardig willen meewerken. Dit is niet zo evident: voor hen blijft er ook een drempel: "Wat is preventie? betekent dit verklikken?" en "wat kunnen we als jongeren verwachten van samenwerking met leerkrachten. en directie?"
> Er moet daarom aandacht zijn voor continuïteit binnen de werkgroep (nieuwe jaars moeten zich tijdig kunnen inwerken).

• Zoals dit geldt op vele andere vlakken en voor de andere groepen (ouders, leerkrachten) blijft **communicatie met de achterban** (de grote groep) een belangrijk werkpunt. Weten we wat de grote groep denkt ? Kunnen we onze visie en voorstellen voldoende doorspelen? Is er dialoog tussen de werkgroep en de grote groep?

> ➢ Leerlingen die gedurende een tweetal jaren lid zijn van de werkgroep preventie moeten ook voeling houden met de honderden andere leerlingen. Ze moeten vooral spreken namens de anderen, de basis. Dit is geen eenvoudige zaak ! Maar hierbij leren ze heel wat bij.

• **Samenwerking binnen de werkgroep met zoveel verschillende en wisselende leden** (ouders, leerlingen) vraagt veel goede wil en houdt in dat men tijd moet maken om elkaar te leren kennen (wie is wie, gevoeligheden en verwachtingen van de andere groepen).

Bijdrage 2 Leerlingenbetrokkenheid

Mevr. Martine De Jaeger
Sint-Vincentiusinstituut Deinze

Het Sint-Vincentiusinstituut (SVI) te Deinze is een TSO-,BSO-school met studierichtingen in het domein TSO Handel, TSO Mode en Kleding, TSO Bijzondere Jeugdzorg, BSO Kleding-verkoop-retouches, BSO Kantoor en BSO Winkelbeheer en Etalage.

De school heeft sinds vijf jaar een schoolwerkplan dat zich naast een cognitieve en vakspecifieke vorming met een gamma van activiteiten en projecten richt op een actief preventiebeleid tegen drugs en deviant gedrag van jongeren.

Het specifiek drugspreventiebeleid is geïntegreerd in de totale manier van zijn en leven op school van alle participanten: leerlingen, leerkrachten, secretariaatspersoneel, onderhoudspersoneel, directie.
De school moet het voor jongeren de moeite waard maken om 'neen' te zeggen aan drugs.

1. Doelstellingen

- Werken aan een school waar jonge mensen zich thuis voelen
- Werken aan een school die aan jongeren uitdagingen aanbiedt in leren en leven
- Een toekomstgerichte en levenskrachtige relationele opvoeding
- Een fundamentele eerbied voor al wat leeft, in alle dimensies van leven en zijn.
- Een gerichte inspanning van alle personeelsleden om leerlingen te motiveren tot zelfontplooiing in een 'coachende leeromgeving'. Schooleigen navormingen van leerkrachten zijn daarop georiënteerd.

Daartoe moet de jonge mens op school 'au sérieux genomen worden en als geluk(te)kige leerling kunnen evolueren op school, in gezin en maatschappij.

2. Projecten voor leerlingen

• Eerste graad :
In het lessentabel wordt aan alle leerlingen 'Leefsleutels' aangeboden, waar vooral het respectvol omgaan met elkaar aan bod komt.

• Tweede graad :
In meerdere halvedagsessies wordt gewerkt aan een grotere communicatieve vaardigheid tussen leerlingen, leerkrachten en ouders omtrent relaties, puberteit, seksualiteit, drugs.

➢ Het thema van de jaarwerking van de derdes is 'Bespreekbaarheid' en 'Verantwoordelijkheid'.
Daartoe is een samenwerkingsverband uitgebouwd met CGSO-Kortrijk.

Een aantal thema's worden in de lessen godsdienst en Nederlands door de leerkrachten behandeld. Extra medewerkers geven de leerlingen de kans om op een creatieve manier uiting te geven aan hun eigen leefwereld en ervaringen via dans, drama, percussie en schilderen. Daarvoor wordt beroep gedaan op Dansstudio, School voor waanzin, VZW Tabora, VZW Art Forum.

➢ Het thema voor de jaarwerking van de vierdes is 'Communicatie' en 'Veerkracht'

De leerlingen van de vierdes gaan sinds drie jaar een uitdaging aan in een ééndaagse natuurtocht in de Ardennen, leerkrachten begeleiden.

Dit schooljaar startten de leerlingen van de vierdes hun werking 'relationele vorming' met een dag graffiti in het kader van een positieve kijk op puberteit onder het motto 'Oeps, ik ben een puber' D.m.v. spuit-en verfwerk kunnen leerlingen o.l.v. een vormingswerker hun ideeën en gevoelens aan de buitenwereld meedelen. Deze graffiti werden aan de buitenkant van de schoolmuur gevestigd. Uit deze 'kunstwerken' worden deelthema's gedistilleerd om in de loop van het schooljaar te dienen als onderwerpen voor verdere vorming.

• Derde graad :
Thema: 'Geëngageerde spiritualiteit en verantwoordelijkheid die verder reikt dan het eigen-ik': mundiale verantwoordelijkheid en solidaire betrokkenheid naast stevigheid in levenskrachtige relaties.

➢ De leerlingen van de vijfdes trekken op vrijwillige basis één of meer halve dagen - op lesvrije dagen - uit voor gratuit engagement in een voorziening in de regio.
➢ De leerlingen van de zesdes gaan per klas op tweedaagse Ardennentocht met sportieve uitdaging, bezinning en werken aan interindividuele relaties.
➢ In lessen 'organisatie en communicatie' zijn leerlingen verantwoordelijk voor het inrichten van een eigen lokaal, voor de organisatie van een eetfestijn, voor het organiseren van reizen.

3. Schooloverstijgende projecten

• Jogi (jongerengids)
Jongeren vragen makkelijkst raad aan leeftijdsgenoten. Het doel van de vorming van de jongere tot 'Jogi' is de jongere wegwijs maken in het doolhof van de jeugdhulpverlening. Ook worden heel wat tips bij het helpen van jongeren meegegeven.

• Breek-uit

In samenwerking met het Stedelijk Overleg Drugpreventie Deinze is dit een initiatief voor de 2e graad, waar 'in klasverband' jongeren tijdens het schooljaar op verspreide momenten werken aan het ontwerpen van een spel voor een happening eind maart.
Dit spelcircuit wordt de apotheose van een sportieve, groepsbevorderende vrijetijdsbesteding, de beste drugpreventie.

Bijdrage 3 Leerlingenbetrokkenheid

Dhr. Piet De Mulder
Heilig Drievuldigheidscollege Leuven

PREVENTIERAAD

Vóór het bestaan van een preventieraad bestonden in de school diverse initiatieven rond drugsinformatie en -preventie, echter zonder overkoepelende structuur, nl. een getuigenis in de klas, een individuele informatie-actie uitgevoerd door een leerkracht in een geïsoleerde klas, een interventie naar enkele leerlingen - steeds volgens het patroon eigen aan de leerkracht die de interventie deed, al of niet opgevolgd door directie en in overleg met ouders.
In september 1994 werd aan enkele leerkrachten. een opdracht gegeven tot het uitwerken van een overkoepelend drugbeleid met een uitgewerkt draaiboek voor interventie, aanpassing van het reglement.

• Uitwerken van een integraal beleid :

> ➢ vertrekken van uitgangspunten, interventieplan, reglement
> ➢ verschillende stappen: kemgroep met leerkrachten en werkgroep met directie, leerkrachten, PMS en MST en ouders
> ➢ dit jaar ook betrokkenheid van leerlingen in preventieraad als partner voor acties en initiatieven, discussie over standpunten en interventie.

• Stappen ondememen om tot preventie-initiatieven te komen voor de verschillende graden: Leefsleutels in eerste en tweede graad -informatie en documentatie- toneelstuk - housemuziek en megadancing in derde graad.

• We zoeken nu mogelijkheden om actie uit te werken rond verschillende items: roken, geneesmiddelen, gezonde voeding, illegale drugs komen aan bod in de vierdes, vijfdes en zesdes, bezoek - met nadien verslag aan alle andere leerlingen- aan de DTG De Kiem als voorbereiding op het toneelstuk 'Elke keer Opnieuw' en aansluitende lessenreeks in het vierde jaar.

• De leden van de raad mogen wisselend zijn, bedoeling is de geïnteresseerden te betrekken en via hen de andere leerlingen van de school te bereiken.

• Ouderbetrokkenheid organiseren: ouderavonden volgens stramien: puberteit en zelfvertrouwen, communicatie, regels en discipline in het gezin, druggebruik en producten.

• Preventie kan best door het bekomen van leerlingenbetrokkenheid en -participatie, liefst door zo veel mogelijk leerlingen. Dit kunnen we niet forceren en verloopt best volgens een geleidelijke ingroei. De school heeft reeds een circuit waar leerlingen kansen krijgen zich betrokken te voelen bij het schoolgebeuren.

SCHOOLPROJECT

Om de verschillende plaatsen waar leerlingen betrokken worden bij het schoolgebeuren geregeld te kunnen samenbrengen en te kunnen opvolgen werd een 'koepel' in het leven geroepen: de vergadering schoolproject. We streven naar een paritaire vertegenwoordiging van jongeren en volwassenen.

• Koepel van leerlingenbetrokkenheid en -participatie: doel is op te volgen hoe de door het schoolteam uitgeschreven tekst van het schoolproject (statisch gegeven) dagelijks gerealiseerd wordt in de school, hoe vorm gegeven wordt aan de idee achter de tekst -ruimte voor respect en verantwoordelijkheid- (dynamisch gegeven).

• Ontmoetingsplaats voor ouders - lln - lkr - directie (2 - 3 vergaderingen per jaar rond algemeen pedgogische thema's).

• Opvolging van de werking in de verschillende deelgroepen (partners: pastorale werkgroepen, preventieraad, leerlingenraad, oudercomité).

• Het is het platform op school waar we standpunten kunnen uitwisselen rond de algemene pedagogische toekomstlijn voor de school.

LEERLINGENRAAD

De echte vertegenwoordiging van leerlingen in het schoolgebeuren is de leerlingenraad. Voorlopig is enkel de derde graad vertegenwoordigd. Een document ligt ter discussie in de koepel schoolproject, waarin ook voorstellen voorzien zijn naar de leerlingenraad toe.

• Groep van leerlingen uit de derde graad, met telkens een vertegenwoordiger per klas onder voorzitterschap van een leerling uit het zesde en een leerling uit het vijfde jaar.

• Alle klassen krijgen het verslag van de vergaderingen en worden betrokken bij acties die voor de hele school worden opgezet.

• Komen om de veertien dagen samen op de dinsdagmiddag

• Allerlei onderwerpen en acties : witte mars in oktober samen met andere scholen van Leuven - betrokkenheid bij verschillende activiteiten op school (restaurantdagen, opendeurdag, vormingscursus gesprekstechnieken voor de leden van de raad,...).

PASTORALE WERKGROEPEN

De school heeft een lange traditie van initiatieven die uitgaan van een sociaal-christelijke betrokkenheid. Oorspronkelijk werden deze door een werkgroep van leerkrachten uitgewerkt. We wilden dit orgaan niet laten verloren gaan, maar opteerden voor een herwerking, waarin plaats werd voorzien om jongeren ook initiatieven te laten nemen.
De oorspronkelijke pastorale raad bestaat nog en plant het algemeen religieuze beleid van de school.

• Sinds dit jaar zijn er ook werkgroepen per graad. Deze bestaan uit leerlingen en leerkrachten uit deze klassen. Elk van de drie werkgroepen kan zelfstandig concrete initiatieven uitwerken.

• Acties :

> ➢ eerste graad : openingsviering - actie rond rechten van het kind
> ➢ tweede graad : openingsviering werd reeds in de zomervakantie voorbereid tijdens een startdag - uitwerken van vredesweek - actie rond armoede in de vasten met een bezoek aan een buurthuis voor alle klassen van 3 en 4.
> ➢ derde graad : actie rond verscheidenheid tussen mensen waarover in alle klassen een klasgesprek werd georganiseerd.

Bijdrage 4 Leerlingenbetrokkenheid

Mevr. Rie Compeers
Pius X-instituut Antwerpen

•*" Ik heb geen drugs nodig. Ik vind dat wegvluchten van de problemen."*

• *"Ik zou wel eens willen weten waarom die jongeren drugs gebruiken. Kunnen ze dan niet gewoon zichzelf zijn?"*

• *"Ik kan mij goed ontspannen hier in mijn zetel met een boek en een jointje. Die joint zorgt gewoon voor een lichte verandering van sfeer, die door mensen die er geen verstand van hebben vreselijk wordt overschat."*

• *"Alcohol veroorzaakt veel meer ellende in onze samenleving dan soft drugs."*

Dit zijn enkele uitspraken van jongeren - ook van onze school. Wij weten dat druggebruik bij jongeren - ook op onze school - een publiek geheim is.
Wij wilden het drugprobleem niet isoleren, maar het kaderen in een bredere maatschappelijke context.
Wij wilden het zien in de geest van de grondopties van onze school. Een greep daaruit :

Onze school wil jonge mensen de kans bieden hun hele persoonlijkheid te ontwikkelen.
Dat betekent :

- *dat alle leden van onze schoolgemeenschap proberen elkaar als mens te benaderen, zonder misbruik te maken van "macht", maar met begrip voor de menselijke tekorten*
- *dat we als school bijzondere aandacht opbrengen voor iedereen, maar speciaal voor hen die door omstandigheden moeilijker tot ontplooiing komen*
- ...

• Vanuit deze grondopties kozen we voor een emancipatorisch-dialogische aanpak, we vonden dat we niet over de hoofden van de leerlingen heen aan de slag moesten. We kozen ervoor het samen met hen te doen.

• Daarnaast nodigden we leraren uit om aan het project deel te nemen. We legden hen uit dat we wilden vertrekken vanuit gesprekken met leerlingen, in kleine groepjes. Er werd van hen geen drugdeskundigheid verwacht, wel een luisterend oor en een stuk bereidheid om samen met leerlingen op stap te gaan. Het zou geen spectaculair project worden, het zou bescheiden zijn en eerder kleinschalig. Het was de bedoeling om een betere kijk te krijgen op de leef- en denkwereld van onze leerlingen om van daaruit misschien iets waardevols te laten groeien naar het volgende schooljaar toe. Er werden 12 leraren bereid gevonden om zich te engageren.

• We hadden een gesprek met Selm Nelissen, preventiewerker van Altox v.z.w. Antwerpen, die ons project mee gestalte gaf door een aantal gerichte vragen te stellen i.v.m. de omschrijving en de afbakening van onze doelstellingen.

• We stelden een "brochure" samen met uitspraken van leerlingen, die meteen ook als uitnodiging diende. Deze uitspraken werden verzameld vanuit klasgesprekken met leerlingen en klastitularissen en andere leerkrachten.

Die brochure werd in de klassen verspreid met wat mondelinge toelichting :

- als een leerling deelneemt aan zo'n gesprek, betekent dat niet dat hij/zij als druggebruiker gecatalogeerd wordt
- zowel gebruikers als niet-gebruikers zijn welkom
- wij zien drugs in zijn ruime betekenis (tabak, alcohol, illegale drugs, medicatie)
- leraren verbinden zich ertoe dat wat je daar vertelt als vertrouwelijke info te beschouwen - ze zullen vooral luisteren en samen met leerlingen op zoek gaan naar een haalbaar initiatief.

• Er gingen 36 leerlingen in op onze uitnodiging. Daaruit kwamen 5 groepjes met leerlingen met telkens twee leraren. Wat daarna bij iedereen sterk opviel in de gesprekken is dat de leerlingen erg openhartig waren, dat ze wel nadenken over die zaken, dat het vertrouwen naar de school en leraren groot was en dat ze het initiatief positief waardeerden.

BEDENKINGEN

• hoe representatief was die groep leerlingen?
• leerlingen komen om uiteenlopende redenen meedoen (ook "dealers" die controle willen houden)
• hoe "gewoon" jongeren dit ook vinden, het blijft belangrijk dat volwassenen tegendruk geven
• we moeten toch durven duidelijk onze grenzen trekken, vb. onder invloed in de klas zitten kan niet. We reageren dan best op het gedrag dat die leerling vertoont
• leerlingen nemen deel aan de gespreksgroepjes, maar de leiding blijft bij de leraren: leerlingen geen educatieve taken laten opnemen
• de grootste groep gebruikers doet het om recreatieve redenen
• het is belangrijk om als kerngroep precies te weten wat je wil gaan doen, doelstellingen te formuleren en af te bakenen en heel duidelijk bekend te maken aan alle partijen: directies, leerlingen, leraren, ouders, PMS
• vooraf vertrekken vanuit een probleemanalyse:
Zien we drugs op deze school als een probleem? Hoe doet zich dit probleem voor ?
Is het een probleem van leraren en/of leerlingen?
• leraren hoeven geen drugsdeskundigen te zijn. Het is geen schande tegenover leerlingen te bekennen dat we er niet alles over weten. Als er in zo'n groepje vragen naar productinformatie komen, kan je die best noteren en daarna kijken of dat een algemene vraag is
• we spreken vooraf af dat het geen welles-nietes gesprek mag worden over al dan niet legaliseren of tussen gebruikers en niet-gebruikers.
• na de gespreksronde kwam er een evaluatievergadering, opnieuw met directie, leraren en de welzijnswerker van de provincie. Het verslag van die vergaderingen werd bezorgd aan alle betrokkenen in de school. Wat ons achteraf opviel is dat de leerlingen hier niet actief aan deelnamen (ze waren niet uitgenodigd), de ouders werden wel ingelicht maar ook niet actief betrokken.

CONCLUSIE

We denken dat we het taboe doorbroken hebben, dat het druggegeven bespreekbaar is geworden, dat het leraren en leerlingen bij elkaar kan brengen, dat leraren niet noodzakelijk deskundig moeten zijn om met leerlingen over drugs te praten, dat openheid en gezonde luisterbereidheid een goed kader scheppen om van daaruit, liefst samen met leerlingen en inspelend op hun behoeften, preventie-initiatieven uit te werken.

Verslag gespreksronde 1 en 2 Leerlingenbetrokkenheid

Mevr. Mia De Bock, VAD Brussel
Mevr. Goedele Slots, Primavera Brussel

PRAKTIJKVOORBEELDEN

1. H. Drievuldigheidscollege Leuven

Aanvankelijk werden in de uitwerking van het drugbeleid enkel leerkrachten, directie, PMS en ouders betrokken. In tweede instantie werden ook een aantal leerlingen van de leerlingenraad uitgenodigd om deel te nemen aan de preventieraad. Deze raad had oorspronkelijk de naam 'werkgroep drugs' . Omdat hierbij teveel de nadruk lag op het thema 'drugs', heeft men de naam gewijzigd (hier komen ook andere thema's aan bod). Deze raad heeft een aantal preventieactiviteiten georganiseerd zoals een toneelstuk, sprekers uitgenodigd rond het thema jeugdcultuur, meegewerkt aan de 'Opkikker'.
In de leerlingenraad worden problemen op school besproken en in overleg met de directie naar oplossingen gezocht. Er wordt gestreefd om meer inspraak te geven aan leerlingen bij de werking van de school.
Naast de leerlingenraad zijn nog andere werkgroepen actief in de school: een pastorale raad en het 'schoolproject'. De werkgroep 'schoolproject' houdt zich bezig met het uitschrijven en het bespreken van de pedagogische lijnen van de school.

2. Sint- Vincentius Deinze

Een belangrijk uitgangspunt van de school is dat de school de moeite waard moet zijn en er gewerkt moet worden aan een school waar jongeren zich goed voelen.De school heeft geen afzonderlijk drugbeleid maar dit wordt geïntegreerd in het algemeen schoolproject. De bedoeling is leerlingen te betrekken door hen op de eerste plaats au sérieux te nemen en maximaal rekening te houden met hen. Een belangrijke verwezenlijking is de oprichting van de 'kernklassenraden' waarin per klas telkens 1 leerkracht en 3 leerlingen verantwoordelijk zijn voor die klas. In het dagelijks bestuur van de school nemen naast leerkrachten ook leerlingen deel die gerecruteerd worden uit de verschillende raden.
Elk jaar formuleren de leerlingen een 'uitdaging' voor zichzelf waar ze dat jaar gaan rond werken. Tijdens het jaar wordt daar telkens naar verwezen.
In samenwerking met het PMS is er ook het project 'Jogi's'. Dit zijn leerlingen die begeleid worden om andere jongeren met problemen op te vangen / aan te spreken of door te verwijzen.

3. Sint-Ursulinen O.L.V. Waver

Leerlingen participeren zowel in de leerlingenraad als in de werkgroep preventie waarin ze inspraak krijgen in het opstellen van het interventieplan.
Als knelpunt bij de leerlingenraad werd aangegeven dat de communicatie met de grote groep jongeren op school niet evident is. Men tracht hieraan te werken door bv. de agenda van de leerlingenraad op voorhand te verspreiden in alle klassen en reacties hierop te vragen. Alle activiteiten van de werkgroep preventie worden met de jongeren en hun klastitularis in de klas besproken. Het resultaat hiervan wordt doorgespeeld naar de leerlingenraad.
Bij dit verhaal werd ook stilgestaan bij het programma over drugs bestemd voor de leerlingen van het vijfde jaar.

Dit programma bestaat uit 2 delen, nl. produktinformatie en bespreking van attittudes en context druggebruik. Het eerste gedeelte komt aan bod in de lessen bio/wetenschappen en wordt door de betreffende leerkracht ook gegeven.
De jongeren staan positief tegenover deze productinformatie. Het stelt hen in staat om een betere keuze te maken. De leerlingen gaven wel aan dat het belangrijk is dat deze informatie in het tweede gedeelte verder kan besproken worden en de link kan gelegd worden naar eigen houding en de relatie gebruik en omgeving. De vorige jaren werd dit gedeelte door externen verzorgd. De evaluatie ervan door de leerlingen (elke activiteit van de werkgroep preventie wordt door de leerlingen geëvalueerd) bleek negatief.
Reden: leerlingen zaten met het gevoel dat hun vragen en bedenkingen niet ernstig genomen werden en dat de begeleider onvoldoende onderlegd was zowel qua thematiek als qua begeleiding van een groep jongeren. Dit jaar wordt dit onderdeel verzorgd door een leerkracht van de werkgroep ‘preventie’. (Evaluatie hiervan moet nog gebeuren).
Het belang van continuïteit in het preventieve aanbod van de school werd hier nogmaals onderlijnd.
De rode draad doorheen de 6 jaar is ‘weerbaarheid’ van de leerlingen.
Algemene bedenking: bij de keuze van activiteiten hierrond speelt de klastitularis een belangrijke rol. Van deze persoon wordt een grote deskundigheid inzake gespreksvoering en het begeleiden van een groep vereist. Een vaststelling is dat leerkrachten van de eerste jaren hierin beter opgeleid zijn.

4. Pius X Instituut Antwerpen

De grondidee van de aanpak van deze school was om in eerste instantie te horen wat er bij de jongeren leeft. Daarvoor werden gespreksrondes georganiseerd waaraan jongeren op vrijwillige basis konden deelnemen. De bedoeling was hier om een signaal te geven aan jongeren en leerkrachten dat de drugproblematiek bespreekbaar is. Men merkte dat het taboe over verschillende onderwerpen doorbroken werd en leerlingen en leerkrachten dichter bij elkaar kwamen. Dit zou dan ook de start zijn om een aantal preventieactiviteiten concreter uit te werken. Deze werkwijze was ook een middel om een aantal doelstellingen van de school te bereiken, zoals leerlingenparticipatie. De school probeert de hele schoolgemeenschap in haar beleid te betrekken door vooral het informele aspect te beklemtonen.

UITWISSELING EN DISCUSSIE: ALGEMENE AANDACHTSPUNTEN VOOR LEERLINGPARTICIPATIE OP SCHOOL

• De school geeft vrij frequent aan dat het niet eenvoudig is om leerlingen te betrekken bij een een drugbeleid op school en hen te stimuleren om deel te nemen aan de preventieraad. Het vraagt zowel van de kant van de leerkrachten als van de leerlingen heel wat engagement. Continuïteit werd als probleem aangehaald. Deelnemers vanuit de leerlingenraad wisselen elk jaar, dus moet er telkens heel wat energie gestoken worden bij de start van het schooljaar in het uitklaren van doelstellingen, verwachtingen en taakafbakening van de preventieraad of werkgroep waarvan jongeren deel uitmaken. Er moet tijd gemaakt worden om elkaar te leren kennen en de verschillende verwachtingen op eenzelfde golflengte te plaatsen.

• Een respectvolle omgang en eerlijkheid tussen leerlingen en schoolpersoneel is uiterst belangrijk. Ze is gebaseerd op de bestaande communicatiecultuur op school en is des te belangrijker m.b.t. gevoelige thema's zoals alcohol en drugs.

• De nadruk moet gelegd worden op het bespreekbaar maken van gevoelige thema's. Er moet gestreefd worden naar gespreksfora waarin grote groepen leerlingen kunnen deelnemen. De leerlingen moeten hierin voldoende vrije ruimte krijgen en tegelijkertijd niet volledig losgelaten worden maar 'begeleid' worden door de school. De leerlingenraad en eventueel de werkgroep drugs zou dergelijke gespreksfora kunnen organiseren.

• De eerste graad wordt nauwelijks betrokken bij het schoolbeleid. Leerlingenraden en andere werkgroepen recruteren vooral uit de derde graad. Daarvoor worden verschillende redenen gegeven. Ten eerste zetten leerlingen van de eerste graad gemakkelijker de stap naar een leerkracht of klastitularis en zullen bij problemen of moeilijkheden minder snel naar andere leerlingen toestappen. Ten tweede worden deze leerlingen nog als te onmondig beschouwd en zouden ze minder goed kunnen opkomen voor zichzelf. Ten derde is het verschil in leeftijd tussen de eerste en derde graad te groot om vlot te kunnen samenwerken. Toch is het belangrijk om ook hen te betrekken omdat de hele school dan vertegenwoordigd is en dit de continuïteit van de leerlingbetrokkenheid verzekert.

• Openheid op school is nodig wil men leerlingbetrokkenheid realiseren. In de praktijkvoorbeelden kwam aan bod dat deze openheid gestimuleerd wordt door zowel leerlingen als leerkrachten bijvoorbeeld in werkgroepen te laten deelnemen, door het organiseren van gespreksrondes en door de nadruk te leggen op het algemene schoolklimaat. Leerlingen moeten constant het gevoel hebben dat directie en leerkrachten achter deze participatie staan. Jongeren niet alleen laten adviseren, maar ook mee laten beslissen.

• Leerlingen moeten de kans krijgen om zelf bepaalde acties te organiseren en om in bepaalde domeinen beslissingen te nemen. Dit betekent niet dat de leerlingen hierin volledig losgelaten moeten worden. Leerlingen moeten in het opnemen van verantwoordelijkheden blijvend gestimuleerd en begeleid worden. Een leerkracht zou als een 'engelbewaarder' moeten functioneren: de leerkracht neemt bijvoorbeeld deel aan de leerlingenraad maar heeft enkel een adviserende bevoegdheid. Hij/zij stelt zich kritisch op en maakt een aantal bedenkingen bij de werking. Ook de betrokkenheid en het engagement van de leerkrachten neemt toe als ze leerlingen op deze wijze blijven begeleiden.

• Als er werkgroepen opgericht worden moet het voor alle betrokkenen duidelijk zijn welke de rol ervan is, welke de doelstellingen worden nagestreefd en welke verwachtingen gesteld worden. Leerlingen moeten het resultaat en de impact van hun engagement kennen.

Leerlingbetrokkenheid moet gekaderd worden in een schoolbeleid op lange termijn. Enerzijds wordt dit gerealiseerd door de continuïteit van de verschillende werkgroepen te verzekeren. Anderzijds moet leerlingbetrokkenheid worden opgenomen in een globale visietekst van de school waarin het pedagogisch concept is opgenomen.

• Leerlingparticipatie wordt niet alleen via de leerlingenraad gerealiseerd. Activiteiten met en door andere leerlingen zijn minstens even belangrijk als de formele structuren zoals een leerlingenraad. Ook naast de leerlingenraad kunnen andere werkgroepen opgezet worden waaraan leerlingen op vrijwillige basis kunnen participeren zonder verkozen te moeten worden. Een voorbeeld van dergelijk initiatief is de oprichting van kernklassenraden. Per klas worden er telkens één leerkracht en enkele leerlingen verantwoordelijk gesteld. Er wordt vergaderd tijdens een studieuur en de leerlingen krijgen de kans om hun eigen versie van een bepaald probleem te geven, om adviezen te uiten... Uit deze kernklassenraden wordt dan een dagelijks bestuur van de school samengesteld.

• Leerlingen moeten verantwoordelijkheid krijgen, willen ze betrokken worden in het schoolbeleid. Deze verantwoordelijkheid kan op verschillende manieren tot uiting komen. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld verantwoordelijk zijn voor de organisatie van bezinningsdagen, schoolreizen en preventieactiviteiten op school. Leerlingen moeten deze organisatie dan ook op zich durven nemen. Leerlingen klagen soms dat ze te weinig verantwoordelijkheid hebben maar zijn anderzijds niet bereid om zich in te zetten.

Deze verantwoordelijkheid komt ook tot uiting in de benadering van de leerlingen - niet beschermend of bevoogdend maar begeleidend en loslatend- waarbij ze als volwassen burgers verantwoordelijk gesteld worden. Als er bijvoorbeeld een lesuur vrij is mogen de leerlingen vroeger naar huis. De school zal hierbij de ouders niet verwittigen maar het is aan de leerlingen zelf om dit op zich te nemen. Leerlingen kunnen ook een pedagogische verantwoordelijkheid dragen voor elkaar. In de kernklassenraden vergaderen per klas telkens 1 leerkracht en verschillende leerlingen waarin niet alleen prestatiegerichte onderwerpen aan bod komen maar ook leerlinggerichte.

• Leerlingen zijn niet de enigen die betrokken moeten worden op school. Ook de participatie van ouders, leerkrachten en ander opvoedend personeel is minstens even belangrijk.
Hierbij werd ook gesteld dat het ontzettend belangrijk is dat leerkrachten deskundig zijn in het luisteren naar en het werken met jongeren naast het klassikaal les geven.

• Leerlingparticipatie heeft een impact op de totale schoolstructuur. Men moet zich bijvoorbeeld afvragen of een leerlingenraad of kernklassenraad niet beter vergaderd tijdens de schooluren (bv. Tijdens een studieuur) en of er plaats is voor bijkomende vorming aan leerkrachten en leerlingen van de leerlingenraad (bv.gesprekvaardigheden).

• Leerlingenraden staan vaak ver af van de grote groep jongeren op school. Gebrek aan communicatie met de grote groep is hiervan de oorzaak. Via ludieke activiteiten, projecten, buitenschoolse activiteiten kunnen alle jongeren betrokken en geïnformeerd worden bij het ganse schoolgebeuren. Ook kan men terug werken op klasniveau om alle informatie/activiteiten/voorstellen vanuit de leerlingenraad te laten doorsijpelen naar alle jongeren. Tijd en ruimte moet structureel voorzien zijn om dit samen met de klastitularis in de klas te bespreken.

• Tot slot mogen leerlingen ook gewaardeerd worden voor hun inzet en engagement op school. Een vorm van appreciatie kan bijvoorbeeld zijn het eens uit eten samen met een aantal mensen van het schoolpersoneel.

Platform '97

DE BELANGRIJKSTE CONCLUSIES NOG EVEN OP EEN RIJTJE ...

Vele knelpunten met betrekking tot de implementatie van een drugbeleid zijn niet drugspecifiek en hebben eerder te maken met communicatie en informatiedoorstroming op scholen.

We vertaalden deze knelpunten in vier hoofdvragen waarop we op het platform een antwoord zochten:

Welke rol dient PMS-en MST op te nemen ?

De rol van PMS en Medisch Schooltoezicht bij een drugbeleid op school beperkt zich niet meer tot occasionele tussenkomsten. Van hen wordt eerder een continue ondersteuning verwacht als procesbegeleider van het hele gebeuren en dit op een moment waarop de school zelf de noodzaak aan een drugbeleid inziet.
Zij zijn geschikt om de rol van vertrouwenspersoon op te nemen voor de leerlingen en kunnen zich hiervoor beroepen op het beroepsgeheim.
Hun taak bestaat er bovendien in om leerkrachten te leren signalen op te vangen.
Het is daarbij belangrijk dat zij een eigen duidelijk standpunt innemen om zich te positioneren.
Bij doorverwijzing is het belangrijk om duidelijke afspraken met de hulpverlening te maken voor wat betreft opvolging.

Op welke manier kunnen we ouders bereiken ?

Men kan ouders op verschillende niveaus betrekken naargelang de eigen vastgelegde doelstelling en traditie van de school.
Een school heeft veel tijd nodig om duidelijk te maken aan ouders dat men hen als partner mee wil betrekken in haar werking.
Men kan hier spreken van een vertrouwensrelatie die moet groeien tussen school en ouders. Openheid en respect naar ouders toe uitstralen is alvast een basis hiervoor.
BUSOscholen blijken gemakkelijker contact te leggen met ouders doordat zij gebruik maken van andere informatiekanalen. Men kan ouders best bereiken via kanalen die zij sowieso bezoeken.
De drempel dient in elk geval laag genoeg gemaakt te worden naar ouders.
Dit kan bijvoorbeeld door andere ontmoetingsmomenten in te bouwen dan ouderavonden over resultaten. Andere kanalen zijn huisbezoeken en de agenda als eerstelijnscommunicatie.

Hoe kunnen we als werkgroep het grotere leerkrachtencorps bereiken ?

Een bevraging bij de grotere groep leerkrachten met betrekking tot het thema kan een manier zijn om de ondernomen stappen van de werkgroep te kaderen.
Daarnaast is het zinvol om de gezette stappen voortdurend interactief in kleine discussiegroepen aan te brengen zodat iedereen vertrouwd geraakt met de werking. Het is wel aangewezen om de bestaande en vertrouwde circuits te volgen zoals personeelsvergaderingen, verslagen aan uithangborden, ...
Suggesties en verwachtingen van collega's dient men als werkgroep op te nemen.
Het is daarbij belangrijk om ook ideeën en stappen te durven toetsen bij collega's die veel weerstand tonen. Op die manier houdt men hen minstens op de hoogte en erkent men ook hun mening. Als je engagement vraagt van collega's dien je wel beperkte en haalbare vragen te stellen. Positieve feedback voor aangebrachte ideeën en waardering voor de kleine stappen die collega's uitvoeren is essentieel.

Een werkgroep die op langetermijn wil werken, doet dit best door kleine concrete tussenstappen te plannen. Op die manier krijgt het ganse corps geen wantrouwen als resultaten te lang uitblijven.
Om ideeën meer kans op slagen te geven, is er een directe link naar de eigen klaspraktijk nodig.
Tot slot werd aangetoond dat het aangewezen is om tijd en ruimte te laten voor het uiten aarzeling en frustratie over wat moeilijk of niet lukt.

Op welke manier kunnen we leerlingen bij een drugbeleid betrekken ?

Leerlingen willen als echte gesprekspartner erkend worden en ernstig genomen worden.
Zij hechten veel belang aan respectvolle omgang en eerlijkheid.
De leerlingen willen het thema meer bespreekbaar maken en dit bijvoorbeeld aan de hand van gespreksfora en kernklasseraden waarin zij problemen mee kunnen bespreken. Een knelpunt blijft hoe een actieve groep van leerlingen alle leerlingen kunnen bereiken, ook de leerlingen van de eerste graad.
Zij willen kansen krijgen om zelf acties te ondernemen waarin ze leren om verantwoordelijkheid op te nemen. Begeleiding bij deze verantwoordelijkheden blijft wel nodig om hen blijvend te motiveren en te sturen.
Bij het betrekken van de leerlingen bij een werkgroep op school is het nodig dat de rol van leerlingen hierbij duidelijk is. Wat zal het resultaat en de impact van hun engagement zijn?
Tot slot is de waardering voor hun initiatieven erg belangrijk om hen blijvend mee te betrekken.

Deelnemers platform

17-jul-97

NAAM	SCHOOL	STRAAT	POSTNUMMER	GEMEENTE
Aerts Maurice	St. Jan Berchmanscollege	Jacob Smitslaan 36	2400	Mol
Aertsen Peter	CGG Mechelen	Hanswijkstraat 48	2800	Mechelen
Bernards Koen				
Bertels Nathalie	St.-Dimpnalyceum	Gasthuisstraat 2	2440	Geel
Bervoets Dirk	Heilig Hart van Maria-inst.	Oudaen 72	2970	's-Gravenwezel
Beulen Lieve	Elishout	Em. Gryzonlaan 24	1070	Brussel
Blancque Stefaan	Altox	Ketsstraat 17	2018	Antwerpen
Bockaert-Vandenberghe M	St. Ursulainstituut	Stuivenbergbaan 127	2800	Mechelen
Broes Kim	H. Drievuldigheidscollege	Oude Markt 28	3000	Leuven
Broucke Lieven	Heilige Maagdcollege	Kerkstraat 60	9200	Dendermonde
Bulté Anita	St.-Guido-instituut	Dr. Jacobsstraat 67	1070	Anderlecht
Buytaert Marc	St. Jozef-Klein-Seminarie	Collegestraat 31	9100	St. Niklaas
Casier Piet	Vrij PMS Blankenberge	Astridlaan 35	8370	Blankenberge
Charlier Filip	St. Ursula-instituut	Bosstraat 9	2861	O.L.V.-Waver
Christiaens Monique	Stedelijk PMS	Jubileumlaan 215	9000	Gent
Claeys Chris	H.-Drievuldigheidscollege	Oude Markt 28	3000	Leuven
Cools Ilse	KTA Vilvoorde	Lange Molensstraat 44	1800	Vilvoorde
Creus (Dr.)	Vrij MST Hamme	Kaaiplein 9	9220	Hamme

NAAM	SCHOOL	STRAAT	POSTNUMMER	GEMEENTE
Curfs Jos	PMS v/h GO	Dielghemsesteenweg 24-26	1090	Brussel
d'Aes Monique	PMS Brasschaat	Van Hemelrijcklei 81	2930	Brasschaat
De Baecke Marijke	Maria Assumptalyceum	P. Jansonstraat 57	1020	Brussel
De Bock Mia	VAD	G. Schildknechtstraat 9	1020	Brussel
De Bruycker Rita	PTI-PM	Roze 131	9900	Eeklo
De Cock Dirk	Maria Assumptalyceum	P. Jansonstraat 57	1020	Brussel
De Coen Lieve	St. Gabrielinstituut	St. Gabrielstraat 152	1770	Liedekerke
De Decker Agnes	Terapiecentrum	Grote Markt 37	9100	St.-Niklaas
De Jaeger Martine	St. Vincentiusinstituut	Meulenstraat 24	9800	Deinze
De Kegel Thérèse	GemeenschapsPMS		2000	Antwerpen
De Maesschalk Jozef	St-Barbaracollege Hum.	Savaanstraat 33	9000	Gent
De Man Hilde	VAD	G. Schildknechtstraat 9	1020	Brussel
De Mot André	St.-Guido-instituut	Dr. Jacobsstraat 67	1070	Anderlecht
De Mulder Piet	H. Drievuldigheidscollege	Oude Markt 28	3000	Leuven
De Rauwe Hugo	Sancta Maria-inst.	Heerweg 75	1502	Lembeek
Delameillieure Ingrid	Primavera	De Smet de Naeyerlaan 470	1090	Brussel
Delespaul Guy	St. Jan-Berchmanscollege	Jacob Smitslaan 36	2400	Mol
Delmotte Jeanine	Regina Pacis	Magnolialaan 2	1020	Brussel
Demets R.C.	Vesaliusinstituut	Leffingestraat 1	8400	Oostende
Denys An	Techn. Inst. H. Familie	G. De Stuerstraat 32	8900	Ieper

NAAM	SCHOOL	STRAAT	POSTNUMMER	GEMEENTE
Desodt Gordon	BUSO St.-Gregorius	Jules Destreélaan 67	9050	Gentbrugge
Detry Hein	H. Drievuldigheidscollege	Oude Markt 28	3000	Leuven
Devos Eliane	Vrij PMS-centrum	Ninoofsesteenweg 7	1500	Halle
Everaert Jan	O.L.V. Ham-instituut	Lange Ridderstraat 42	2800	Mechelen
Fijnaerts Hilde	Heilig Hart van Maria-inst.	Oudaen 72	2970	's-Gravenwezel
Flament Ria	Leefsleutels	Van Thorenburglaan 7A	9860	Scheldewindeke
Geirnaert Marijs	VAD	G. Schildknechtstraat 9	1020	Brussel
Gerets Joke	Vrij PMS-centrum	E. Demolderlaan 1/1	1030	Brussel
Geysemans Herwig	VTI	Kruisbogenhofstraat 7	2500	Lier
Goossens Pieter	PMScentrum Haacht	Werchtersesteenweg 46	3150	Haacht
Grandsire Jacques	PMS-centrum	Hoenderstraat 53	9230	Wetteren
Grommen Jos	Annuntia-instituut	Turnhoutsebaan 430a	2110	Wijnegem
Grootjans Jos	Vrij PMS Beveren	Ciamberlanidreef 246	9120	Beveren
Haemels Jan	VTI	Kruisbogenhofstraat 7	2500	Lier
Hermie M.	Scheppersinstituut	Cooppallaan 128	9230	Wetteren
Hoelebrandt Pascale	Proges	G. Schildknechtstraat 9	1020	Brussel
Hofman Benjamin	MST	Fransmanstraat 118	1020	Brussel
Hoorelbeke Jean-Pierre	Don Bosco-instituut	Don Boscostraat 6	3530	Helchteren
Jacobs Eric	Sint-Vincentius	Spinneschoolstraat 10	8820	Torhout
Janssen Mia	Regina Mundi	Grotestraat 25	3600	Genk

NAAM	SCHOOL	STRAAT	POSTNUMMER	GEMEENTE
Jooken Fred	Vrij PMS-centrum	Bekaflaan 63	3200	Aarschot
Kerkhofs Daniel	VTI	Kruisbogenhofstraat 7	2500	Lier
Lambrecht Patrick	VUB	Pleinlaan 2	1050	Brussel
Lauwers Elke	PMS-centrum buiteng. ond.	K. Astridlaan 38	2800	Mechelen
Lauwers François	KTA Vilvoorde	Lange Molenstraat 44	1800	Vilvoorde
Lebacq Annie	Regina Pacis inst.	Magnolialaan 2	1020	Brussel
Locquet Roos	PMS-centrum	B. Nolfsstraat 11-13	8500	Kortrijk
Meyfroodt Andries	H. Drievuldigheidscollege	Oude Markt 28	3000	Leuven
Nelissen Selm	Altox	Ketsstraat 17	2018	Antwerpen
Ongenaert Pol	H. Maagdcollege	Kerkstraat 60	9200	Dendermonde
Oste Theo	Vrij PMS	Ankerstraat 63	9100	St.-Niklaas
Peeters	St. Dympnalyceum	Gasthuisstraat 2	2440	Geel
Poppe Johan	Heilige Maagdcollege	Kerkstraat 60	9200	Dendermonde
Roggeman Walter	St. Jozef-Klein-Seminarie	Collegestraat 31	9100	St. Niklaas
Rotti Daniël	GTI Duffel	Mechelsesteenweg 98	2840	Rumst
Scheers Mia	Vrij PMS-centrum	E. Demolderlaan 1/1	1030	Brussel
Scherpereel A.M.	VISO COR MARIAE	Kasteelstraat 45	9660	Brakel
Segers Jesse	H. Drievuldigheidscollege	Oude Markt 28	3000	Leuven
Slots Goedele	Primavera	De Smet de Naeyerlaan 470	1090	Brussel
Standaert Kurt	EVO	Schoonmeersstraat 26	9000	Gent

NAAM	SCHOOL	STRAAT	POSTNUMMER	GEMEENTE
Steenackers Kris	VTI	Kruisbogenhofstraat 7	2500	Lier
Steffens Frank	St. Ursula-instituut	Bosstraat 9	2861	O.L.V.-Waver
Suykerbuyk Leo	Buso Kristus Koning	Bethaniënlei 5	2960	Brecht
Symons Koen	St. Ursula-instituut	Bosstraat 9	2861	O.L.V.-Waver
Tack Marc	CAT Preventiehuis	Martelaarslaan 204a	9000	Gent
Thyssen Ivo	O.L.V. Ham-instituut	Lange Ridderstraat 42	2800	Mechelen
Tremmery R.	Vesaliusinstituut	Leffingestraat 1	8400	Oostende
Uytterhaegen Veerle	Sint-Vincentius ASO	Kerkstraat 97	9200	Dendermonde
Van Acker Iris	Vrij MST Hamme	Kaaiplein 9	9220	Hamme
Van Buggenhout Nicole	Stedelijk PMS	Jubileumlaan 215 (2e verd.)	9000	Gent
Van Damme D.	Scheppersinstituut	Cooppallaan 128	9230	Wetteren
Van de Velden Jos	OVSG	Ravenstijngalerij 3/bus 7	1000	Brussel
Van den Berghe - Bockaert	St. Ursulainstituut	Struyvenberglaan 127	2800	Mechelen
Van den Driessche Annick	Leefsleutels	Leopold II-laan 63/bus 2	1080	Brussel
Van Dooren Hugo	Vrij PMS-centrum	Stationsstraat 160	2440	Geel
Van Giel Margriet	Middenschool Gem. Ond.	Boomgaardstraat 56	2300	Turnhout
Van Herck	Buso Kristus Koning	Bethaniënlei 5	2960	Brecht
Van Ingelgom Miet	BUSO St.-Gregorius	Jules Destreélaan 67	9050	Gentbrugge
Van Nuffel Andrea	Vrij PMS 1	Kluisweg	9400	Ninove
Van Perck Danielle	Sint-Norbertusschool	Amerikalei 47	2000	Antwerpen

NAAM	SCHOOL	STRAAT	POSTNUMMER	GEMEENTE
Van Saet	Buso Kristus Koning	Bethaniënlei 5	2960	Brecht
Van Vuchelen Peter	KTA Vilvoorde	Lange Molensstraat 44	1800	Vilvoorde
Vanden Broeck	Instituut H. H. Harten	Burchtstraat 47/49	9400	Ninove
Vanderbrugghen J.	Vrij PMS-centrum	E. Demolderlaan 1/1	1030	Brussel
Vanderelst Ed	PMScentrum Haacht	Werchtersesteenweg 46	3150	Haacht
Vanhorenbeeck Gilberte	Elishout	E. Grysonlaan 1	1070	Brussel
Vanhuele Hilde	CGG Oostende	Frère Orbanstraat 143	8400	Oostende
Vanrobaeys Patrick	VTI	Toekomststraat 75	8790	Waregem
Vansever Sebastiaan	H. Maagdcollege	Kerkstraat 60	9200	Dendermonde
Verbauwhede Luc	VTI	Toekomststraat 75	8790	Waregem
Vercruysse F.	Scheppersinstituut	Cooppallaan 128	9230	Wetteren
Vergauwen Mieke	Techn. Inst. H. Familie	G. De Stuerstraat 32	8900	Ieper
Vermeersch Joost	Vrij PMS Deinze	Guido Gezellelaan 116	9800	Deinze
Verougstraete Claudine	Sint-Vincentius	Spinneschoolstraat 10	8820	Torhout
Verspeek Lieve	St.-Dimpnalyceum	Gasthuisstraat 2	2440	Geel
Vervoort Paul	Don Bosco T.I.		1150	St. Pieters Woluwe
Vierstraete J.	STI Tweebruggen	Tweebruggenstraat z/n	9000	Gent
Watteyne Cecile	St.-Guido-instituut	Dr. Jacobsstraat 67	1070	Anderlecht
Wildemeersch Oswald	PMS G.O. Brugge	Klaverstraat 49	8000	Brugge
Wouters Luc	CGG Roeselare	J. Lagaelaan 21	8800	Roeselare